

no. 4189
GEDOC
FONS
A. VILADOT

LA NOSTRA REVISTA

P U B L I C A C I O M E N S U A L

SUMARI

M. SERRA I MORET: Crepuscle imperial. — PERE GUILANYÀ: Sant Jordi. — J. POUS I PAGÈS: Díptic de Sant Jordi. — MARIN CIVERA: Reconquesta de l'Home. — A. ROVIRA I VIRGILI: Les dates en català. — J. VENTOSA I ROIG: L'electrificació de Catalunya. — PERE MAS I PERERA: La mort d'All-Bel. — RAMON VINYES: Del meu fitxer. — FERRAN CANYAMERES: El pobre Quel. — A. ARTÍS-GENER: El Pla de la Calma

Reproducció de textos de RAMON LLULL i J. PUIG I CADAFALC

CRÒNICA. — *De la picaresca empordanesa, per GUIRÀ BOSCH; Serveis d'Ajut de la Generalitat; Els setanta anys del President; La V Fira del Llibre a Múnic; Els Jocs Florals d'enguany; La vida a la Pàtria subjugada; Històries de suicides. La indústria cotonera en perill. Els esports a casa nostra. Prestidigitació comercial. Fragment de cartes d'allà baix. Una actitud digna i exemplar. Notes soltes; Els Llibres i els Autors, per P. de R.; Revistes i Periòdics; La Múica i els Músics; Cursos i Conferències; Les Arts i els Artistes; Els Esports; Vària.*

IL·LUSTRACIONS. — Litografia de MARCEL BAE. Dibuix de PAU PLANAR. Fotografies del frontal de laltar de la capella, del pati i del Sant Jordi de la façana, del palau de la Generalitat. Reproducció d'una versió del retrat d'All-Bel. Retrat de Joan Miró.

EDICIONS CATALÒNIA

Núpcies, 84 - Tel. 28-62-76
 MEXIC, D. F.

EDICIONS VC OT LONI

NÀPOLES, 84

TELEFON 28-62-76

MÈXIC, D. F.

HA SORTIT EL VOLUM PRIMER DE LA NOVA SÈRIE

Col·lecció Verdaguer

FORMAT PEL LLIBRE DE POEMES

La Collita Tardana

d'A. ROVIRA I VIRGILI

*Tot el sabor, la sentor, el color i la passió de Catalunya,
en milers de rimas inspirades per l'exili*

CONTINGUT:

PROEMI.

LLIBRE DE LES IMATGES: Oda a Barcelona; Oda a Tarragona; Carrer Major de Tarragona; Paisatge de Tarragona; El Clot del Mèdol; El Poat del Diablic; L'Arc de Barà; La Torre dels Escipions; La terra i la sang; Visió tardoral; Vila de Frades vermella; Paisatge d'Andorra; Paisatge de Montpeller; Paisatge de Provença; El gall del penell; Quadrilàter de les Estacions; Després de la tempesta; La masia rònega; Judici de la vespa i de l'abella; Escut heràldic; Fantasia estel·lar; La lluna; La quimera; La nit de Sant Joan; Els roures; Cant sense enyorança; Els meus festivals; La flama en l'ombra; El senyal al pit; Sant Jordi.

LLIBRE DELS RECORDS: El cant de les erres; El trill; L'espigol; El pedregal i les cireres; La toulada del mas; L'esbarzer; Dintre dels blats; Tristesa dels jardins; La infantessa; Les trompetes màgiques; Història del serralleret; Eva té dotze anys; La damisella de la mandolina; El secret; Primera cançó d'amor; Segona cançó d'amor; Bercegar a la masia; Retorn del camp; El dia clar; Els perfums rústics; La doble ofrena; L'albercoquer; Els tambors dins la pedrera; Proximitat del primer fill; Els ulls imaginaris; L'angoixa; Redempció; Un aniversari sentimental.

LLIBRE DE LES MEDITACIONS: La soledat; La llibertat; Elogi del somni; La nit; L'amor a la vida; L'esperança; L'engany; El dubte; El desig; Els estels; L'home; El dolor; La mort; El cementiri aeri; Les músiques profundes; Les roses de la vida.

Un volum de 224 pàgines, de mida 14,5 x 20 cms., acuradament imprès damunt paper «Chamois» crema i bellament presentat amb coberta i sobrecoberta a dues tintes \$ 10.— mex.

(Els subscriptors a les publicacions d'Edicions Catalònia gaudiran d'un 20% de descompte sobre el preu de venda).

LA NOSTRA REVISTA

DIRECTOR-GERENT: AVELLÍ ARTÍS — SECRETARI: VICENÇ RIERA LLORCA

Corresponsals literaris: a França, Rafael Tasis; als EE. UU., Jaume Miravittles; a Xile, Domènec Guand

☞ Nous nous aimons un peu, c'est notre faiblesse à tous.
Le prix que nous valons, qui le sait mieux que nous!

CORNELLE

Crepuscle imperial

UN DIA DE SOL I DE BONANÇA és un tocom celestial. Floren les cornises i les gàrgoles les llagrimetes pures del desglaç i els paviments de Londres, brunyits per les gelades persistents, comencen a estovar-se amb l'aigua escoladissa, i el Tàmesis s'infla sota els ponts solemniais, encoixinats de boira. Els fums s'enfilen i es dissipen, i des de les prominències ciutadanes comencen a veure's horitzons que abir eren un misteri. Les puntes refulades dels campanars, les filigranes gòtiques, les xemeneies de Battersea, la cúpula de Saint Paul, els avions que ronquen en les altures, tot torna a fer la seva rentrée en el món de les coses visibles i familiars. Avui les campanes de Westminster ja no semblen la veu de les catacumbes, ni el braol dels remolcadors del riu sembla un plany de desolació. Londres, *dear old London*, que cada any s'adorm sota la freda calitja, i que cada any es desvetlla de la muda catalèpsia, una mica més ronca, una mica més vella, una mica més negra de les humitats penetrants i de la sutja!

El meu gran amic Castelaó, qui es troba més lluny de Galícia a París que no es trobava a Buenos Aires, sent el pes d'aquesta negror i d'aquesta vellúria i troba que les creus de terme i les ermites són més impressionants que la catedral de Notre Dame, els pòrtics del Palais Royal o les interminables façanes del Louvre. No podem contrariar la sensibilitat d'aquest artista exquisit. També diria jo que la nau de la seu de Girona o el palau del rei Martí em parlen més íntimament que Versalles o Windsor. Però no endebades una bona part de la meua vida s'ha escolat al voltant de la Place du Théâtre Français o del Picadilly Circus. Nosaltres, els catalans, ens sentim europeus, i els gallecs, com tots els celtes, es senten atlàntics. Tots ells es quedaren en els finisterres, a Galí-

cia, a la Bretanya, a Irlanda... Llur ambició és travessar l'Atlàntic, i per bé que fórem nosaltres els que descobrirem l'Amèrica, han estat ells els que l'han poblada i els que li han donat caràcter.

Ara ha estat un senador nordamericà, Richard B. Russell, representant de l'Estat de Georgia, qui ha donat la nota aguda proposant que Gran Bretanya sigui admesa com el 49^è Estat de la Unió. No podem pensar en Georgia i tots aquells Estats del Sud sense que revinguin a les nostres oïdes les slonges melodies de les cançons dels negres i les escenes doloroses de la famosa novel·la llegendaria *Uncle Tom's Cabin*. El Capitoli d'Atlanta és una bona fornall de legislació discriminatòria racial i fou el gran reducte de la terrible guerra de Secessió nordamericana. El Capitoli de Washington té una cúpula prou gran per què s'hi perdin les clamors dels traficants de negres i les gosadies dels nous rics que creuen que un imperi són els automòbils, els frigorífics i els pous de petroli. És Europa la que va portar les plantacions de cotó, els gratacels i els ponts gegantins a l'Amèrica moderna. És ella la que va infondre-li l'alè de llibertat. També fou ella la que va sembrar-hi els germens morboses de les supersticions, dels egoïsmes desenfrenats i de les lluites fratricides. Però la infatuació i el bluff són plantes autènticament americanes.

La massa dels edificis de Whitehall convida a pensar. En un altre indret, a Kensington, hi ha les grans moles dels museus i exposicions. A la vella City hi ha les banques a rengleres. La vasta metròpoli té diversos centres, diversos aspectes, com una mena de geografia imperial. Malgrat el laberint i la confusió, no podeu confondre el Strand amb Finchley Road, ni Wimbledon amb Soho. I en l'atrafegada multitud distingiu el maltès gesticulant, el sikh

de l'Índia, el negre de Jamaica o el boer de l'Àfrica del Sud. Quan Londres es desvetlla, de la boira evanescent veieu sorgir l'imperi. Hom diria que la negror de les parets és una crosta feta amb les partícules de totes les nacions. La sordidesa dels negocis, les llegendes de pirateria, l'antic mercat distribuïdor de mercaderies i divises, el prestigi de la flota reina de les mars, les fruites saboroses de tots els continents, les exploracions, les aventures, la vida sota tots els climes i en les més adverses condicions, tot pren ací un aire de normalitat, d'habitud, de permanència. Hom sent a dir: un dia tot això s'acabarà i Gran Bretanya esdevindrà un cementiri de ruïnes i records, com Babilònia, com Egipte, com Grècia, com Roma, com Turquia, com Espanya... Amèrica ho creu més que ningú i la seva joventut i la seva puïxança li fan veure un món envellit i pobre, on restaria ella mestressa indiscutible, si no fos la U.R.S.S....

Però, des de Westminster a la plaça de Trafalgar, la massa dels edificis de Whitehall resta en peu. Un reconet modestíssim, Downing Street, és la residència ja secular del Primer Ministre britànic. La punteria de la *Luftwaffe* no va ni escrostonar aquests grans edificis de pedra picada. A Europa els edificis són de pedra picada i no de ciment armat. L'espai no es balafia, però tampoc no es cubica en decímetres com a Amèrica. Hi ha sales sumptuoses, corredors amples, finestres badats, escalinates dobles, arcades i galeries, estàtues i columnades, torres i cúpules i patis oberts. També us trobeu a voltes que un alt funcionari té un despatx humil, amb una escala de caragol, en un carreró silenciós, o en els laberints inversemblants dels edificis dels Tribunals. Però allà es treballa cada dia ja fa centúries, com si el món hagués de durar sempre, com si la tasca fos interminable, com si la cadena de l'esforç de les successives generacions no s'hagués d'interrompre mai més.

És això el cervell de l'Imperi? La controvèrsia entre els que creuen en el geni polític de la Gran Bretanya i els que consideren que ha entrat en un període de repapieig senil, fa temps que dura. Chamberlain aconseguí donar la sensació que la decadència de Gran Bretanya era indubitable. Avui, els vells tories sospiten que el Govern laborista ha vingut a fer de comissió liquidadora. Però, entre uns i altres, encara es confegeix aquesta paraula anglesa, *stamina*, fortitud, poder de resistència, que no té traducció en altres idiomes. Però, és que França no és també un gran Imperi? ¿No ho són també Holanda i Portugal? I, en més petita escala, no ho són Bèlgica i Dinamarca? Sí, però tots

es desintegren, i els únics que s'afirmen són els Estats Units, en l'ordre econòmic, i la U.R.S.S., en l'ordre polític. ¿Quina volta fa el món? Com acabarà, tot això?

* * * * *

En el fons del fons, pel fet irrefragable de la pervivència humana, hom pot veure, en la tenebra d'aquests dies, la segura i venturosa resurrecció d'una Catalunya lliure. Dinamarca va posar una abraçada cordial a la separació definitiva d'Islàndia. Holanda, més relucant, va pactar finalment amb la novella República Indonèsia i confia salvar encara els seus privilegis econòmics. França va deixar Síria i el Líban i, malgrat els seus èxits militars, es prepara a deixar la Indoxina, salvant el que pugui del naufragi. Gran Bretanya ha pactat amb Birmània i deixarà el vast Imperi de l'Índia el mes de juny del 1948. Vol deixar en mans de l'O.N.U. els mandats de Palestina, de Tanganyika, del Camerun i de Togolàndia. Adhuc el Sudan anglo-egipci serà probablement abandonat abans de gaire.

Què restaria de l'Imperi britànic? Avui representa 34.681.820 quilòmetres quadrats i 556.281.767 habitants —incloent Canadà, Sud Àfrica, Austràlia i Nova Zelanda—, prop de la quarta part de la terra ferma i de la població del món. Amb els desprendiments anunciats i segurs desapareixen 8.366.143 quilòmetres quadrats i 418.336.091 habitants de l'Imperi. Si descomptem els quatre *Dominions* o Estats independents que hem anomenat —19.457.038 quilòmetres quadrats i 24.424.135 habitants— l'Imperi britànic, incloent la metròpoli, es redueix a 5.758.639 quilòmetres quadrats i a 113.521.541 habitants. Eire ja no ve inclòs com formant part de l'Imperi, car no li resta ni el nexce de la corona. Però, ara com ara —i aquesta és precisament la seva gràcia— Canadà, la Unió Sudafricana, Austràlia i Nova Zelanda, segueixen formant part de l'Imperi, de manera que podem comptar que aquest representaria encara 25.215.677 quilòmetres quadrats i 137.945.676 habitants. En territori resulta encara molt més de la sisena part de la terra del planeta, i la gran pèrdua de població es deu al desprendiment de l'Índia que, com sabem, és una de les terres més densament poblades del món.

En aquest aspecte estadístic elemental, el balanç no és pas encara descoratjador. En l'aspecte econòmic i polític, és més que possible, segur, que el balanç resulti favorable. Encara no està ben determinat si els imperis són un actiu o un passiu. Nosaltres sabem per dolorosa experiència que l'Imperi espanyol fou la ruïna

d'Espanya. La guerra que França sosté a la Indoxina li costa diàriament cent milions de francs. No és pas estrany que pensi a deixar-la. Ni és estrany que Gran Bretanya, cansada de la seva costosa grandesa, vulgui liquidar tot el que pesa damunt les seves espatlles i que molta gent creu que són aventatges econòmics.

Hi ha, però, un aspecte original, i és l'interès que manifesten els *Dominions* per sostenir l'Imperi. Tots sabem el que ha fet Canadà per la metròpoli, aclaparada per la darrera guerra i les adversitats. Austràlia acaba d'oferir vint-i-cinc milions de lliures esterlines a Gran Bretanya per ajudar-la en la crisi provocada per aquest hivern inclement, i Nova Zelanda dotze milions. I ara és Austràlia la que inicia gestions amb l'Índia per tal que, igual que Birmània, vulgui romandre dins de l'Imperi quan hagi acordat la seva lliure constitució. Això vol dir que l'Imperi britànic no és com els altres que sempre han estat caps amb membres més o menys voluntàriament adherits al tronc. L'Imperi britànic és un sistema còsmic i la seva peculiar composició fa que els membres tinguin personalitat i voluntat, sentin la necessitat dels vincles, comparteixin la responsabilitat de la direcció i siguin tan interessats com la mateixa metròpoli en la conservació del sistema. L'Imperi britànic, fill d'un empirisme constructiu, és una organització que la lògica llatina no arriba a capir. Ara es diu que seran a milions els que emigraran de Gran Bretanya per anar a establir-se a diverses parts de l'Imperi. Encara que nosaltres no ho creiem, podem recordar que entre 1846 i 1924, 16.974.000 ciutadans de Gran Bretanya i Irlanda varen abandonar la llar per a poblar altres terres, sacrifici de sang i d'energies que cap més país no ha igualat i que bé justifica la creació d'un Imperi únic, per la seva extensió, per la seva solidesa, per la seva varietat i per la seva consistència.

Encara cal tenir en compte una altra manifestació de la pervivència de l'Imperi, i és la difusió universal de la llengua anglesa. Hi ha 270 milions de persones que parlen anglès, una meitat de les quals habita Amèrica. Dels 381 milions d'habitants de l'Imperi britànic que parlen altres llengües, calculant que només una

vuitena part coneixin l'anglès, ja són altres 48 milions que integren l'imperi lingüístic. Només els xinesos depassen aquestes xifres; però, a part la seva incultura, hi ha el fet que tots viuen a la mateixa terra, en absolut isolament, i sense cap influència exterior. L'anglès, en canvi, és a tot arreu, és la llengua de la cultura i de la civilització moderna, i és l'instrument indispensable per a relacionar-se amb el món. Per bé que Castella i Portugal tenen un vast imperi lingüístic, ni les seves proporcions, ni el sistema de relacions, ni la seva cultura, permeten de sostenir cap comparança. França decadent, Alemanya i Itàlia eliminades de tota projecció imperial, resta només Rússia com a enemic potencial, però es troba encara massa retardada perquè pugui representar un perill imminent en cap sentit.

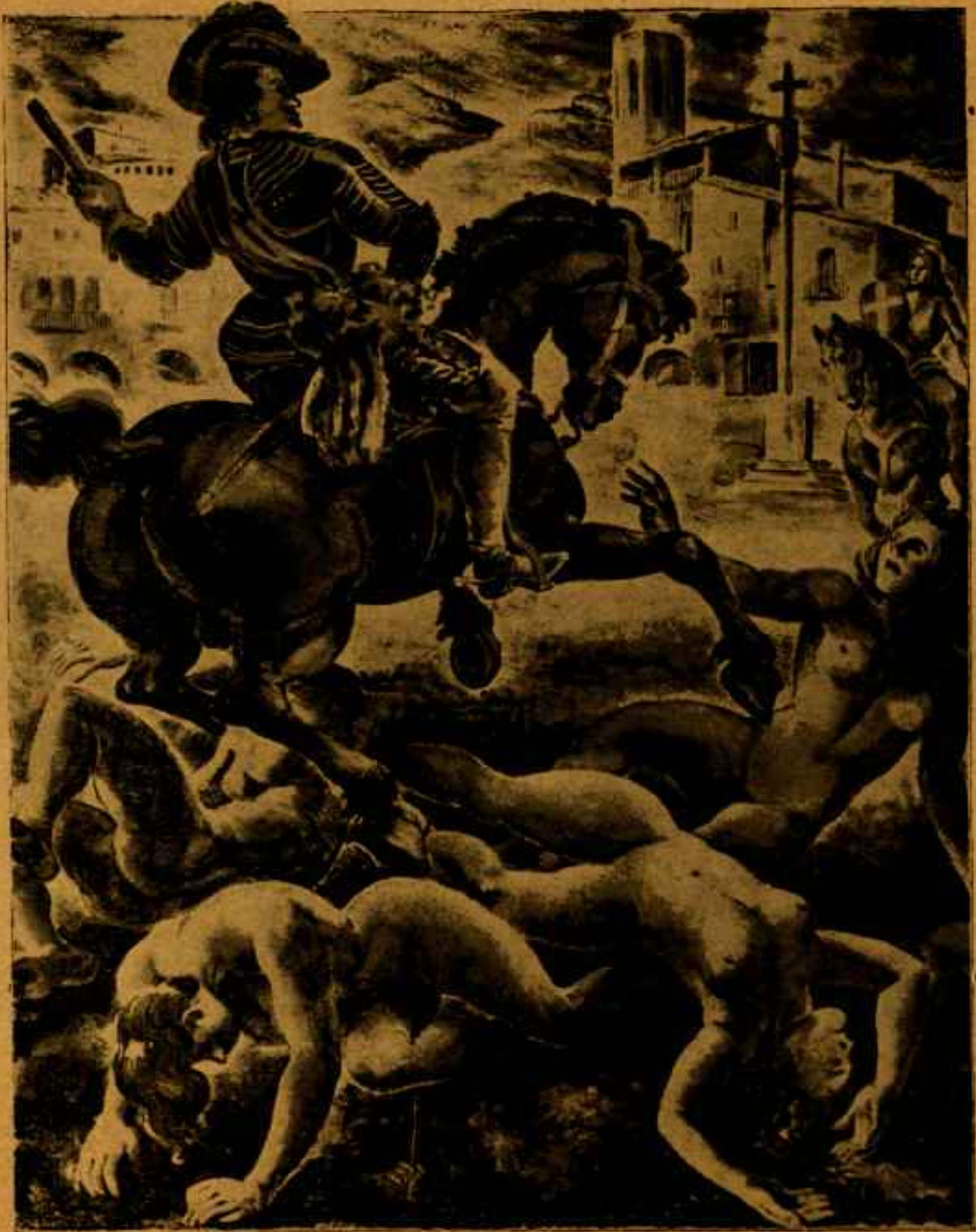
Heus ací, doncs, un crepuscle imperial que tot i l'aparent senectud del cervell constructor i dirigent, pot traduir-se encara en una crisi de creixença. Churchill, en un discurs més tendenciós que polític, ha volgut cridar a sometent per la defensa de l'Imperi. Als Estats Units, la Premsa sensacionalista ha estat resant unes piadoses absoltes a l'Imperi en descomposició. La miopia periodística és encara el guiatge de les multituds. Sortits de la guerra, més que intactes, enrobustits, enmig d'un món en runes, els americans senten l'eufòria de llur poder i es vanen de tenir el petroli, el carbó, els metalls, la siderúrgia, el 85 per 100 dels automòbils que circulen, el 54 per 100 dels telèfons de tot el món, la meitat dels aparells de ràdio, 70 milions de pòlisses d'assegurances, etc. Però *la terre est ronde*, i ara que els nordamericans s'han decidit a circumvalar-la es trobaran que allà on voldran posar el peu hi ha la insígnia de l'Imperi britànic. I com que, fet i fet, *le prix que nous valons, personne le sait mieux que nous*, és possible que, com han decidit de fer a Grècia i a Turquia, s'acontentin amb seguir les petges de l'Imperi britànic i acabin per confondre's amb ell com un *Dominion* més en comptes d'anexar Gran Bretanya com el 49e Estat de la Unió.

M. SERRA I MORET

Londres, març, 1947

☞ A l'arbre caigut el pertorba la clariana que es fa al seu voltant, com si la terra on havia crescut es tornés erma, i posar la visió de la patina pelada que té a prop li fa semblar que tota la terra es torna estèril. Amb tot, medito i penso que els qui han mancat a la pàtria no arriben a l'u per dotze ile l'apostolat i són molts menys a proporció que els deu que haurien salvat del foc les ciutats maledes. Són això les tristeses que desprenen les idees vençudes, com un perfum agre i amarg.

J. PUIG I CADAFALCHI; escrit a l'exili del 1923.

Negra la presó, és llum pura:
cel i estels, mar i sirenes.
No serà esclava segura
la qui enz omple cor i venes.

Guardia el drac de veri,
l'ungla té plena de sang
i no para de ferir
la Princesa, a cada flanc.

Il·lustració de MARTÍ BAS

SANT JORDI

Del llibre: *Épica i llegenda*, tractat a cinquanta exemplars

Tornaran, però, les festes,
de les llibertats defenses;
tornarà el temps de ginestes
i de les roses enceses.

Tornarà el gran cavaller
Sant Jordi, amb espasa d'or:
tallarà els anells d'acer
i del drac sangrarà el cor.

Portarà ben alta i brava
la bandera que vol viure.
Gloriosament, l'esclava,
naus i veles, serà lliure.

PERE GUILANYA

Frontal de l'altar de la capella de Sant Jordi, obra del mestre Sudrià (darreries del segle XV)

Díptic de Sant Jordi

LA FESTA

R OSES, ROSES! L'aire en té la fragància, el dia la claredat, la cara de les noies boniques el color i la tendror, i el cel l'alegria. El vent, que coneix la diada i sap el que vol, corre adelerat cercant banderes per a estendre, banderes de combat, de festa i de victòria. I en els quatre cantons del cel, invisibles campanes tritllegen seguit per tots els heroïsmes i totes les grandeses.

Roses, roses arreu! En els jardins i en les parades de la Rambla, en els altars i en el pit de les donzelles, en els pitxers de cada casa i en l'escriptori de cada despatx i en el taulell de cada botiga, en el cor dels que t'amen i penen pel teu dol i el teu dany, dolça i dissortada Catalunya, i en el pensament i l'esperança que mai no han dubtat de tornar-te a veure en dia proper més forta i poderosa, més plena de seny i de ventura.

Roses, càndides roses de la nostra pura intenció de servir-te; roses enceses d'aquesta gran flama d'amor que ens abranda per tu les estranyes; roses obscures, roents de passió, com la sang que serà donada tot temps per la teva grandesa i la teva glòria; roses triomfals, color de ginesta, promesa segura, al cap de tota setmana de passió i mort, d'esclatants ressurreccions i glorioses Pàsques florides.

Altres temps, en aquesta clara diada d'abril tan lluminosa i tan alegre, el vell casal sagrari dels nostres records, arca de la nostra fe, altar de les nostres esperances, era tot resplendent i flairós de les roses del gentil Cavaller, mirall de tota alta virtut, guia segur pels camins de tota grandesa i de tot heroïsmes. Avui el vell palau és moix, trist i sorrut. Enyorà les roses

del Sant i les rialles del jovent i la flama que hi havia en els ulls i en el cor de la gentada.

¿Què en treuen, però, d'haver-ne bandejat les flors i la gent, el flamareig dels ulls i del cor, si tothom els hi veu més que mai, encara que no hi siguin? Els hi veus tu, ciutadà honorat de Barcelona, que tens la vergonya i el serny a son lloc. Els hi veu, si no és borda de mena, tota la gent de masos i pobles i ciutats i viles, de les vessants del Pirineu a les riberes de l'Ebre. Els hi veiem, escampats per les terres tempestejades d'Europa, tots els que glatim esperant el senyal de restaurar la Pàtria en la seva llibertat i puixança. Els hi veuen, part d'allà de la mar gran, els que rosega l'enyorament per les dues Amèriques.

¿Què en treuen de tenir tancada i barrada l'antiga capella del Sant, que sembla una randa de pedra? Part de dins ja hi ha els que hi ha d'haver. Tots hi són, un per un, el lluit estol dels que han viscut i treballat i patit i mort, de centúria en centúria, per la llibertat, la grandesa i la glòria de la terra catalana. Tots hi són, cellajunts, i al cor encesa la ira, que mai no havien vist la Pàtria tan trista, afrontada i abatuda.

Hi ha els vells comtes barcelonins que feren i enfranquieren Catalunya i li donaren les primeres lleis i totes les generacions de catalans que els ajudaren a escombrar els sarraïns part d'allà de Tortosa. Hi ha el rei Jaume, alt i ros, depassant tothom de la testa, i els que anaren amb ell a la conquesta de Mallorca i després d'haver-lo ensenyorit de València, no volent estar plegats de mans, conqueriren el regne de Múrcia per compte d'altri. Hi ha Pere el Gran, de tota alta virtut cenyit el cingul, i els que li feren costat a defensar la terra contra el poder

del rei francès i el diner i l'excomunió del Sant Pare, i deslliuraren del jou angevi la Sicília i, comanats per Roger de Llúria, feren un llac català de la Mediterrània.

Hi ha els que seguiren Roger de Flor a Constantinoble i foren defensa i terror d'aquell imperi i abateren més turcs, alans i grecs que no cauen olives al mes de desembre. Hi ha els de la guerra dels Segadors, que obligaren de venir a pacte la supèrbia del rei, enquimerat a voler-los llevar les sàvies lleis que els regien i les antigues llibertats que els emparaven. Hi ha els del setge de Barcelona, que tot el poder de França i d'Espanya reunides no foren prou per què s'espantessin i rendissin. Hi ha els que aixecaren Poblet i Santes Creus i les catedrals i les llotges, i els savis i els sants i els poetes i els cronistes, i els pintors de retaules i els talladors d'imatges de pedra i de fusta, i els artistes i escriptors del renaixement català, amb l'Aribau a la davantera, i en Clavé amb els seus cantaires, i en Millet amb els seus orfeons, i els últims afusellats amb la sang encara no ben seca.

Tots hi són, la brava gent que ha viscut, treballat, patit i mort per la llibertat, la glòria i la grandesa del llinatge. Tots hi són cellajunts i el cor flamejant d'ira, però encesa en el pit l'esperança de veure aviat la Pàtria refeta, l'antiga llibertat recobrada, més que abans forta i poderosa. I els diu la missa el canonge Pau Claris i l'ajuden en Narcís Monturiol i en Prat de la Riba. I en venir l'hora d'alçar, amb l'hòstia tot just consagrada, beneeix la terra i la gent, de ponent a llevant i de migjorn a tramuntana, perquè sigui sempre neta de cor i alta de pensament i ardida i coratjosa, i el dia vingut de redreçar-se i emprendre novament la ruta, sàpiga tothora trobar la dreta via i la segueixi fidel, sense atur, defallir ni marrada.

I vindrà una clara diada de Sant Jordi, d'un vinent més d'abril que ja és a tocar, i totes les portes del vell palau seran de nou esbatanades, i dels campanars de la veïna catedral s'envolarà un trilleig de festa grossa. I tota hi serà també present, la bella multitud dels que en el curs de les centúries han viscut, lluitat i mort per la llibertat, la grandesa i la glòria de la gent i la terra catalanes. Tots hi són, arrengrats en relleixos i cornises i en el ràfec del teulat i a la torre del rellotge. I l'alegria els canta en el cor i un clar somriure els floreix en els ulls i la boca, de saber restaurada la Pàtria i ser convidats novament a tan bella festa.

La gentada se n'entra per les portes del palau, tal un riu engruixit per fortes pluges, i tot el vell casal fresseja i remoreja, com la plaça a la festa major quan ve l'hora de les balles.

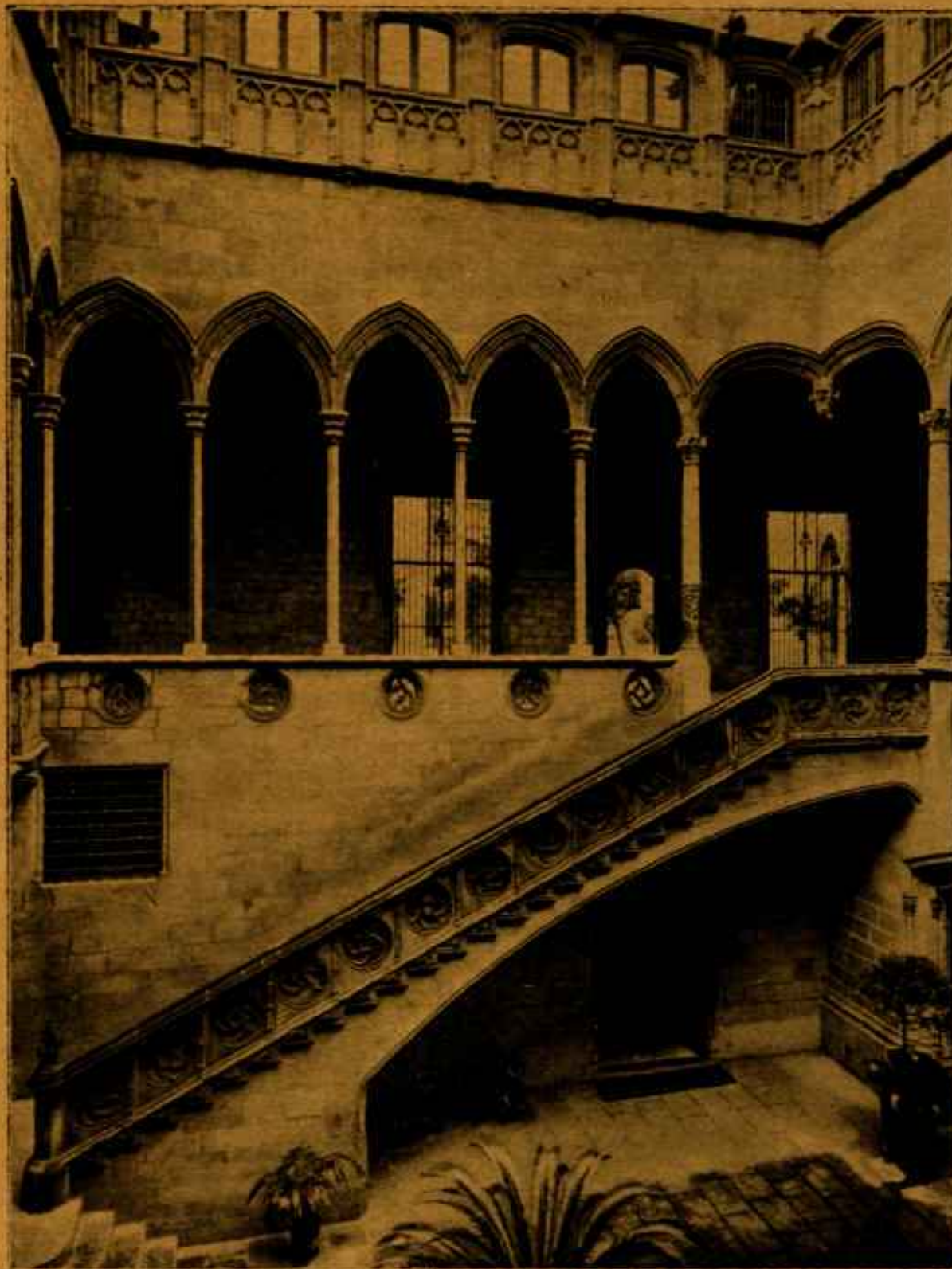
Riuen els ulls lluents de les noies; riuen els estudiants que els tiren amorettes; riuen la gent madura que ho escolta i contempla, entre indulgent i enyoradissa de les dolces follies de quan era jove; passen personatges coneguts, tots mudats i entonats de què els signin i anomenin, toquen a raig seguit *Els Segadors* al peu del portal del carrer del Bisbe uns ceguets infatigables, i en el cel blau, ras i net de tot núvol, voleia triomfal la bandera barrada d'or i de sang com una alegre flama, i li són guarda d'honor tot al volt, xiscladores, les orenetes.

I a tot arreu un devessall de roses. Les velles parets són alegrades de la seva claredat i amorosides de la seva fragància. Roses a la capella del Sant, mig desmaiades del baf de la gent i el fum de l'encens i la flama dels ciris; roses en competència en el pit i a la cara bonica de les noies; roses en el trauc dels galants que les reüllen com el noi llaminer la coca ensucrada; roses en el puny del senyor presumit que les ostenta amb la mateixa vanitat que l'atxa pel Corpus; roses en el braç molsut de la matrona que en guarnirà el menjador o la sala de rebre; roses en els taulells que han parat com cada any les floristes en aquell pati de l'escala, que és el cor mateix de la terra nostra i el símbol ideal de les seves virtuts més fortes i vives, aquelles virtuts que un dia la feren potent, gloriosa i respectada.

El mestre que t'obrà ja sabia bé què es feia, florida de pedra vivent i bategant, que has brollat de la més pura arrel catalana, miracle de força i gentilesa, flama i envolada i alhora repòs i equilibri. En un llampec de genial intuïció li fou revelat com havies de ser, Catalunya, per a ser fidel a tu mateixa i salvar cos i ànima dels temperis del món i el mudar de les fortunes. I encarnà en la pedra la teva essencial, eterna catalanitat, perquè puguis a tothora emmirallar-t'hi.

Mai que et perdessis i oblidessis, aquí retrobaries la figura i els camins del teu més pur esperit. Aquest és el palladi que et preserva i et farà duradora. Tant que les seves pedres no s'enrunin, res no podrà contra tu qui et vulgui mal. Cent vegades que provin d'aterrar-te, cent vegades et redreçaràs més potent i més ardida. Quan més satisfets i descansats celebren la victòria d'haver-te mort i soterrat per sempre, més tindran forta la sorpresa de veure't trencar sobtadament la llosa del sepulcre i aixecar-te triomfant, rejuenida, i escometre'ls amb doblat coratge.

Quin destret en el cor, tot aquell temps de mal somni, que la mort i la destrucció ploïen del cel dia per altre! Quin destret en el cor quan udolaven les sirenes i començaven de ti-

*...vell palau,
arca sagrada
dels nostres
records...*

rar els canons i era com un tro en el dia seré l'esclat de les bombes! L'odi, l'enveja i la superbia volien destruir-te, vell palau, arca sagrada dels nostres records, la nostra fe i els nostres somnis. I els sinistres enginys voltaven en el cel com l'esperver cercant la presa i eren sembrades al teu voltant la mort i la ruïna.

Els llavis no gosaven parlar del teu perill i el mateix pensament s'estava d'aturar-s'hi massa estona, temorós d'atreure damunt teu el mal fat que et rondava. En el cor estemordit, que sap en perill mortal allò que més estima, hi reflloreixen abundantament les mil·lenàries, supersticioses temences. Però un bon

astre et preservà de prendre mal: mai els sinistres ocellots no pogueren encertar-te. I Catalunya trobarà en les teves venerables pedres, sempre que li faci menester, la figura del seu més pur esperit i la norma de la seva vida.

A baix de tot, els arcs i les voltes, tan amples d'ull i tan aplanats, que no sembla que hagin de poder sostenir, sense aclofar-se, la gran càrrega de pedra que els pesa damunt. Però ells estreben fort a la paret a banda i banda, i tiben els nervis i enterquen la voluntat, i doble pes que hi hagués aguantarien, tant tenen gran l'amor a la feina, i la vergonya i el punt de complir a la mesura de l'esforç que els demanin.

Damunt, a mig aire, la meravella de la galeria, tan fina i tan airosa que sembla que no pesi, amb la bella embranzida dels arcs d'ametlla, sempre amanits a pujar cel amunt d'una envolada, i les columnes tan altes i primes que els ulls no arriben a poder endevinar per quin miracle no es trenquen ni dobleguen, i aquell punt de fatxendosa fantasia que féu treure la de l'angle de l'escala, una de les que sostenen les quatre arestes del pati, les soles gruixudes, com si volguessin donar a entendre que és per l'únic enginy del propi enteniment i voler que les pedres es concerten i s'apunten.

Dalt de tot, per corona, la finestrada plena de seny que volta els quatre costats, ni alta ni baixa, ni ampla ni estreta, ni massa guarnida ni massa nua, i per acabament la bonhomia del teulat, amb la justa inclinació perquè la pluja no pugui entretenir-s'hi, sense presumiments ni afegitons de grans ràfecs, agulles ni crestes.

I és així com has de ser, mare Catalunya. És així com et volem els que et tenim més al cor

que a la boca. És així com et somniem i desitgem els que som lligats a tu de tot el nostre amor pel que has estat i el que ets avui i encara més pel que demà esperem que siguis. És així com et farem i pastarem amb passió roent, amb obstinada tenacitat, contra totes les incomprendions i totes les resistències. És així com et farem i pastarem amb la nostra carn i la nostra sang i la nostra vida.

A baix de tot, puntal i clau de volta, la dura, tossuda, inflexible voluntat de ser el que et toca i complir el teu deure fins al més extrem límit i totes les virtuts del seny, fermesa i paciència que això demana. Al mig del pit la flama de tots els ideals i el desig de totes les perfeccions i l'audàcia de totes les empreses, totes les grandeses i tots els heroïsmes. Damunt, com la cendra que colga la brasa, no per a ofegar-ne l'ardència, sinó a fi de servir-la més temps encesa i viva, sempre a punt d'abrandar la gran foguera quan en torni l'hora, la vida de cada dia, senzilla, ordenada, quieta, regida per l'amor a la terra i a la casa, als fills i a la feina.

Es així com et farem i pastarem, mare Catalunya; és així com et farem i pastarem per la teva grandesa, la teva glòria i la teva durada. I cada any la festa del gentil Cavaller serà més clara i alegre; cada any hi haurà un drac de menys dintre el nostre cor i damunt de les terres catalanes; cada any les roses seran més fragants i el coratge més ardit i la bandera barrada d'or i de sang flamejarà més alta i gloriosa en el cel, tota voltada de xiscles triomfals d'orenetes.

JOSEP POUS I PAGES

(Del llibre inèdit *Proses de la pau i del combat*)

Sant Jordi,
obra del
maestre Pere
Joan (1418)

FILOSOFIA,
POLÍTICA,
BIOLOGIA

Reconquesta de l'Home

L'ATZAR HA FET COINCIDIR damunt la meua taula de treball tres autors coneguts: Ferrero, Pascal i Carrel. Política, Filosofia, Biologia. Tres aspectes de l'home, tres motius bàsics per a fer pensar i repensar sobre la naturalesa de l'home i les seves finalitats intel·lectuals i morals. Perquè mai com ara no s'ha arribat a la necessitat de conèixer l'home i d'estudiar les seves reaccions; de col·locar-lo en la taula de dissecció per a analitzar si la seva energia, la seva aspiració i el seu destí són congruents amb la varietat de sistemes, doctrines i mètodes que pertot l'envolten.

Cal reconquerir l'home; treure'l del laberint d'idees que el pertorben i polsar bé les seves energies, posat que tots els símptomes indiquen a creure que la Humanitat va directa a un caos malastruc que anihilarà totes les gosadies virils de què presumia en la seva marxa ascensional vers la perfecció. Decadència? Principi?

La vida és un etern recomençar. Treball de Sisif d'alternatives variades. Aventura i Reconstrucció, segons la frase preferida de l'historiador. Més imaginaris per a situar les aspiracions humanes. Absència del sentit real i de la coneixença de l'home. Cúmulo de teories i de proposicions morals que la Ciència, la Filosofia, la Política han creat per a satisfer vanitats o per a apaivagar estímuls. Contradiccions i coaccions. Bastides utòpiques per a satisfer la raó i proposicions de conducta per a sadollar fanatismes.

Però l'home és ací, a la taula de dissecció, en sessió permanent davant cirurgians de tota mena, amb les vísceres en l'aire i sofrint terapèutiques interessades. L'home és bo. L'home és dolent. L'home és desviat per la societat. L'home és salvat per les institucions. ¿Què cal fer davant de tantes afirmacions contradictòries? Hi ha, no obstant, una realitat: l'home sofreix; l'home no viu bé la seva vida. L'home aspira a la seva redempció. L'home tem.

Per a Ferrero, l'home és un ésser contradictori, perpètuament turmentat per aspiracions que sobrepassen les seves forces i a les quals no pot renunciar. És temorenc i cal tenir valor; és dolent i voldria ser bo; efímer, i aspira a l'eternitat i a la infinitat; egoista, i es veu obligat a viure en societat; foll, i s'obstina a ser raonable. Està en rebel·lió constant amb l'ordre que ell mateix crea amb tant d'esforç i sense el qual no podria viure. Reacciona de manera distinta davant un mateix fet, segons el mo-

ment i la disposició del seu ànim. ¿De quina manera reunir, endegar i ordenar aquest garbuix de contradiccions?

La inconstància, l'avortiment i la inquietud són, per a Pascal, la condició de l'home. Si l'home reposa sent el buit, el no-res, l'abandó. Res no li plau tant com el combat, per bé que no aconsegueixi la victòria. La desgràcia de l'home consisteix en la seva condició dèbil i mortal, sense possible consol. Vol ser gran i es veu petit; vol ser feliç i es veu miserable; vol ser perfecte i es veu ple d'imperficcions; vol ser amat i considerat pels homes i veu que els seus defectes solament mereixen l'aversió i el menyspreu. El coneixement d'aquestes veritats el mena a l'odi. Resol totes aquestes contradiccions sostreient-se de l'òrbita terrestre per a acumular en Déu les virtuts de les quals ell manca. Es surt d'ell mateix per a adquirir i adorar el que no troba ni en ell ni en els seus semblants. I per tal que hi hagi un ordre en la Terra, un ordre polític, atribueix a una persona d'herència reial, sigui bona o dolenta, la missió d'ordenar i posar-se per damunt de totes les ambicions. Així evita els capritxos de cada particular, ignorant si tal cosa serà de justícia. Com que la justícia està subjecta a disputa, caldrà reunir la força i la justícia. La justícia sense la força no és bona; la força sense la justícia és acusada i, de vegades, tirànica.

Ací coincideixen el polític i el filòsof. La força mata la força. La força que es sobrepassa, se suïcida. D'ací la mesura, la moderació.

El biòleg ens porta per camins insospitats estranys a la seva ciència. Apartant-se de la Naturalesa, el professor Carrel ens proposa la pregària com a emanació invisible de l'esperit d'adoració. Invoca la potència externa del prec i de la preguera per tal que obrin damunt l'esperit i el cos de l'home, tan fàcil de demostrar com la secreció de les glàndules. Així l'home es veu tal com és, posats al descobert el seu egoisme, el seu orgull estúpid, els seus temors, les seves gusiveries, els seus errors. L'oració desentrotlla en l'home el sentit de les seves obligacions morals i la humilitat intel·lectual. És l'única força del món que sembla vèncer allò que s'anomena «les lleis de la Naturalesa». L'oració, funció fonamental de l'esperit, ha de ser practicada en forma que operi damunt les nostres vides privades.

Tots tres, el polític, el filòsof, el biòleg, coincideixen que la coacció moral que l'home s'im-

posa ha d'emanar del seu propi esperit i que la força física ha de basar-se en la reglamentació. Física i metafísica de la força. La comprensió d'aquesta veritat és la més desitjable del món. El seu desconeixement ens reporta els pitjors mals i aquest trastorn continuat que sofreix la civilització, i que ens du a pensar en el seu irremeiable i pèssim destí.

Un breu recorregut a través de la literatura, l'art, la sociologia i la política confirmaria la impressió pessimista que ens produeixen aquests tres autors presents davant meu. La memòria em porta algunes síntesis d'altre temps, resultants de l'estudi sobre l'home en l'obra de grans escriptors. Síntesis i apreciacions variades, les quals oscil·len entre el menyspreu i la pietat, el reconeixement i la incapacitat, l'exaltació i l'apòstrofe.

Així veiem en Beethoven el sentit menyspreu i arrogant que li fa dir que estima més un arbre que un home, frase que conjuga amb la de la dolça Katherine Mansfield, escriptora anglesa, qui, en un moment de confessió sincera, es declara enamorada d'un arbre.

En Thomas Hardy observem un accentuat pessimisme, coincident amb l'absència d'emoció personal, de desdeny, que es desprèn del poeta Laconte de Lisle, de qui deia Alexandre Dumas que «descrivia el cel desert i la terra muda». Una manera de refugiar-se en l'art per a eludir les misèries humanes.

En la meditació atrevida de Desjardins —pronunciada a la cèlebre abadia cistercenca de Pontigny, oasi del pensament lliure— sobre la grandesa de l'home vençut, elevava al rang de tragèdia la fragilitat de la seva condició terrestre, la qual cosa conjuga amb el renunciament del gran poeta Keats, qui escriví per a l'epitafi de la seva tomba: «Ací descansa un home el nom del qual va ser escrit en l'aigua.»

Remuntant el crescendo d'aquest passeig pel sentit humà en l'obra dels escriptors, arribem al crit brutal del filòsof Nietzsche, eixut, àrid i rencorós. «Siguem durs», deia aquest foll genial, el dicteri del qual es dilueix en l'obra d'un moralista molt llegit: Le Rochefoucauld, qui declarava que era poc sensible a la pietat i procurava, encara, ser-ho cada vegada menys.

Passant als polítics i als homes de ciència, topem amb dos exemples més humanitzats: Briand i Barthélemy Saint-Hilaire. El primer, que coneixia a fons la misèria humana i les seves flaqueses, despullava l'home de la responsabilitat dels seus mals actes i el compadiva, continuant preocupat per la seva salvació. El segon feia un minuciós balanç de ço humà i sempre trobava un major volum en els actes bons dels homes.

Shakespeare, el gran dramaturg, concixedor magnífic de les grans passions humanes, declarava l'home incapacitat per a apreciar el bé; sentia la inutilitat de qualsevol esforç noble.

I per a acabar aquest interminable passeig pel contrafons de ço humà, citaré el sentit de fraternitat de Tagore i l'exaltació antropomòrfica de Dant. Dos poetes. «Tu m'has situat entre els vençuts», clamava Tagore, adreçant-se a Déu. Amb la maldat per tema, obria, magnànim, el seu sentiment pur de la fraternitat per a cobrir les misèries dels sofrents. Per a Dant exiliat, per a Dant dolorit, la venjança era condició dels elegits. Puja al cel per a proveir-se de la representació divina i baixa després a la terra a fi de condemnar les accions humanes, les accions del mal, els fets polítics dels homes, definint Déu com «aquell qui mai no veu cosa nova» i a l'omnipotència del qual no pot escapar la baixa contingència dels misers.

I així, de reflexió en reflexió, de record en record i de cita en cita, arribaríem a fer un balanç imaginatiu d'apreciacions sobre l'home, el qual ens donaria un ròssec descoratjador. Lliure l'home en el seu esperit i amb la intel·ligència i la raó al seu favor, mai no aconsegueix en progrés moral l'enorme avenç dels seus descobriments materials. El seu intel·lecte ascendeix i les seves passions s'exalten; la seva moderació continua essent predicada de moralistes i de sants. Tem i s'atreveix, s'encongeix i salta, viu i preveu. Eterna contradicció que solament salva el seu esperit i s'esforça per conèixer la realitat. Vol independència i no té més remei que subjectar-se. Coacció la qual intenta de realitzar amb la menor opressió, en virtut que es tracta del seu propi cos, de la seva pròpia existència.

POSAT QUE L'ESPERIT HUMÀ es distingeix per la seva llibertat i la seva independència, la conseqüència política ha de ser aquella que correspon a la menor coacció. D'ací la mesura. Aquell sentit de la mesura que tant distingia els grecs i que dictà normes polítiques i morals tan salvadores. La moderació no és la covardia, sinó tot el contrari. La moderació és l'equilibri i la dignitat, la serenitat i la comprensió, l'equidistància entre els extremismes. Per als grecs, qualsevol excés era un mal. El món és ple d'aquestes experiències. De l'abús del poder no se n'alliberaven ni els propis déus. La llegenda de Prometeu ho constata. L'abús de Júpiter, exagerant el rigor del càstic, va ser criticat pels humans i motivà que el déu perdés el seu crèdit. Esquil va prendre'n exemple i proclamà que el dret es desplaça, o sigui que aquell qui n'és posseïdor i n'abusa, el veu pas-

sar al seu adversari. Per això es diu que l'home injust és més desgraciat que la seva víctima. La moderació política condiona el valor, el rendiment i la duració del poder.

Més ençà, un home experimentat i sincer, Manuel Azaña, pensava en la zona temperada de l'esperit, on no s'aclimaten ni el misticisme ni el fanatisme polític: en aquella zona en la qual la raó i l'experiència conceben la saviesa. Ací és on ens situava la República. Calia desegrestar bé aquelles parts de la vida intel·lectual i moral, independentment empresonades, per tal que, deixant de banda els fanatismes i els extrems, entressin a la zona de moderació, de mesura, de convivència respectuoses, en vista que ço més gran de l'home és reconèixer-se infim i defectuós en la contemplació del camí que condueix a la seva possible grandesa.

COMPANYA DE LA FORÇA i *garant de la duració de les institucions socials*, anomenava Napoleó Bonaparte la moderació en el govern dels pobles. Tot, en l'ésser humà, obeeix a un ritme ordenat i constant, i àdhuc en les manifestacions de l'esperit i de l'intel·lecte la mesura és l'equivalent de la serenitat. En les arts, si no hi ha mesura, si no hi ha proporció, si no hi ha ritme, si no hi ha harmonia, es romp la serenitat, l'equilibri i el goig. La sensibilitat refinada és el resultat de l'altesa de pensament, en la literatura; l'eúritmia, en l'escultura; el ritme, en la música; la serenitat, en el pensament del filòsof que aspira a la veritat. Tansols la moral, que és l'immediat a la vida de l'home, se sent desequilibrada i desigual, variada i incoercible. Tansols la moral roman com estancada i sense progrés. Els biòlegs ho comproven en establir comparacions amb la tècnica i amb la ciència. D'ací les sortides absurdes vers l'infinit, vers el desconegut, aquesta barreja insòlita del diví en els afers humans, com si l'home es considerés incapacitat per a ordenar la seva vida personal, i fins i tot de relació, en aquest pelag insondable de la societat. Potser ho porta en si mateixa la seva pròpia naturalesa; potser la mateixa contradicció entre els seus desigs i el seu sentir, obliga l'home a estancar el seu progrés i el converteix en font permanent d'aspiració com a tema inesgotable del seu esdevenir.

¿Què cal fer amb aqueix esperit que el porta a la seva independència personal? ¿Com poden conciliar-se les enormes contradiccions i capritxos, engrandits encara més en la vida col·lectiva? La independència és un veritable turment per a l'home, car l'obliga a decidir-se i a prendre mesures que potser poden perjudicar els altres. ¿Com pot trobar el punt encertat, el punt mig de coincidència moral, sense rebassar

el límit de la seva consciència? No hi ha més remei que recórrer a l'autoreglamentació, a la coacció voluntària, a la llei, a l'ordre polític; aquell ordre, lliurement acceptat, que menys perjudiqui a aquells que hagin de suportar-lo.

Hi ha una evident contradicció entre el desig de llibertat que té l'home i la seva facilitat de sometiment a l'ordre polític abusiu. Tant el polític com el biòleg concorden singularment a apreciar que tansols una petita selecció d'homes profundament humans i d'elevat esperit s'horroritzen davant la força. La major part del gènere humà es doblega o l'admira per debilitat; àdhuc hi ha qui la venera. Penosa constatació que ens portaria a desesperar de l'home si no fos que sempre posa el seu sentit de llibertat, manifesta o no, per damunt de totes les contingències i tots els atzars d'una política mal compresa.

Afortunadament per a la civilització, sempre hi ha hagut homes que han fet de la seva perfecció individual un exemple magnífic de progrés i serenitat. Des de distints camps de la ciència, de la literatura i de la religió, aquests homes han sabut distingir entre la conveniència i l'èxit immediat; l'ús i l'abús; la intel·ligència i la por; l'autoreglamentació benefactora i l'efimer d'una realitat mal compresa. I s'han decantat vers el poder intel·ligent.

Els segles xviii i xix s'han remarcat notablement en aquest punt. L'Església, a través de Bossuet i Fenelon, ha oposat el fre del cristianisme a l'excés passional de l'home. Grotius i altres juristes han alçat el Dret contra els excessos de la força. Rousseau, Montesquieu i els enciclopedistes han defensat els principis de l'humanitarisme, de l'exercici de la raó, del sentiment digne i respectuós per damunt del capritxo dels despotes. Per a tots ells, el Govern ha de ser legítim; el seu suport ha de basar-se en la voluntat general, i per a regir aquesta voluntat general, aquest consentiment exprés dels homes, cal triar aquells que hagin donat proves de la seva intel·ligència, equanimitat, energia i capacitat per al difícil art de governar.

Talleyrand, potser un dels pocs homes que en el seu segle va saber resistir la por universal, va escriure en el seu exili les millors pàgines dedicades a un Govern model·lic. Enmig de l'estrèpit d'un caos polític inigualable, molt semblant a l'actual, va saber conservar la serenitat i prevenir el que més endavant va ser la normalització d'Europa. En les seves extenses Memòries hi ha raonaments encertadíssims. L'home, ve a dir en síntesi, ha començat a sortir de la barbàrie quan ha enderrocat la relació entre la força i el dret; quan ha afirmat que el poder no té el dret de manar pel fet que

tingui la força, sinó que ha de posseir la força de manar pel fet de tenir el dret. La força no és la mare, ans la servent del dret de manar. La força —conjunt de mitjans pels quals l'home aconsegueix aterroritzar els seus semblants— no és més que un estat en constant oscil·lació i d'un valor aleatori. El qui avui és més fort, pot no ser-ho demà; el qui es creu més fort pot ser víctima d'una il·lusió i ser, en realitat, el més dèbil. Un Govern és legítim quan el poder és atribuït i exercit d'acord amb un principi de legitimitat, acceptat pels qui obeeixen o, almenys, per la seva majoria, i respectat pels qui manen.

Finalment, Talleyrand va ser el propulsor d'aquella fórmula simple i salvadora la qual, heretada del segle XVIII portà Europa, a

començaments del XIX, a una solució tan necessària en aquells moments de turbulència i de desànim.

La fórmula és ben ben senzilla, ben real: la legitimitat del poder i la llibertat d'opinió. Amb això Europa va salvar-se a les primeries del segle XIX, diu Ferrero. Després, el destí polític de l'home restà tranquil bastants anys, fins que el dimoni del progrés tècnic, la incomprensió, la gasiveria, la incapacitat i la por, abismaren l'home en les negrors de la Gran Guerra i de les seves mortals conseqüències. És a dir, fins que l'home va tornar a ser l'home defectuós que el polític, el filòsof i el biòleg ens han descobert des del principi de la Humanitat.

MARÍN CIVERA

Les dates en català

EL SENYOR JOAN COROMINES, professor de filologia, en una lletra publicada per un periòdic de Mèxic, tracta de com cal consignar les dates en llengua catalana. I arriba a la conclusió que cal dir, per exemple, «el 20 d'agost de 1940» i no «el 20 d'agost del 1940». O sigui que no està bé, en casos com aquest, posar l'article el davant la xifra completa de l'any.

No considero prou encertada la seva tesi. Els estudis d'història m'han familiaritzat amb les dates, i d'altra banda em sento al·ludit en la meua qualitat d'escriptor en adonar-me que el senyor Coromines parla de «la correcció de la llengua literària.» Heu-vos ací per què intervine en el plet, si plet hi ha. A fe que em sap greu l'haver de discrepar de l'opinió d'un català pel qual sento l'afecte de què és mereixedor pel seu patriotisme, per la seva vocació professional i per la seva estirp.

Ben cert: la fórmula «el 20 d'agost de 1940» no és incorrecta. Crec que, en sostenir-ho, té raó Joan Coromines, com en té Pompeu Fabra, citat pel primer com a testimoni. Els correctors gramaticals que, contra la voluntat dels escriptors, bandegen sistemàticament aquesta fórmula per a imposar l'altra, incorren, amb tota la bona intenció del món, en un excés de zel.

Però jo no trobaria just que es titllés d'incorrecta la fórmula «el 20 d'agost del 1940». Al meu entendre, totes dues fórmules són acceptables, i en cap de les dues no se veure allò que se'n diu una incorrecció. Em sembla que cadascú pot emprar la que més li plagui, o fer ús de totes dues i d'altres encara, puix que no són aquelles soles les que hi ha.

Pel que toca a la datació de les lletres, és notori que hom tendeix per tot arreu a adoptar una forma comprimida, com «20 agost 1940» i per això és freqüent l'ús exclusiu de signes numèrics: «20-VIII-1940» i «20-8-1940». Jo dato quasi sempre les meves lletres en l'última forma. Aquest petit problema no és purament gramatical.

Amb tot, no vull estar-me de dir que prefereixo, en el llenguatge literari, la fórmula que posa l'article davant la xifra de l'any. Més m'estimo, dins el text d'un escrit, posar «el 20 d'agost del 1940» que «el 20 d'agost de 1940», «per l'agost del 1940» que «per l'agost de 1940», «abans del 1940» que «abans de 1940». Ho trobo més escaient, de millor dring, i més natural i tot. La fórmula sense l'article davant l'any, té una mica de fredor notarial o burocràtica.

¿Com podria ésser incorrecta la fórmula amb l'article el, si no és altra cosa que la locució «de l'any tal», un cop suprimit el substantiu any, que resta sobreentès? Essent lícit dir «el 20 d'agost de l'any 1940» també ho és dir «el 20 d'agost del 1940.» En la darrera part d'aquesta data suprimim el mot any amb el mateix dret que en la primera part suprimim el mot dia.

L'ús de l'article és ací tan admissible com en els casos en què l'admet el senyor Coromines. Els arguments que al·lega en pro de la seva tesi no són convincents. I afegiré que s'hi esmunyen alguns errors de fet, com documentalment pot comprovar-se. Vegem-ho.

El atribueix als correctors d'uns quinze anys ençà l'ús de la fórmula que critica. En realitat

aquesta és ben anterior a la data aproximada que dona. No hi ha gaires llibres catalans a la meua biblioteca d'exiliat, i hauré de referir-me especialment, per a la demostració, a les obres pròpies, una part de les quals em vaig endur. Tinc a la mà la meua *Història de Rússia*, publicada per l'Editorial Catalana, de Barcelona, fa prop de trenta anys (exactament l'any 1919), i comprovo que quasi sempre hi apareixen les dates amb l'article davant els anys: «el 5 de gener del 1918», «9 de setembre del 1917», «el dia 18 de juny del 1914», etc. En un altre llibre meu, *Nacionalisme i Federalisme*, publicat l'any 1917, predominen les dates sense l'article davant l'any, però algunes dates el porten. Anoto, per exemple, «del 13 de març del 1915» (pàg. 63, nota); «23-24 octubre del 1906» (pàg. 58); «lleï constitucional del 1867» (pàg. 155).

Bastarien aquestes citacions per a provar que no és exacta la versió del senyor Coromines sobre l'origen de la fórmula amb article. Però encara puc afegir alguns exemples aliens trets de textos de força més ençà, exemples que m'han vingut sota els ulls mentre buscava altres coses. Al volum de l'any 1889 de la revista *L'Avenç*, de Barcelona, llegeixo en un solt de Redacció «la horrorosa peste del 1651» (pàg. 52) i en un article de Botet i Sisó «desde el 1306 al 1332» (pàg. 171). Al volum de l'any 1890 llegeixo en un article de Valenti Almirall «desde l'any 1871 al 1875» (pàg. 61). Al volum del 1893 llegeixo en un article de Pons i Massaveu «del 1160 al 1168» (pàg. 107), i en un article de Jaume Brossa «desde el 1884» (pàg. 117) i «desde l'Octubre del 1884» (pàg. 118). Rellegint darrerament alguns capítols d'*El Catalanisme*, de Valenti Almirall, publicat l'any 1886, anoto les següents dates: «del 1465 al 1467» (pàg. 31), «la trontollada del 1868» (pàg. 88), «abans del 1830» (pàg. 297).

Anem més ençà, si us plau. En el *Calendari Català* dirigit per Francesc P. Briz, volum de l'any 1875, trobo una poesia d'Emili Coca i Collado que està datada així: «Juliol del 1872.» I en una *Relació de la Vall d'Andorra*, publicada a Tolosa del Llenguadoc l'any 1838, trobo el següent paràgraf: «En la revolució del 1791, los francesos tregueren lo Veguer de Andorra, no volgueren la qüestia per haver abolit tots los feudos, y los feren independents de França.» (*Crestomatia catalana* d'Antoni Bulbera, pàg. 292).

Si és cert que els correctors han contribuït, en aquests darrers decennis, a generalitzar la fórmula, no ho és que l'hagin inventada ells, ni que es tracti, com afirma el senyor Coromines, d'una «innovació artificial.»

Segons assegura el distingit filòleg, aquesta pràctica ens conduirà, si som conseqüents, a escriure «el 20 de l'agost del 1940», o sia a posar també l'article davant el mes, cosa que qualifica de ridícula. Si som conseqüents! Com sap prou bé el senyor Coromines, no sempre impera la lògica en el camp del llenguatge. Però és que verament l'article davant l'any exigeix l'article davant el mes? Llavors la fórmula que ell preconitza no seria tampoc lògica. Si el fet de posar l'article davant l'any exigís posar-lo davant el mes, la mateixa exigència implicaria el fet de posar-lo, com ell mateix el posa, davant la xifra del dia, i així «el 20 d'agost» hauria d'ésser «el 20 de l'agost». Igualment seria il·lògica la fórmula «per l'agost de 1940».

De passada, faré notar que el cas del mes no és igual que el del dia o el de l'any. En aquests dos últims casos es tracta de xifres, que en si mateixes poden referir-se a qualsevol cosa, mentre que el nom del mes ja indica de què es tracta. Quan diem «el 20» i «el 1940», sobreentendem dia i any respectivament. Quan diem «agost», donem el nom concret d'un mes, i no cal sobreentendre res. Podem dir «agost» sol, «el mes d'agost» o «l'agost», però no pas «el mes agost», com es diu «el dia 20» o «l'any 1940». Per tant, àdhuc respectant la lògica, podem posar l'article davant el dia i l'any sense posar-lo davant el mes.

* * * * *

Al·ludeix repetidament el senyor Coromines el «costum tradicional de no usar l'article amb l'any complet quan va precedit del nom d'un mes o una estació o en general quan duu una preposició davant». I bé: suposant que sigui efectivament tradicional la fórmula que ell defensa, caldria veure si és gaire antiga, si és la única i si és o no independent de la influència del castellà, puix que es dona el cas que coincideix amb la que ha prevalgut en aquest llenguatge, que tant ha influït en el nostre durant els segles de la decadència nacional.

En els documents i textos catalans antics, les fórmules de datació presenten moltes variants, però no recordo haver vist la que defensa el senyor Coromines. Dins el segle xvè, poc abans de començar la davallada política i literària de Catalunya, la fórmula més estesa, podríem dir típica, és aquesta: «a 20 dies del mes d'agost de l'any 1480». Era freqüent la supressió d'alguns dels mots *dies*, *del mes* o *de l'any*. En una lletra del cardenal Margarit llegim: «a xv de novembre 1483.» Més endavant la fórmula habitual es: «als 15 de novembre 1653.»

No tinc ara a la meua disposició gaires textos, i per altra part tampoc no seria de gaire interès la publicació d'una llarga llista de dates amb les múltiples variants.

* * * * *

Admet el senyor Coromines que es digui, com es diu en el llenguatge corrent, «el 40» en lloc de «l'any 40», «el 1940» en lloc de «l'any 1940», «l'hivern del 40» en lloc de «l'hivern de l'any 40». ¿Per què, doncs, no podem dir també «l'hivern del 1940»? No es veu per quin motiu la presència d'una preposició davant la xifra completa ha d'impedir l'ús de l'article.

Faré notar que, en els casos de xifra abreujada, l'article serveix per a fer comprendre millor que la xifra es refereix a un any, cosa que és més clara quan esmentem la xifra entera, àdhuc sense article. Aquesta constatació és un argument favorable a l'ús de l'article davant la xifra abreujada, no pas un argument contrari a l'ús de l'article davant la xifra entera.

L'abreujament de la xifra s'acostuma a fer sobretot quan es tracta d'un any del mateix segle, o del segle anterior si el segle present no ha arribat encara a la xifra que esmentem: «el 6 d'octubre del 34», «la República del 73». ¿I per què no podem dir «el 6 d'octubre del 1934» i «la República del 1873»? Aquestes últimes expressions són almenys tan naturals com les altres.

Un filòleg com el senyor Joan Coromines no ignora que en el procés dels llenguatges no és tot naturalitat. L'arbitri humà, l'art o l'artifici, hi tenen una participació considerable. Que fos artificial l'origen de la fórmula de què parlem, no voldria dir que per aquest sol fet fos rebutjable. Però jo tinc la impressió que és una fórmula més espontània que l'altra, i que això explica que saltés de tant en tant de la ploma de periodistes i escriptors durant el llarg període en què ha predominat, segurament per influència del castellà, l'eixuta fórmula sense l'article. Jo m'imagino un orador català que parla, per exemple, de la primera República espanyola i estic segur que, parlant espontàniament, dirà més aviat «la República del 1873» que «la República de 1873».

* * * * *

Una altra remarca cal fer. Existeixen en català expressions que no sols permeten l'ús de l'article davant l'any, ans encara el demanen. Ací van uns quants exemples.

A la pàgina 16 del meu llibre *Nacionalisme i Federalisme* hom pot llegir: «Un nacionalista català, un catalanista, no és un home deturat

al 1640 o al 1714, sinó un home que camina amb pas segur per les vies del Noucents.» Aplicant la tesi del senyor Coromines, s'hauria d'escriure «deturant a 1640 o a 1714». No crec que m'ho aconselli. Potser ell trobarà que més val dir «deturat a l'any 1640 o a l'any 1714». ¿Però per què no podem suprimir el mot any i hem de posar a la frase aquest doble recàrrec feixuc?

Un altre cas és el de la xifra de l'any que té un sentit aproximat i que de vegades comprèn una centúria entera. En un article de Ferran Soldevila llegim: «la gran onada cèltica a Catalunya és del 900 a.C. i l'onada ibèrica Gàl·lia endins és dels volts del 600.» Tampoc ací no va bé treure l'article.

Un altre cas, encara. En un recent article de Lluís Nicolau d'Olwer inserit a la revista *Quaderns*, de Perpinyà, llegim: «Potser algun dia establirà hom un paral·lel entre el romanticisme de començaments del segle XIX i l'anarquisme que s'encavalla en el 1900.» ¿Com treurem ací l'article, ni que vingui després d'una preposició? I si s'escriu «en l'any 1900», la frase resultaria poc àgil.

Pompeu Fabra ha dit i ha escrit moltes vegades que certes qüestions han de deixar-se a l'arbitri dels escriptors, dins els límits de la correcció lingüística. Hi ha qüestions que són més d'estil que de gramàtica, i els escriptors han de disposar en aquestes qüestions de la necessària llibertat.

La gran extensió que ha pres el costum de posar l'article davant l'any no és sols deguda als correctors d'impremta; és també deguda als escriptors catalans que l'han trobat més escaient que l'altre. No tothom té els mateixos gustos, ni en la literatura ni en els altres rams. Però jo veig que la fórmula que el senyor Coromines combat és emprada fa temps, espontàniament, per molts escriptors nostres ben dotats de sensibilitat estilística.

Per acabar, recordaré una contesta d'André Gide a un gramàtic, en la qual venia a dir-li: «La fórmula que vós defenseu potser està molt bé científicament; però jo em guardaré bé prou d'emprar-la.» Al meu entendre, el nostre cas d'ara és més senzill, vist que són acceptables les dues fórmules suposades rivals, i així serà fàcil la solució del problema plantejat, que no és certament d'una gran importància. D'altres n'hi ha de més importants, als quals dedica una persistent i aguda atenció Pompeu Fabra, mestre respectat de tots els filòlegs i escriptors catalans dels nostres dies.

A. ROVIRA I VIRGILI

Perpinyà, març, del 1947

La presa de Capdella

L'electrificació de Catalunya

L'ENERGIA ELÈCTRICA és avui un element indispensable en la vida dels pobles civilitzats. No sols permet utilitzar en cada lloc els elements naturals existents —salts d'aigua, jaciments de carbó, antracites, torba, etc.—, sinó que el seu transport fàcil i la seva divisibilitat gairebé il·limitada fan que els seus beneficis arribin fins als recors més apartats dels pobles, fins a les llars més modestes. El mateix serveix per a moure la pesada locomotora que arrossega centenars de tones, que la petita màquina de cosir; el ventilador que atenua les xardors caniculars en les cases i locals públics, o que porta l'aire pur al fons de la mina, que la bomba que extreu de les entranyes de la terra l'aigua fecundant i transforma els erms en hortes fèrtils. Ha estat anomenada la *faula moderna*, amb la creença que la vareta màgica dels seus beneficis transformaria els sistemes vitals de l'univers humà. Però aquestes perspectives optimistes han tingut molt de miratge. La realitat ha estat que la *faula moderna* ha caigut presonera d'un reduït nombre de potentats que n'han fet un privilegi propi. Els beneficis de la seva vareta màgica, si arriben en una part mínima a tota la resta dels homes, a canvi d'oneroses contribucions, cauen en abundosa pluja daurada damunt la minoria que va ser amantent a explotar-los.

És de justícia que perduri a mans d'aquesta minoria privilegiada un agent tan indispensable a la vida dels pobles com la terra, l'aigua, l'aire i el foc? (Hi ha possibilitats de nacionalitzar aquesta font de riquesa? Sobre la immoralitat que representa el fet que aquest, com tants d'altres elements imprescindibles en el viure modern, estigui muntat a base de fer-ne un negoci particular, en lloc d'un servei públic a profit de tothom, estan d'acord la immensa majoria dels ciutadans. Les diferències sorgeixen quan es tracta de saber qui ha de substituir l'empresa capitalista. Municipalització? Estatització? Confesso que la primera va seduir-me, molta anys abans de conèixer un altre sistema millor. Tot i

les seves indubtables falles, la creia preferible a l'exploració dels consumidors per empreses particulars. La conveniència i els avantatges de les xarxes de distribució general amb multiplicitat d'estacions productores, feia que altres preferissin l'Estat com a substitut de les companyies monopolitzadores del servei.

Avui, després de conèixer els èxits de les veritables cooperatives de subministre elèctric a l'estranger, confirmades per les petites experiències realitzades a Catalunya,estic fermament convençut que aquests organismes, formats pels consumidors, donen millors resultats, sense obligar l'Estat a les enormes despeses de l'expropiació de les empreses existents.

Es segur que alguns partidaris incondicionals de l'estatització de la riquesa, dels socialisme d'Estat, com també se l'anomena, preguntaran: ¿Per què cal crear un organisme nou? Si és tot el poble el qui, en forma directa o indirecta, consum electricitat; si els qui l'utilitzen són la totalitat dels ciutadans, ¿per què no ha de ser l'Estat, representació de tots, el qui produeixi i distribueixi l'electricitat, fent d'aquesta manera la conversió de l'empresa capitalista en empresa col·lectiva?

Presentarem com a model una cooperativa explotadora d'un servei de subministre elèctric, per fer veure els seus avantatges damunt el servei administrat per una corporació pública, sigui Municipi, sigui Estat; per bé que l'argumentació podria ser aplicada a molts altres afers d'administració comunal.

Prenem com a punt d'aplicació una ciutat mitjana, de vint mil habitants, equivalents, a casa nostra i d'una manera aproximada, a cinc mil llars formades per famílies compostes de quatre individus. Suposem que el cost de la xarxa distribuïdora* és de dos milions de pes-

* Potser no caldria advertir que totes les xifres que dono tenen únicament un valor hipotètic de proporcionalitat. Si ningú no sap actualment el valor real de la pesseta, ¿com podríem precisar amb exactitud el cost d'una instal·lació elèctrica al nostre país?

setes i que el consum mig per família és de 15 quilovats cada mes; tindrem un total, pel mateix període, de 75.000 quilovats, o siguin 900.000 a l'any. A la petita indústria —motors de força màxima de cinquanta cavalls per a l'elevació d'aigua, serradores i tallers mecànics, etc.—, tinguda en compte la intermitència del treball, assignem-li tan sols un consum diari total de 6.000 quilovats, o sigui, en xifres rodones, de dos milions anuals. Resultarà:

Consum familiar	900.000 quilovats.
Consum de la petita indústria	2.000.000 "
Total	2.900.000 quilovats

Si damunt el preu establert per al fluid (compès el cost de producció, amortització i conservació de la xarxa, personal, etc.) carreguem cinc cèntims per quilovat, la diferència serà de 145.000 pessetes anuals, o sigui el 7,25% del cost de la xarxa de distribució a tota la ciutat. I amb aquesta quota fixa, assignat el 6% d'interès, amortitzem en trenta anys l'emprèstic de dos milions de pessetes que s'hauran necessitat per a la instal·lació o per a la compra de la xarxa de distribució, si ha calgut expropiar una empresa preexistent.

¿Quines serien les relacions entre els consumidors, és a dir, els socis, i l'empresa cooperativa? Senzillament, les mateixes de totes les cooperatives de consum, amb la sola diferència que, per la necessitat de reunir el capital com més aviat millor, ni temporalment no es serviria fluid a ningú que no fos soci. I per a ser-ne, n'hi ha prou amb aportar, encara que sigui parcialment, el valor d'una acció. Per tal de simplificar, posarem els consumidors industrials en les mateixes condicions que els particulars, tot i que així aparegui més elevat l'import de cadascuna de les accions. Així, si dividim els dos milions de pessetes, valor de la instal·lació, per cinc mil, que és el nombre dels socis, tindrem la xifra de 400 pessetes, que és la quantitat en metall-lic que haurà d'aportar cada associat.

Però potser no fóra possible per als consumidors modestos bestreure d'un cop aquesta quantitat. No hi fa res: la cooperativa resol d'una manera automàtica el problema, i cada soci paga el que deu, sense adonar-se'n, amb els cinc cèntims de recàrrec que hem establert en el preu del quilovat. Com hem dit abans, als trenta anys s'hauran pagat els dos milions de deute. O sigui que els socis hauran satisfet el valor total de les accions.

Aquell qui comptés amb cabals suficients, podria pagar d'un sol cop les quatre-centes pessetes. En aquest cas podria abonar-se-li el 5% de la quantitat satisfeta abans del termini normal, amb la qual cosa la cooperativa encara sortiria beneficiada amb l'1% de diferència. També podria adoptar-se el sistema seguit per les cooperatives angleses, consistent a autoritzar els socis a prendre un nombre indeterminat d'accions, sense altre dret que el de percebre l'interès assenyalat, car en les cooperatives —al contrari del que s'esdevé en les societats mercantils— tots els socis tenen els mateixos drets, al marge del capital aportat. Un home, un vot, en lloc d'una acció, un vot. Les accions d'una cooperativa mai no poden ser objecte d'especulació, perquè la seva vàlua és invariable i tan sols poden estar a mans d'associats. El capital és, senzillament, un instrument de treball, al revés del que passa en les societats anònimes, en les quals representa el veritable um.

Ultim l'aportació voluntària d'un major nombre d'accions, hi ha encara, en una cooperativa, una altra font d'ingressos: l'excés de percepció, que molta confonem amb el benefici comercial, tot i ser-ne precisament la negació. Si en la nostra cooperativa el cost del qui-

lovat a l'entrada de la xarxa distribuïdora és de deu cèntims i les despeses d'administració, personal, conservació de línies, etc., es calculen entre els quinze i vint a fi de no tenir sorpreses desagradables, es pren el límit superior, és a dir, els vint cèntims, que junt amb els deu del cost faran pagar a trenta el preu del quilovat. Però en acabar l'any, fet el balanç, pot resultar que les despeses no hagin estat de vint cèntims el quilovat, sinó de setze, p. ex. El sobrant de quatre cèntims per quilovat ascendirà a 116.000 pessetes. ¿Què farem d'aquest benefici? En una entitat de caràcter mercantil, l'aplicació és senzilla: es reparteix entre els accionistes, a tant per acció. En una cooperativa, es retorna als consumidors o associats, però no a prorata del capital o accions de cadascun, sinó a proporció del consum. La nostra llei de Cooperatives, aprovada pel Parlament de Catalunya, assentà com a norma obligatòria la destinació del 50% d'aquest excés de percepció a fons de reserva irredimible. En aquest cas, doncs, tindrem que la meitat de les 116.000 pessetes —58.000— passen a fons de reserva i que les altres 58.000 són reintegrades als associats a raó de dos cèntims per cada quilovat consumit. Però als socis que encara no tenen coberta la totalitat de l'import de la seva acció, la quantitat que els correspon no els és abonada en metall-lic o en fluid, sinó acumulada al seu compte fins a tenir cobert el preu de la dita acció. Amb aquest mecanisme tan senzilla, sense cap sacrifici sensible per a ningú, en pocs anys s'acumulen capitals considerables. Així s'han aplegat els milers de milions amb què compten les cooperatives escampades pel món, i així s'entobussien i s'organitzaven les cooperatives d'abastament elèctric de Sant Sadurn d'Anoia, Vall, Vilanova i la Geltrú i algunes altres que havent resistit victoriosament la competència de la poderosa Canadenca, van morir a mans del revolucionarisme verbal d'uns quants indocumentats que aprofitaren els moments confusos de la guerra, per a fer el que no havien aconseguit els seus ex burgesos. Inconsciència o connivència?

Aquesta cooperativa s'organitzaria tal com s'organitzen i administren les que tenen un nombre massa crescut d'associats per a poder reunir-se en una assemblea general. Cada districte o barriada té la seva assemblea local, la qual nomena un nombre de delegats, proporcional al de socis, i el conjunt de tots els delegats constitueix l'assemblea general, autoritat suprema de la cooperativa, la qual designa el consell directiu, la gerència i la direcció tècnica, amb les atribucions que consignen el estatuts.

¿Per què preferim aquesta organització cooperativa a l'administració municipal o estatal? En primer lloc, perquè l'experiència, és a dir, els fets, han demostrat arreu del món la seva superioritat. Existeixen a Europa i a Amèrica alguns centenars de cooperatives d'abastament d'electricitat i moltes altres d'aigües, escorxadors, etc., i totes han aconseguit reduir el preu dels serveis. En canvi, la municipalització i estatificació dels serveis, ùtil-huc en pobles d'un esperit cívic tan elevat com Anglaterra, pateixen d'uns defectes que ja fa més de cinquanta anys serviren d'argument a Sir John Lubbock, per a vituperar-les. En el seu llibre *La Indústria de l'Estat i del Municipi*, remarca les deficiències de personal excessiu, d'intromissions polítiques perturbadores, d'influència dels nombrosos empleats en les lluites polítiques, recolzant els candidats que els ofereixen més avantatges, en perjudici dels consumidors; manca d'un control directe d'aquests en la gestió, etc. Si es tracta de pobles amb menys esperit cívic, aleshores, a més d'augmentar el vo-

lum dels defectes esmentats, n'apareixen uns altres de més greus: el nepotisme i el favoritisme, amb l'atorgament de càrrecs directius a gent inepta i convertint les empreses en asil d'inútils. (Recordem l'administració municipal barcelonina en temps del ferrouxisme.)

Fins i tot una administració modelica tendeix a convertir els serveis municipals en font d'ingressos, per a poder atendre les obligacions, cada dia més creixudes, i contribuint d'aquesta manera a l'encariment de la vida. L'exemple el tenim a casa nostra en els serveis de mercats, escorxadors i altres, depenents d'ajuntaments, amb recàrrecs que no són altra cosa que contribucions indirectes, amb les seves irritants injustícies quan afecten articles o serveis de primera necessitat, i les quals pesen d'una manera desproporcionada damunt les classes humils, que són les que han de destinar un percentatge més elevat dels seus ingressos a aquelles despeses ineludibles.

En una cooperativa distribuïdora d'electricitat, es reunixen uns centenars o milers de ciutadans, de les ideologies més contraposades, però amb un sol i determinat objectiu: el d'obtenir fluid elèctric en les millors condicions possibles. Que el gerent sigui un merca-capellans o un congregant marí, tant li fa, car dintre l'associació no han de fer mitines ni misses cantades. El que els associats volen és una administració encertada, i si en les reunions generals hi ha algú que rellicsa i s'aparta dels temes concrets que es discuteixen, no hi falten companys que el cridin a l'ordre. Els socis podran tenir les seves preferències personals, però són ofegades per les conveniències de la col·lectivitat. Un gerent inepte se sosté poc temps, perquè tothom té interès a treure-se'l de damunt. Tots i cada un dels socis saben que tenen uns interessos econòmics en l'empresa, i que si no s'administra amb encert hauran de pagar més cara la llum o la força; en una paraula, se senten identificats amb l'entitat, la qual, amb raó, mireu com una cosa pròpia.

La relativa extensió que he donat a la part corresponent a una secció distribuïdora d'electricitat, de caràcter ciutadà, em permetrà d'abreujar tot el referent als altres sectors de la gran cooperativa que hauria de concentrar la producció i distribució de l'energia elèctrica a tot Catalunya, car les línies essencials de l'organització es repeteixen en cadascun dels seus grups.

Partint del principi que l'objectiu cooperativista té per base la satisfacció de les necessitats dels associats —diferència fonamental amb les empreses lucratives o capitalistes, la sola finalitat de les quals és l'obtenció de beneficis màxims—, la primera condició de viabilitat rau en què els components de la cooperativa tinguin les mateixes necessitats; i seria, per tant, un contrasentit i el camí segur al fracàs el fer una barreja de tots els consumidors: els de tipus domèstic, els industrials —petits o grans—, les empreses de transport (tramvies, ferrocarrils), etc. Tots ells han d'obrir en comú en allò que els és comú: la conveniència d'obtenir el fluid en les millors condicions possibles; però per separat en allò que és peculiar de cada grup.

Tal com hem agrupat els consumidors d'una ciutat, hauríem d'agrupar els dels distints nuclis urbans, majors i menors, i formar amb tots ells una federació, amb una assemblea constituïda per delegats, de la mateixa manera que la de la ciutat era formada per delegats de barriada o de districte.

La indústria mitjana, compresos tots els establiments que necessiten una força entre cinquanta i mil cavalls, formaria una altra federació. No cal dir que els seus associats haurien de contribuir amb una aportació molt

superior a la dels de la cooperativa urbana, i que el nombre d'accions obligatòries, en lloc de ser igual per a tots, hauria de ser proporcional al consum, posat que entre ells no hi ha la similitud de condicions dels primers. Però el pagament d'aquestes accions podria fer-se, així mateix, al comptat o mitjançant el sobrepreu establert per al quilovat i l'excess de percepció corresponent, per a les indústries establertes. Les que s'establissin de nou haurien de comptar ja el cost de la participació entre les despeses d'instal·lació.

La gran indústria consumidora d'un volum major als mil cavalls, funcionaria en la mateixa forma.

Els límits que establim entre els diferents grups, atenent les respectives necessitats de consum, són una mica arbitraris i no poden tenir una rigidesa absoluta, puix que freqüentment les circumstàncies de temps i de lloc fanien incloure en una o altra categoria les indústries que es mourien al voltant dels límits assenyalats. Pel seu volum i les seves condicions especials, la indústria dels transports ferroviaris i tramviaris formaria un grup apart, i per la mateixa raó podria fer altre tant amb la ciutat de Barcelona.

Cada grup tindria la seva assemblea general, i cada assemblea nomenaria els delegats al consell central, organisme encarregat de designar el gerent i l'alt personal, tant tècnic com administratiu. També tindria al seu càrrec tot allò que fos d'interès comú per al conjunt de grups: xarxes d'alta tensió, centrals tèrmiques i hidràuliques, connexions entre unes i altres, i fixació del preu del fluid a l'entrada de les xarxes secundàries, el qual no podria ser altre que el de cost, amb un recàrrec destinat a la formació d'un fons de reserva. Ni més ni menys que l'establert per a les cooperatives locals d'il·luminació. Però en aquest cas, el fons de reserva seria aplicat no solament a cobrir el risc de grans despeses imprevistes i a l'eixamplament de les estacions productores, sinó a l'ajut dels sectors pobres (rurals), els quals durant els primers anys gairebé mai no poden cobrir les seves despeses; origen del cercle viciós de les tarifes altes a causa del poc consum i del poc consum a causa de les tarifes altes, el qual cercle una cooperativa com la que estudiem trenca fàcilment amb l'ajut temporal, que permet fer entrar la fada moderna als més apartats tocats de la nostra terra, oferint als camperols un confort de primera necessitat, un auxiliat per a les seves tasques —tan important, almenys, com els motors animals—, i un sistema de comunicació constant amb els grans centres de civilització, per mitjà de la ràdio.

La llar fumada i mal il·luminada de la masia, al voltant de la qual s'agrupa tota la família per a torrar castanyes, glans o llesques de pa, mentre el padri conta històries del temps de la vella, és un poètic marc per a novel·listes i dramaturgs rurals. Molt literari per al qui ho contempla de lluny estant o per al qui ho veu de la vora uns quants dies, en pla d'excursionista. Però una bona llum, omplint d'alegria claror tota la casa, i un modest aparell de ràdio farien bon tros més suportables les llargues nits camperoles. Com que el consell central controlaria la totalitat del fluid consumit a Catalunya, uns pocs cèntims damunt cada quilovat representarien al cap de l'any un grapat de milions, una bona part dels quals ara van a parar a les caixes de les grans companyies monopolitzadores.

Resumim en poques paraules tot el que acabem d'exposar: tot i formant una sola entitat, el consell central vindria a representar el venedor a l'engros de fluid elèctric, a les diferents categories de compradors, l'administració de les quals seria del tot independent. Vol dir això que cada grup podria operar com volgués, sense cap mena de control? No; car l'èxit de la cooperativa

depèn que totes les coses es facin bé des del seu començament, tant si es tracta de la construcció de grans preses per a emmagatzemar l'aigua i produir energia, com de la senzilla instal·lació d'una xarxa de tercer ordre. També caldria calcular bé el pla econòmic de cada grup o centre de distribució, per tal d'evitar fracassos que, encara que fossin parcials, debilitarien el conjunt, materialment i moralment. Per a una i altra missió, el consell central tindria a les seves ordres immediates dues dependències: l'oficina tècnica, constituïda per enginyers especialistes, i l'oficina administrativa, a càrrec també d'entesos. A més de servir les necessitats del consell central, totes dues oficines serien les assessores de tots els grups, encarregades de revisar o formular projectes i pressupostos. Per damunt del mínim indispensable per a cobrir els respectius compromisos, cada grup quedaria en llibertat per a fixar el preu del fluid als seus associats. Tal població preferiria amortitzar ràpidament el cost de la xarxa distribuïdora; tal altra, per no de tenir associats de posició modesta, o per l'existència d'una crisi local, preferiria allargar al màxim el termini d'amortització; la de més enllà s'encarregaria directament de la il·luminació pública, optant per un petit recàrrec sobre el consum general, a pagar mitjançant impostos municipals. Concretant: totes les administracions podrien adaptar-se a les necessitats o conveniències del respectiu nucli urbà.

Fins ara no ens hem referit a la intervenció del Govern de Catalunya en aquesta gran cooperativa. És que creiem que podria desenvolupar-se sense dependre'n? No. Si la llei de Cooperatives reconeix facultats inspectores governamentals sobre totes les corporacions d'aquest caràcter creades en el territori català, amb més motiu ha de tenir-ne damunt una organització que s'estendria per tot el país i que s'encarregaria d'atendre un servei públic de capital importància. A més a més, la intervenció del Govern seria indispensable en casos de conflicte entre els diversos grups que constituïen el magne organisme. Encara que estiguessin tots representats en el consell central i que els acords fossin presos per majoria, podrien presentar-se situacions antagòniques a causa dels diversos interessos dels respectius grups. Si per circumstàncies atmosfèriques adverses escassejava el fluid, fins a quin punt caldria reduir el servei de llum per no disminuir el de força a indústries de vital importància? Si per un augment desmesurat del consum calia crear noves centrals productores i el fons de reserva fos insuficient, aquí fixaria la proporció amb què hauria de contribuir cada grup? Aquests i molts altres problemes que podrien presentar-se, exigien, indubtablement, la intervenció governamental. Per això caldria que al costat del consell general hi hagués un delegat del Govern, amatenat a intervenir en el punt que fos necessari. Aquest delegat, però, no s'immisciria en l'administració de la cooperativa mentre aquesta no s'apartés dels límits assenyalats per la llei i pels estatuts; però tindria el dret de vedar els acords que els transgredissin o perjudicassin manifestament algun dels diversos sectors components de la cooperativa. Vindria a ser el poder moderador d'aquesta gran federació de consumidors.

La missió d'aquesta imponent cooperativa nacional no es limitaria a distribuir d'una manera justa i econòmica el fluid actualment disponible, sinó que hauria d'aprofitar tots els elements existents de producció d'energia elèctrica, més nombrosos del que aparentment sembla. Ben cert que les empreses estrangeres que fa a la

vora de quaranta anys construïren les grans obres hidràuliques al Pirineu i a les conques dels rius de les comarques lleidatanes escolliren per a les seves centrals els indrets més favorables i els corrents d'aigües més abundosos, però el que encara resta a fer és formidable. A les conques del Llobregat, del Ter, del Cardener i dels altres rius de Catalunya regna, en termes generals, l'anarquia més absoluta amb referència a la producció de la força. No cal ser especialista per a llucar, a primer cop d'ull, la pèdua de milers de milers de cavalls. Les primeres fàbriques que van establir-se van aixecar les rescloses i excavar els canals allí on el terreny oferia menys dificultats. Les que vingueren després construïren les rescloses a la sortida de la turbina de les primeres, per tal d'assegurar que un tercer no els prengüés l'aigua; i així successivament. Per això és corrent veure els canals, amb pendents excessius, portar l'aigua a les grans basses de la fàbrica i perdre's per complet la força que representa el desnivell entre la resclosa que la recull i el dipòsit regulador. Aquest defecte és gairebé general en la major part de les instal·lacions hidràuliques fetes prop de cinquanta anys ençà. Conduint l'aigua per un canal amb el pendent estrictament necessari i portant-la, seguint les irregularitats de les muntanyes, a un lloc enlairat on es pugui fer un salt d'uns centenars de metres, amb la mateixa quantitat de líquid s'obté cent vegades més de força. I això és possible d'aconseguir en moltíssims indrets de la muntanya catalana.

Lector amic: Si en llegir aquestes lletres et ve a flor de llavi un somriure, i et fan l'efecte de filles d'una imaginació esbojatrada, com la d'aquells grans idealistes que es digueren Fourier, Owen, etc., i eis quals ara fa un segle que inventaven sistemes per a fer feliços els homes, et diré que en tot el que deixo escrit no hi ha res de nou, car en major o menor escala tot ha estat prouat a diversos llocs, entre ells casa nostra mateix. Abans que esclatés la guerra passada, en alguns pobles d'Europa, i especialment a Txecoslovàquia, es dibuixava clarament l'electrificació del país a través de la cooperació. A Quebec (Canadà) s'ha confiat a les cooperatives l'electrificació del camp. Actualment, les Repúbliques Soviètiques emprenen la gegantina tasca d'electricificar aquells països immensos, sota, és clar, la direcció estatal. Les meves preferències encara són pel primer sistema, perquè tinc més fe en la força de l'associació que en la concepció dels governs, tot i reconèixer que de vegades és indispensable. A Catalunya tenim els elements i cal tan sols articular-los. Una tradició de capacitat i d'honradesa en les organitzacions cooperativistes, els dona dret a que la tasca els sigui confiada. Comptant amb els assessoraments tècnics necessaris, no resulta gens més difícil d'administrar una cooperativa elèctrica que un celler cooperatiu o un sindicat agrícola.

La feina no té res de planer, certament, sobretot si es tenen en compte els interessos creats, les poderoses societats estrangeres recolzades pels capitalistes del país, zeparticeps del botí, i darrera de tots les forces plutòcrates anglo-saxones i americanes, que en els actuals moments resulten més poderoses que la voluntat dels pobles. Però aquesta no podran mai considerar-se amos dels seus destins mentre les fonts principals de producció estiguin a mans estrangeres. L'exemple de Mèxic en l'exportació del petroli ens pot ser un magnífic quintge el dia de demà.

J. VENTOSA ROIG

La mort d'Alí-Bei

INDUBTABLEMENT Alí-Bei el Abbassi és un dels catalans més inquiets del tombant del segle XVIII. No sap estar quiet enlloc, «sent —com diu Carles Pi-Sunyer— el neguit del moviment.» L'època en què viu l'ajuda, perquè —sobretot en la gent culta— hi ha un anhel incontenible de córrer món, de veure què hi ha i què passa més enllà de les fites de la civilització ambient.

D'antuvi, l'afany de fer-se una cultura li fa remoure cels i terra. Estudia tot allò que li sembla indispensable, i ell mateix és el seu mestre. Ho llegeix tot, ho assimila tot. Escornifla pertot. Qualsevol cosa, qualsevol tema esparpilla la seva curiositat. Autodidacte, la seva cultura resulta enciclopèdica.

Abans de viatjar en sentit horitzontal, havia tractat de fer-ho per l'aire. L'any 1799, a Còrdova, ell mateix es fa un *balón aerostático*, en el qual pensa fer algunes investigacions científiques. El seu pare se n'assabentà i, temerós que el noi es trenqués l'ansa del coll, no parà fins que el Consell Suprem de Castella revocà l'autorització que havia donat perquè Badia pogués enlairar-se. Decebut i, sobretot, arruïnat —perquè, per a poder fer el seu globus, en Domènec Badia havia recaptat diners entre les seves amistats i havia compromès els interessos del seu sogre—, hagué d'anar-se'n a cercar feina a Madrid.

Espirit inquiet, la incògnita de l'Àfrica central féu que s'enginyés una bella manera de viatjar-hi a costa d'altri. Concebé la conquesta del continent negre —aleshores desconegut— i, com a primer pas, l'anexió del Marroc. Com que calia procedir amb molta d'habilitat, de primer calia fer-hi un viatge d'exploració i d'agitació. En parlà amb el Príncep de la Pau. L'home, que segurament veia que l'Amèrica ja era prou expremuda, s'hi entusiasma i acordaren donar al viatge l'aparença de científic. El Pla de Badia és molt vast i molt complet. Si Carles IV, en assabentar-se'n, no hagués tin-

gut els escrúpols —molt segle XXè— que l'aterriren, si no hagués impedit la realització de tot allò que Badia ja tenia ordit, la Monarquia espanyola hauria pogut treure el suc d'un imperi nou, inèdit, inconnegut.

Tot amb tot, Badia fa el seu viatge, tan somniat. No tansols trobà la manera de viure, sinó que visqué a cos de rei. Es transformà en príncep abbassida i, com a tal, anà del Marroc a Tunis, a l'Egipte, a l'Àrabia, a l'Àsia Menor i a Turquia. Pertot fou rebut pels sobirans amb tots els ets i uts. La seva prosopopeia, el seu

encís personal, la seva cultura, el seu do de gent li obrien pas i li captaven amics. Ben segur que, interiorment, ell es reia de l'estultícia humana. Tant és així que, a les acaballes del seu primer viatge, ja no pot més i està a punt de tirar-ho tot per terra. Quan era a Constantinoble, de tornada de La Meca, l'ambaixador d'Espanya li donà un banquet. Constituïa una de les passades un plat esplèndid d'ous remenats amb tomàquet. Així que se n'adonà, Alí-Bei es posà dempeus i començà

a servir tothom mentre, en espanyol correcte, recitava aquells versos d'Iriarte:

*Y ella les dijo: «—Sois unos patates,
yo los haré revueltos con tomates!»*

que tant desconcertaren els que no sabien que no era àrab.

Quan torna a la civilització occidental, veu caure com un castell de cartes la Monarquia borbònica espanyola, aquella màquina estatal que li havia servit de plataforma. Ni el seu protector —Godoy—, ni Carles IV, ni la seva muller ja no són ningú. Aquell rei d'Espanya és un refugiat polític: una rata entre les potes d'un gat que hi juga. I Alí-Bei, aconsellat pel Bòrbò, va a veure Napoleó i li parla dels seus viatges i tracta de seduir-lo amb la promesa d'un imperi a l'Àfrica i a l'Àsia. Però l'Emperador té altres preocupacions més premisses i l'experiència de la seva anada a Egipte l'ha

fet tornar caute. Ali-Bei l'interessa, però no és pas aquell el moment escaient per a embarcar-se en empreses com les que proposa. Badia no té aleshores altre remei que renunciar a la seva indumentària musulmana i acontentar-se amb lluir l'uniforme arbitrari de brigadier general —tot blau marí, sense brodats ni xarretes, i amb una magnífica cimitarra que penjava d'un cordó verd de seda—. La dominació d'Espanya abassega Napoleó i veu en Badia un element útil al seu germà Josep, que està a punt de sortir cap al seu nou reialme. De bon o de mal grat, el general Badia va amb la comitiva reial. I així es converteix en un afrancesat, en un josefi, en una peça més del joc d'escacs napoleònic. Si ha fet el paper de príncep abbassida en terres musulmanes, ara jugarà el d'intendent a Segòvia i a Còrdova, on l'anomenaran pintorescament *l'intendente moro*. Tant l'ha canviat la patina que li ha donat la seva llarga absència de Catalunya, que Feliu Torres i Amat, tot i haver viscut a Segòvia en temps de Badia, no sabia que fos català.

Quan es pon el sol napoleònic a la Península, Badia i els seus es refugien a França i es nacionalitzen francesos, després d'haver implorat la clemència del rei Ferran VII. Napoleó subvenciona l'edició francesa dels *Viatges de Badia*; però no triga a ser dut a Elba i a ser substituït per Lluís XVIII. El nostre compatriota és a l'escapça, però el Borbó, gràcies a la influència d'amics, segueix protegint-lo i l'obra dels *Viatges* surt amb una dedicatòria de circumstàncies. Torna Napoleó. Els Cent Dies. Badia es debat en la incertesa. Retornen els Borbons, i els amics parisencs del nostre general fan que li sigui confiada una missió secreta a Llevant. No massa content d'aquell viure inestable dels occidentals, Badia es posa altre cop la xilaba i pren el nom d'Ali-Othman. Té cinquanta-un anys.

De Milà estant, s'acomiada dels seus fills amb unes ratlles molt amargues: «Tot escrivint aquest paper, que m'ha costat algunes llàgrimes, i força esforç per a acabar-lo, em sembla que us tinc davant dels meus ulls, que us veuen per darrera vegada.»

AIXÍ COM, en vida, Domènec Badia gustà del misteri, la seva mort ha estat també envoltada per ell. Els seus biògrafs són en desacord respecte on, quan i com va morir.

Mentre el P. Francesc Vilardell, franciscà barceloní, que durant molts anys fou superior del convent que la seva ordre té a Damasc, assegura que morí els primers dies de setembre del 1818, de disenteria, a dues jornades de Mazarib, població d'anomenada per les seves fires,

Mesonero Romanos, que diu haver vist una lletra del guardià d'aquell convent, dona la data del 1822. Molts biògrafs fan constar les dues versions i així surten del pas, per bé que, com que les informacions de font britànica coincideixen amb la versió del P. Vilardell —que és la que sembla més versemblant—, es decanten per l'any 1818.

Quant al lloc, alguna font britànica assenyala Alep, mentre que —tret d'Aulèstia i Pijoan, qui diu que fou a Damasc i el 1822—, la majoria dels biògrafs creuen que fou prop de Mazarib, tal com digué el P. Vilardell.

Finalment, mentre algú insinua que fou emmetzinat pel baixà de Damasc, a suggerència del servei secret britànic —que veia en Ali-Bei un agent francès que anava a l'Índia—, d'altres es decanten per la disenteria. (La beguda que hauria ingerit fóra, segons els primers, una tassa de cafè amb algun tòxic.) També hi ha qui parla de mort natural.

El Pare Vilardell, que, pel fet de ser contemporani de Badia i resident a Damasc quan aquest hi passà, ha de merèixer-nos crèdit, deia que alguns dels papers que duia Badia en el seu equipatge foren adquirits per «una senyora anglesa anomenada Ester Stenoff, que viu retirada al mont Liban.» Tots els que han escrit sobre Badia han recollit, com és de rigor, aquesta versió, però cap no s'ha preocupat poc ni gaire de verificar-la. Fins i tot el darrer dels seus biògrafs —Augusto Casas—, que, a Barcelona, ha publicat recentment (1943 i 1944) dos llibres sobre el nostre viatger.

Aquest nom —Ester Stenoff— no correspon al de la dama anglesa que el 1816 vivia al mont Liban. Està desfigurat. O bé el Pare Vilardell en donà una grafia incorrecta, o bé el seu interlocutor —o corresponsal— la tergiversà. En realitat es tracta de Lady Hester Stanhope, neboda de William Pitt, que anà a viure en aquelles serres, on ocupava un gran castell mig enrunat, *Dâr el Sytt* (el casal de la princesa), i que tenia molt d'ascendent damunt els habitants d'aquells tocoms. Excèntrica, donada a elucubracions rares, de tremp dur per bé que mística, els siris solien anomenar-la la reina de Tadmor, la bruixa de Djun i la sibil·la del Liban, i, per les relacions que suposaven que tenia amb els esperits, creien que posseïa grans tresors. (De fet, molt sovint estava endeutada per milers i milers de lliures esterlines). El 1813 fou coronada al temple de Zenòbia «Reina dels àrabs». Pierre Benoit es refereix a ella en *La châtelaine du Liban*, i Paul Henri Bourdeau en *La Circe du désert* i *La sorcière de Djoun*. Tots els europeus que passaven a prop del seu sojorn, solien visitar-la

Joan Haslip, en la seva biografia de Lady Stanhope (Londres, 1934, reeditada l'any passat), fa referència a la mort de Badia. Diu: «El 1818, el famós viatger i astrònom espanyol Badia i Leblich, que havia adoptat el credo musulmà i el nom d'Ali-Bei el Abbassi, fou emmetzinat a Balka, en una caravana detinguda prop de cent-trenta milles de Damasc. N'havia sortit en direcció a La Meca, a la recerca de l'indret on queia Tombuctú, i estava a sou del Govern francès, el qual el feia servir, en part, d'agent del seu servei secret, i, en part, d'expert científic, per a fer certs experiments astronòmics. La metzina li fou administrada en una tassa de ruibarbre, i, quan ja estava a l'agonia, trameté una lletra adreçada al Ministeri de Marina francès i una mostra del ruibarbre, en un sobre a Lady Hester Stanhope, a qui no havia vist mai, però a qui considerava l'únic europeu influent en el país. Com que els viatgers en desgràcia mai no havien acudit debades a ella, despatxà missatgers en dromedaris cap a La Meca, per tal d'esbrinar la causa de la seva mort, però no tornaren mai més, perquè foren assaltats al desert per una banda de lladregots beduïns. Alguns àrabs amics dugueren a Hester la nova que els instruments astronòmics i els papers d'Ali-Bei havien estat requisats per un cap mogrebi de Damasc, i ella determinà de recobrar-ne la possessió i oferir-los al Govern francès. Suposava una repetició triomfal de l'*affaire Boutin*; però, ai las!, no tingué èxit i hagué de donar-se per satisfeta amb lliurar a Marcellus (el vescomte) el paquet de ruibarbre emmetzinat i la lletra per al Ministeri de Marina francès.»

Tenim, doncs, aclarit l'any: 1818; l'indret, Balka, a 130 milles de Damasc, i la mena de mort: emmetzinat. Però, quedem sense saber qui el matà. ¿Foren, realment, lladres de camí ral o bé gent comprada pel servei secret britànic, vigilant zelós de la ruta de l'Índia? La circumstància que el capità Boutin desaparegués misteriosament, temps abans de Badia, després d'haver estat advertit, per Lady Stanhope, del perill que corria per aquells mons de Déu i la desaparició sobtada d'altres europeus, fan pensar en una organització molt ben muntada per a preservar l'Índia de l'acció francesa. Si tenim en compte que Lady Hester Stanhope era, de ben joveneta, molt amiga de la França de la Revolució i que es cartejava amb Lluís XVIIIè, l'hauem de tenir per lliure de tota sospita.

Tanmateix, la mort d'Ali-Bei el Abbassi continua essent misteriosa.

PERE MAS I PERERA

Buenos Aires, gener, 1947

DEL MEU FITXER

F I T X E S B R E U S

COM MUDEN ELS TEMPS!
No fa gaire que els forts estaven de moda. Ara sembla que s'estilarà, per part dels forts, l'ús de la disfressa de canari o de rosinyol.

Fins ahir eren actualíssims els malcarats i sorruts. Després de la guerra sembla que el figuri imposi la toga de l'orador, el mantell del filàntrop o les ulleres del que preveu a llarga distància.

Elià, en el llibre III de les seves *Històries diverses*, conta que el gran Alexandre, fill del rei Filipo de Macedònia, en la seva juvenesa aprenia de tocar la citara. Un dia que el seu mestre li va pregar que polsés la corda que exigia el cant reial, el deixeble se n'irà i preguntà al mestre:

—Què s'esdevindria si polsés la corda contrària?

—No res —li fou contestat humilment—. El vostre ofici seria el de regnar; no el de tocar la lira. Tingueu present, però, que el que us dic no ho diria a qui no pogués ser altra cosa que músic.—

I Elià escolia darrera l'anècdota: «En replicar el mestre d'Alexandre al seu reial deixeble, devia recordar el que les llegendes conten d'Hèrcules. El gegant, en la seva adolescència, volgué aprendre de tocar la citara i de cantar. En reprendre-li el seu professor Linus la desafinació i la manca de sensibilitat harmònica, Hèrcules, foll d'ira, occí el mestre, a cops de citara.»

I el que ara comenta sóc jo. Que qui sigui, ens alliberi dels forts amb disfressa de calàndria; dels místics, dels benaventurats, dels filàntrops i dels que preveuen de lluny i enfonsen els peus en la fotja que tenen davant.

L'època s'omple d'un gran assortiment de disfressots notables.

LEGEIXO en el número 11 de L.N.R. —que per a la nostra desesperació arriba a Baranquilla quatre mesos després del de la seva data— una carta de Barcelona en la qual es parla de teatre català. Subratllo un fragment de l'esmentada correspondència: «Hi ha Agustí Escalasans, inèdit i inefable, que ha adreçat públicament una carta als empresaris per a dir-los que cal anar a la renovació del nostre

teatre; i per a donar una idea del que cal fer, els recorda que ell té una obra, 'enllestida l'any 1930' (en negretes a l'original), que mai ningú no es va veure amb cor d'estrenar-li i que ara, que no n'hi ha d'altres, seria una bona ocasió per a fer-li justícia i treure-la del calaix on dorm.)

Opino que l'Esclasans té raó, per inèdit i inefable que sigui. Cal anar a una renovació del teatre català.

L'obra a la qual l'Esclasans es refereix és *Capitello*, tragèdia digna, ben intencionada, ben escrita, posar no del tot teatral —en el que correntment s'entén per teatre—, però tragèdia que, com a obra d'art, ningú no podrà comparar-la al teatre analfabet que fan els Bonavies, els Roures i els Elias, autors de les obres preferentment ressuscitades per alternar amb les de Josep M. de Sagarra.

Veig amb dolor que l'afany català per veure el seu teatre ha estat explotat. En fer català s'ha pensat més en les entrades monetàries que en Catalunya. Els nostres actors han seguit els seus habituals camins de la facilitat, que tan nefastos han resultat per al nostre teatre.

Sé que l'hora és dolenta i difícil. Sé que segons quines siguin les obres, no passen, per contràries als dogmes. Sé que les obres que renoven un teatre no són pas les de gelatina i acceptació que exigeixen els actuals amos de la nostra terra. No insinuo pas a cap empresari d'allà baix que estreni obres meves: em sento orgullós, pel que això vol dir, que no siguin representables en les hores actuals. Demano, això sí, que el teatre de Catalunya no sigui considerat com una mercaderia de circumstàncies.

L.N.R. té raó en dir que l'actual perspectiva del teatre català és desoladora.

I que consti que no em fa parlar bé de *Capitello*, de l'Agustí Esclasans, cap amista de les d'ajuda mútua. L'obra, al meu entendre, val per ella sola.

EN PARLAR de teatre català renovat, em ve a la memòria el cas de l'Enric Lluelles.

El nostre Enric Lluelles, mort a l'exili, va ser un autor i un actor d'èxits; possiblement de més èxits en tant que autor que en tant que actor.

Va escriure *Marionetes* i altres obres de teatre popular no per a plaure, sinó perquè sentia així el teatre. Tingué grans èxits al Paral·lel. Malauradament per a l'Enric Lluelles be-

nestant, va voler renovar-se i va fracassar amb obres valuoses com *L'obstacle*.

I el cas de l'Enric Lluelles és aquest: a mesura que s'enlairava, creixien les dificultats d'estrena i s'intensificaven l'hostilitat i la befa dels nostres medis teatrals.

La crítica oficial del nostre teatre —crítica gairebé especialíssima— recomanava amb insistència a en Lluelles que tornés a fer primitiu, car era l'únic mitjà per a sortir d'entrebancs i empenyes.

Lluita dura, la d'aqueix notable actor-autor! Lluita que a la llarga va esclafar-lo. En la seva nova posició no tingué ni ajut ni encoratjament. «—L'il·lús Lluelles!», deia la majoria.

Convivint amb ell a Tolosa del Llenguadoc, em va llegir dos fragments de les obres noves que escrivia. Claudicant! Amb un major desig de renovació, amb un dels dalers més grans de renovar el nostre teatre, amb un repte valent a la misèria i a les dificultats d'estrenal

No és la primera vegada que, en recordar-me'n, poso l'Enric Lluelles per exemple.

UN AMIC CATALÀ em diu:

—Us recomano un autor anglès: W. H. Hudson.

—El conec. És l'autor de *A Naturalist in La Plata*. Un llibre simpàtic.

—També és l'autor de *A Traveller in Little Thing* i de *A Shepherd's Life*; llibres que us porto i llibres un xic més que simpàtics.—

L'amic que va voler descobrir-me W. H. Hudson, escriptor anglès amb empelts rioplantens, resta un xic sorprès quan, en retornar-li els llibres que tan entusiàsticament m'havia recomanat, li dic que l'autor no m'ha desplaçat, però que els *Impromptus* del nostre gran Prudenci Bertrana són tan bons com les notes breus de Hudson. I tan concentrats. I tan intensos. I tan ben escrits! Cal que ens convencem que Catalunya té autors que es poden parangonar amb els de fora de casa, àdhuc amb els anglesos, per anglesos que siguin; àdhuc amb els nordamericans, per nordamericans que siguin.

I pel meu compte marco unes diferències entre Prudenci Bertrana i W. H. Hudson: el que en Bertrana és ironia, en Hudson és sentiment.

Per l'autor descobert a mitges i pels seus dos llibres, gràcies, amic!

RAMON VINYES

Barranquilla, març, 1947

El pobre Quel

FORLEN DOS DIES i una nit de viatges per mar, sempre costejant, sense que la pluja mirvés un sol moment. Els sis tripulants del xabec l'aguantaven com un tràngol contra el qual no hi ha res a fer, i tot i la cura que posaven en aixecar el bauet de l'escotilla quan havien de baixar a la bodega, al fons del buc hi havia més de quatre palmes d'aigua, apart la que hi quedava pels junts de l'empostat de la coberta, car els embornals de l'ortla esdevenien insuficients per al desgüàs i treure-la a cops de sàssola significava treballar debades. La mercaderia carregada a Marsella ja començava a neidar i les marfegues esteses al damunt d'unes caixes estaven completament xopes.

Per sort, llevat el marejol que els balancejà en doblar el Cap de Creus, la mar fou bastant encaimada. Però la pluja era abundant, tenaç, amb gran bombolleig, la vela pesada, totes les elàstiques degotant, les cordes endurides i els mariners molls fins els ossos, havent hagut de renunciar a encendre el fogó de murri que una baldera barraqueta no arribava a protegir de l'aigua. Tots estaven murriosos, entumits per aquell aigua estiuenc i entrellucaven amb recança la costa que desfilava lentament pel seu costat a través d'una líquida cortina que, la nit, apenas havia perforat el ventall lluminós d'algun far. Un temporal no els hauria deprimir tant a força de maniobrar o els hauria obligat a cercar refugi en qualsevol port o cala, tot i les ganes de fer via del patró. No els restava ni l'esplai de fumar una cigarrera impossible de cargolar o una pipa difícil d'atiborrar. L'aigua s'havia infiltrat fins al fons de la butxaca més recòndita. Tot estava amarat per l'aquòs devesall, com si el mar i els núvols s'haguessin unit.

El que en sofria més era el pobre Quel, puix no era

Dibuix de PAU PLANAS

pus mariner d'ofici. Havia sortit de vegades a fer algun jornal escadasser en barques sardinaleres, però de tota la vida que treballava de tapet. La indústria surera travessava una crisi aguda i per això no vacilà ni un instant a fer aquell viatge. Tenia la dona malalta i feia dies que s'havien exhaurit les poques economies arrencades a còpia de privacions. Però aquell deplorable retorn sota la pluja torrencial li negava el cor, l'ànima i els pensaments, i maleia en silenci el patró desprevingut o negligent que els havia embarcats sense un miserable tapall impermeable que els protegís d'aquell diluvi. Pensava en la seva muller deixada sola a casa amb el ventre enormement deformat per una estranya

malaltia. Li semblava veure-la arripada a prop de les ventalles del portal del carrer, la vista clavada a la cantonada en l'angúnia de l'espera. Adhuc la creia capaç d'haver-hi romàs la nit que ell havia passat fora, penedida d'haver-lo deixat partir.

El pobre Quel sabia que la seva Munda no podria ficar-se al llit sense la seva ajuda, de tant com estava inflada. Això el torturava. I aclofat a l'aiguabutent, prenia les dents i fins i tot alguna llàgrima li anava pitrera avall, emportada pels regulims que no paraven de rentar-li la cara. I la pluja seguia caient sense minva, sense clemència, sense que el patró donés l'ordre de virar cap a terra, sense que el cel s'aclarís. El gotellam aixecava una mena de tamborineig que a dintre del seu cap, junt amb la fressa de l'aigua que tallava la barca, es convertia en temor sorda, profunda, abalidadora.

Algú digué que era hora de dinar i es ficaren sota d'una lona encartonada de mullena. El pobre Quel no tenia gana. El pobre Quel no volgué menjar res i el patró, comprenent la seva inquietud, digué, mentre es ficava a la boca un mos de pa fet una sopa:

—Coratge, Quell! A entrada de foc ja serem a aixopluc.—

I la tarda passà entre aigua i més aigua, l'humor més aigualit, fruïnces de fred, llampeguera i tronada consecutiva, carrisquieig de la verga, gemecs de fusta reïnfada, més ganes de sentir el contacte de roba seca i més grisor en l'esguard de tots.

Així que el xabec fregà el moll del petit port, en el precís moment que el cafè del costat de la rectoria encenia els llums, el pobre Quel féu un salt i, sense acomiadar-se dels companys de cabotatge, arrencà a córrer sota la pluja obstinada. En trencar la cantonada del seu carrer i no veure la seva dona darrera les ventalles, el cor se li encongí. I com frenat pel presentiment, escurçà els passos.

Mirà dintre per entre els vidres, i en no veure llum al fons del passadís va sentir-se defallir, senti la fredor de l'aigua que afeixugava la roba al seu damunt. A poc a poc, com temerós de despertar una dissort, donà mitja volta al pom de porcellana i avançant el cap va cridar:

—Munda! On ets?—

En no obtenir altra resposta que el miol del gat que s'estirava damunt la tauleta de cosir del centre de l'entrada, va córrer cap a la cuina, encengué la bombeta de setze bugies i, en no veure-hi la Munda, pujà l'escala amb quatre gambades. La cambra era solitària, plena de la complanta de la pluja que batia els vidres del balcó. Baixà més que de pressa i sortí al carrer bo i deixant un requieró d'aigua arreu per on havia passat.

Va ficar-se a la casa del costat. Estaven sopant.

—On és la meua dona?

—Calma, Quel, calma. No serà res.

—Però on és, què li ha passat?—

El cap de casa s'aixecà, va posar-li una mà a l'espatlla, que tregué de seguir-se tan mullada com li havia quedat, i digué:

—Ahir al vespre tingué un tropell. Per sort la noia li feia companyia.—

El pobre Quel caigué, sense esma, assegut en una cadira. Els que es trobaven entorn de la taula havien parat de menjar. La dona i la noia s'aixecaren i l'home continuà, quasi barbotejant:

—Vàrem cridar el metge, que ordenà de portar-la immediatament a l'hospital de la vila.—

El pobre Quel restà com absent, la vista clavada a una pota de la taula. La veïna precisà:

—No us alarmeu. Tal com estava, era millor hospitalitzar-la. El noi de l'alcalde se l'emportà en el seu auto. Allà la cuidaran bé, no en dubteu.

—No us feu mala sang, Quel —afeixí l'home.

—Vull anar-hi, vull veure-la! —exclamà, de sobrada, el pobre Quel, aixecant-se de la cadira, la boga de la qual havia quedat ben mullada, com també les rajoles del sòl.

Arribava de l'eixida el monòton crepitat de la pluja sobre la llauana que cobria el galliner.

—No en treureu res, d'anar-hi. No us la deixaran veure fins demà demati —observà la noia.

—Esperaré a la porta de l'hospital.

—Amb aquest temps! Seria una follia. Que no sentiu com plou!

—Que ploqui! Si he aguantat hores i hores aquesta maleïda pluja, bé podré encara aguantar les altres que calguin per córrer al costat de la Munda, per sentir-me prop seu.

—Aneu a canviar-vos de roba.

—No sigueu així, Quell! No us entossuideu. Agafareu una calspàndria.—

El veí i la veïna no havien acabat de pronunciar aquestes paraules, quan el pobre Quel ja era al carrer, de nou sota la pluja, com perdut, fins que en veure sortir al seu darrera la veïna allargant-li un paraigua, els seus llavis esbossaren un somriure amarg. I sense mirar on posava els peus, xipollejant, com en ple desvari, arrencà a córrer.

En arribar a la placeta, un llampec seguit d'un tro rebotit per l'eco l'aturà un instant, passant el qual, amb dos salts va plantar-se davant la casa de l'alcalde. Després, com fulminat per una idea més imperiosa, va tirar cap a mar, sense córrer, però amb el pas lleuger, parlant sol i movent els braços com dos rema, com per apartar l'aigua que queia. Obri la porta del cafè, se'l veié entraonar amb el mosso i al cap de poc sortia amb una bicicleta. Així que anava a encamallar-la, el mosso li digué des del brançal, poc segur de convèncer-lo:

—Creu-me, Quell! Val més esperar demà. El que vols fer és un disbarat, amb aquest temps.—

Però el pobre Quel ni va sentir-lo. Un pensament trànquic se l'emportava cap a la carretera, pedalant amb el cos mig plegat, la burbu encasada al manillar, aixecant espigues d'esquitxos a cada bassal.

I la pluja seguia caient, amb una persistència que recloïa la gent dintre les cases, traçant ratlles obliqués i argentades a la claror dels fanals, a l'espetec dels llamps que llambrejaven mar endins.

• • • • •

La nit l'engolí completament al cap de poc de sortir del poble i es veié obligat a baixar de la bicicleta. Quasi a palpons disposà la petita dinamo de manera que en voltar la roda davantera el faró aclarís una llenca de carretera. El xàfec continuava. L'aigua, que mantenia sempre xopa la seva roba, no era pas molt freda. A més, tot el seu cos cremava de neguit, de sentiment, d'angoixa, delirós d'arribar a vila aviat, de fer en una exhalació els deu quilòmetres que el separaven de la seva muller, a la qual mentalment veia abandonada entre altres malaltes desfetes en platja que formaven una lúgubre cantarella escarnida per la pluja.

En reprendre la marxa, la fressa sibilant de la petita dinamo s'uní a la gran i tètrica simfonia de l'aigua que semblava degotar dintre el seu cervell en notes greus. L'envol d'aquestes notes exaltava la patètica fantasmagoria de la natura líquidament saturada a la claror intermitent dels llamps, al terrabastall dels trocs, al grifollar del xarrabascat damunt la carretera, perceptible a penes al ruig de llum somorta del faró de la bicicleta.

I a mesura que avançava, els ulls del pobre Quel distingien amb més dificultat el seu camí de dolor; i si no haguessin estat les lleugeres baixades i pujades

del trajecte, la sensació de rodar en el buit hauria persistit en ell. Eixarxats els pinyons de les rodes per tanta mullena, grinyolaven d'una manera que feia l'efecte d'un gatgejar d'infant acompanyat per l'esbufec del ciclista fantàstic en l'obstinació. El ritme de les seves cames esdevenia més lent a les costes, però a les baixades s'esguimbava com un foll, quasi a cegues, i en arribar al capdavant bransolejava en pretendre continuar amb la mateixa rapidesa.

Al final d'un d'aquests pendents surtí un molló, la petita dinamo va desconectar-se i per orientar-se li calgué esperar que la llampeguera esqueixés la foca. Decidí de continuar a peu, les dues mans closes sobre el manillar, l'esperit en les tenebres, els ulls conservant la blancor dels brins d'aigua que veia caure al seu entorn a la lluisor ensofrada i intermitent, obsessionat per la imatge de la Munda en l'olor de fenol i d'abandó de l'hospital.

Sense el foc elèctric que es produïa en l'espessa nuvolada, no hauria vist gens la carretera. Diverses vegades, impacient, havia seguit caminant a les fosques i s'havia desviat, topant amb un marge, penetrant en un camp en la temor del qual se li enfonsaven els peus o el cos en caure. A més, la bicicleta l'entrebancava, complicava la seva trista situació. L'hauria abandonada si hagués estat seva.

En llofrar els primers llums de la vila, la roba encastada al cos, li fallava la respiració. Caminava quasi arrossegant-se. Tenia fang al nas, a la boca, a les orelles i als ulls, les mans esgarrinxades i les cames plenes d'equimosis. Però en arribar a les primeres cases, en precisar-se la carretera a la débil claror d'uns quants fanals, pujà de nou a la bicicleta per a pedalar amb força. El seu pas pel carrer principal s'escaigué amb la sortida d'un miting polític. Passà bronzent per entre uns quants que discuriën amb passió, malgrat el xarbot que no cessava. Un d'ells, sorprès davant d'aquell ciclista sorgit d'improvist, va cridar:

—On va aquest torrat?—

En ser davant de l'hospital i baixar de la bicicleta, les cames no el tenien dret, retut com estava. Als seus ulls l'edifici tenia l'aspecte d'una caserna, d'una presó; el color de la gran porta tancada i barrada era de pena i d'una grògor de fel sobreixit la claror del fanal del frontis.

Restà un instant amb la vista clavada a la portalada, el cap ple de remor d'aigua i de trons, fins que uns xiulets que li feien mal als timpans el tornaren a la realitat. Deixà caure la bicicleta a la vorera i va estirar una cadena que féu sonar una campana molt fonda. Al cap d'uns minuts, que per a ell foren llarguíssims, es badà una porteta i un vell vigilant nocturn, sorrut, va preguntar-li què volia. El pobre Quel va mal explicar-se amb paraules trencades, els braços caiguts, lívid i amarat com un naufrag.

—No són hores, aquestes, de desvetllar el personal. Torneu demà.—

Implorà tant, que el vigilant va permetre-li d'entrar bo i manant-li d'esperar-se sota de la volta. Al cap d'una estona tornà acompanyat d'una monja que digué, abans que el llastimós visitant obrís la boca:

—Tal com hem dit en telefonar cap al tard a l'alcaldia del seu poble, el cas era desesperat. A més, hem

recomanat que, per a disposar el necessari per a l'enterrament, podia venir algun familiar de la difunta demà al matí; no a una hora tan intempestiva com aquesta.—

El pobre Quel, després d'un extremament amb el qual esquitrà la monja, caigué sense sentits damunt la llamborda que, amb el gotejar de tota la seva persona, havia deixat ben mullada. El colliren i a pes de braços l'entraren al dispensari, on li feren olorar el contingut d'un flascó. Quan tornà en si, després de mirar com un gos batut, els ulls esbatanats, preguntà mecànicament:

—I de quin mal ha mort?

—D'hidropesia —contestà la religiosa.

Va aixecar-se i, com un autòmat, anà de dret cap a la porta. El vigilant intentà aturar-lo, però l'apartà del seu pas amb un gest flonjo. La monja, consirosa, el seguí amb la vista, sense moure's. En franquejar la porteta, el vell es creié obligat a fer constatar:

—L'hermana suposava que estòveu al corrent de la seva mort.—

El pobre Quel s'aturà sota de la volta per a murmurar, quasi:

—Quina mena de mal és aquest?

—No sé... Crec que se'ls fa aigua al ventre.—

El pobre Quel sortí al carrer, aixecà la bicicleta i tambalejant, una mà al manillar i l'altra caiguda, va voltar i més voltar en la inconsciència, sempre sota la pluja que no minvava, que embassalava la calçada, que a vila prosseguia la seva complanta amb glo-glo de canals, tot i la rèplica dels llamps i dels trons, tot i la immensa pena del pobre vidu, clop d'hores i hores i hores d'haver-la suportada, d'haver-hi diluït l'esperit, l'ànima, la seva vida tota.

Aigua i més aigua. Aigua el ventre de la pobre Munda. Tot un món d'aigua. Regalim d'aigua als vidres dels cafès il·luminats. Aigua en el cel, aigua en l'espai, aigua en la terra. Immensitat d'aigua en el mar, que la pluja feia capirosa.

I el poble era lluny, la casa era buida i el gat dormia a la cadira mitjana d'un recó de la cuina, sota el retrat de quan varen casar-se. Il la veïna que li havia allargat el paraguai? Il el patró del xabec que devia comptar els guanys del viatge amb roba ben seca al damunt?

I el mar, el mar, al capdavant d'aquell carrer en pendent; el mar que a cada llampec semblava un estenall de caparrós amb llumegar d'aquarium!

El pobre Quel no se sentia atíac; el pobre Quel es creia fora del món dels homes que quan plou porten paraguai. No glorava. Era únicament aigua, res més que aigua, el que li regalimava galtes avall. I del capdamunt del carrer que desembocava al moll, no és pas que mirés el mar tot i tenir-hi la vista clavada. Era en l'aigua i mirava l'aigua.

Encamallà la bicicleta, pedalà tan fort com la seva absència o fallor li permetia i devallà el carrer amb tota velocitat, bo i pensant que el noli de la mercaderia transportada sota la pluja s'elevava almenys a cinc-cents duros. I travessà el moll com una ombra fugaç, de dret al mar que bombollejava, captivat pel mar que és el més ample i més profund reialme de l'aigua i de l'oblit.

FERRAN CANYAMERES

En una terra d'esdevenç que força e maestria se contrastaven devant un rei. Forçat deia que ella havia senyoria per natura sobre maestria; e maestria deia lo contrari. Lo rei vole saber qual de ambdues deua haver senyoria la una sobre l'altra; e féu les ambdues combatre, e la maestria vencé e sobrà la força.

RAMON LLULL en *Libre de les Bèsties*.

EL PLA DE LA CALMA

La flama de la inspiració

ATLIXCO —un poble de l'Estat de Puebla que fa pensar, molt vagament, en Berga— hi hem trobat en Ramon Arnau, neulant en l'eufòria per l'obra que hi ha realitzat. Obra magna, que tractarem de manifestar en un reportatge que aviat escriurem per als lectors de L.N.R. Anticipem, només, respecte l'obra de l'Arnau, que si cadascun dels catalans exiliats a Mèxic realitès una desena part de la tasca que ell ha fet efectiva, a cada ciutat de la República hi hauria una «Avenida de Catalunya» i en moltes places monuments a catalans, perquè el nostre país deixaria un sol profundíssim.

L'home ha vernissat l'envejable bonior de sentiments que posseeix amb un altre ferreny i amb una conversió sincopada pels crits i els impropèrits. Li agrada fer-se tèmes i no plany recurors.

Ell i la fàbrica que administra a Atlíxco van fer un sanatori per als obrers. Un sanatori model, on hi ha de tot, absolutament. Fins una capella. Perquè algú va insinuar a l'Arnau que, donades les fantàstiques creences autòctones fóra mancament no bastirí el temple. La monja directora de les infermeres, quan va veure-la l'lesta, va obrir una boca així. I va dir, meravellada:

—Señor Arnau! ¿De dónde sacó usted la inspiración para hacer una tan bonita capilla!—

I ell, fidel a la seva línia d'esvetar, va dir-li:

—Ai, madre! Es igual, igualita, a una que vaig crear-ne al meu poble!—

La competència no té estranyes

EL LIDER de la fàbrica va emprendre l'Arnau. Va amanyagar un embalum que duia a la butxaca del darrera dels pantalons i va dir-li:

—Em sembla que vostè em mira malament. Sé que algú li ha malparlar de mi.

—No ho cregui pas. Ningú no m'ha dit res.

—Doncs jo sé que van explicar-li algunes coses privates. ¿Què va pensar de mi, quan va atubentar-se que en una ocasió vaig liquidar cinc fulanos?

—Això! Bah! Vaig pensar: «Espavila't, perquè, si no, aquest aviat t'atraperà». —I va afegir, confidencialment: —Perquè, sap? Jo, una vegada, vaig pelar-ne quinze!—

La raó del llarg viatge

L'ARNAU ens fa pensar amb en Gonfaus, fill del mateix poble. Un dia, a l'Orfèu, en Gonfaus s'excridassava:

—Oh, hè! D'això cal parlar-ne!

—No n'hem de parlar per res! —deia l'interlocutor—, No vull discutir més!

—Com que no! —va replicar en Gonfaus—. Sapi-guem que si jo he vingut a Amèrica, ha estat per poder discutir!—

Wagner i els infants

EL NOSTRE LICEU, una nit de Wal-kyries. Dues buta-ques ocupades per sengles dames, des-prés una de buida i a continuació una altra d'ocupada per Pompeu Gener. Du-rant tot el primer acte, les dames pri-

varen al Peius l'audició de l'òpera.

—Aquest nen!

—Es estrany que encara no sigui aquí!

—Què li deu haver passat?

—Estic tota anginiosa...

—I jo!

—Dimoni de nen! Com tarda!—

El nen va arribar durant l'entreacte. Era una còr-pora de dos metres d'alçada per trenta anys d'edat.

—Però què t'ha passat, nen?

—Quina ànsia ens has fet patir!

—No ho facis mai més, això!—

Quan van apagar-se els llums, en Peius va tastar la cama del ganàpia:

—Mira, nen: ara sortiran titanus. No t'espantis, sents?—

Que l'ON.U. ens examini!

EREM a la Fira del Llibre, aquests dies que s'èiem el Pavelló de Catalunya. Quan encara no era tan bufó com avui —només es veia un garbuix de justos encreuats—, van deturar-se uns curiosos.

—¿Y este, de quién es? —va preguntar-nos un d'ells.

—De Catalunya.—

L'altre va interrogar-nos:

—¿De d'ónde?—

Vam repetir la resposta. I llavors, el que primer havia parlat, va dir, manifestant un notable sentit de la definició:

—Es un país chico, que ejerce sin título.—

(Un aclariment per als lectors que desconexen cos-tums de Mèxic: aci hi ha nombre de farmàcies, den-tistes, laboratoris, etc., que ostenten el nom del respon-sable, amb l'aclariment, obligat per la llei, que adver-teix la manca de títol oficial de la persona que dona la cara.)

A. ARTIS-GENER

C R O N I C A

DE LA PICARESCA EMPORDANESA

ANANT—encara que sigui a contracor— pel món, us trobeu amb compatriotes del tipus més diversos. Dies entera vaig conèixer-ne un d'allò més singular. Jo anava en el tren de Monclova cap a Saltillo, i en arribar a una estació del trajecte pujà al vagó un home baixet, d'aspecte greu, amb un llarg cigar a la boca i un maletinet de metge a les mans. Es posà dempeus en un seient i, sense treure's el cigar dels llavis, adreçà a la gent que hi havia en el vagó aquest discurs:

—Un bon llibre és com una vaca que doni molta llet. Estudieu per ser savis i prevenir-vos contra les malalties. I, a més, sempre que sortiu de viatge, emporteu-vos les meves píndoles meravelloses, que curen els mals del fetge i dels ronyons. També són bones per als mareigs, per al ventre i per a augmentar el volum dels pits; els de les dones, s'entén.—

I com si oferís pa beneït, la gent modesta —i la que no ho era tant— voltaven l'home i li allargaven un parell de pesos a canvi d'un diminut flascó.

El curandero m'havia cridat l'atenció, perquè l'accent català veïava de la seva verbola. I quan va sortir del vagó vaig posar-me-li al costat.

—No em negareu pas que sou català —vaig dir-li.

—Es clar que ho sóc! I de Figueres! En què ho heu conegut?

—El vostre accent.—

—No pot ser! Si fa quaranta anys que sóc fora de Catalunya!—

Aviat vam fer-nos amics. És diu Joan Miró Corominas; però se'l coneix pel Professor Sylvanus Bassartius i pel Professor J. M. Korominas (Psicomentalista), segons sigui la mena de públic davant el qual llueix les seves habilitats.

Va convidar-me a visitar la seva cambra a l'hotel on viu. Un llit ocupa gairebé tota la peça. La resta està atapeïda de llibres. I al costat d'un aparell de ràdio, una cuina amb pots, plats, olles, cassoles... Les parets són cobertes per cartells de propaganda, amb misterioses al·legories. Mig obert, un gran armari, en l'interior del qual destaca un moderníssim araveu, amb un micròfon. A les parets —on han pogut clavar-se sense tapar els cartells— moltes fotografies de paisatges llunyans i de noies joves sense massa indumentària.

El meu hoste es lliura a la tasca de preparar en els fogons una tassa de café i ho aprofito per donar un cop d'ull a la seva biblioteca, que és d'allò més curiosa: *Llum del men-*

talisme, El venedor eficient, Curs de rejuveniment, Dogma i ritual d'alta màgia, Mètode modern d'oratoris, Els millors jocs de mans, Enciclopèdia de Ciències ocultes... (Tradueixo tots aquests títols, naturalment). Tot molt apropiat per a donar una idea de la mena d'individu que tinc da-

...Un bon llibre és com una vaca...

vant: venedor de remeis meravellosos, intèrpret de la sort, màgic de totes les ciències ocultes, i un fresc fenomenal. En una paraula, i segons pròpia afirmació del meu nou amic: el degà dels metlics de l'Amèrica Llatina.

Assagués en l'ample llit, prenem una tassa de café. I, per l'influx de la veu catalana que l'interroga, el senyor Miró es deixa endur pels records, sempre amb precisió i sempre amb una mica d'ironia. És un home que està segur de la vida: «—Mentre hi hagi ascs.—»

—Ja fa més de quaranta anys que no treballa —confessa—. Des d'un dia que a París, fent d'ajudant de cuiner, vaig tallar-me un dit. Llavors tenia divuit anys.

—I com hi vaig anar a parar, a París?

—El pare, que feia de rajoler a Figueres, no volia que jo anés a la guerra de Cuba; i per consell seu, vaig marxar a França. A la frontera, que vaig passar-la d'amagat, vaig prendre bidlet per a Ferpinyà, perquè els francs que portava no donaven per a més. Però no vaig bai-

xar del tren fins arribar a París. Tot va ser qüestió de saber escamotejar la meua presència al revisor. A París, però, no veia la Torre Eiffel per cap banda, i em vaig passar prop d'una setmana cercant-la d'un costat a l'altre, i dormint, quan es feia fosc, als portals de les cases. Quan per fi vaig descobrir la Torre i em vaig adonar que, efectivament, em trobava a la capital francesa, vaig decidir-me a cercar feina i vaig trobar-ne d'ajudant en una cuina d'un restaurant de mala mort, amb el resultat que us he dit.

—I després?

—Després, vaig fer de tot; però allò que més m'agradava era jugar a cartes... Hi teniu sort, subeu?

—Ja!

—Va ser llavors que vaig iniciar la meua carrera màgica de xerraire. Vaig fer amistat amb un venedor ambulat de dentífrics. Feia les seves demostracions amb la meua dentadura, i jo, després, amb unes monedes que ja portàvem preparades, les parria amb les dents, per demostrar les excel·lències del producte que veníem. Un dia el meu soci va caure malalt —era molt aficionat a la beguda—, vaig substituir-lo i vaig vendre molt més que no pas ell. Des de llavors jo era el qui feia la propaganda i ell el qui trencava les monedes a monesques. I com que sempre he estat enemic de dependre de ningú, aviat vaig establir-me pel meu compte.

—Amb sort?

—Mireu: vaig passejar de l'una punta a l'altra de França venent els meus dentífrics; mai no em vaig deixar perdre la temporada de la Costa Blava ni el carnaval de Nica. Quan la venda de dentífrics afluiava, en guanyava la vida venent rellotges xapats d'or, als quals marcava prèviament un «14 ks. Feia el pagès per la població on em trobava, i cap al tard em deixava caure a qualsevol botiga, on explicava que era de fora i que acabava d'arribar; que havia perdut la cartera, etc. I els demanava si volien fer-me el favor de ficar-me alguna cosa a canvi del meu rellotge d'or. El botiguer, de cara al negoci, em pagava trenta o quaranta francs de la joia. Com que me'n costava cinc, sortia guanyant-n'hi uns quants.

—Bé, home, bé! I com va ser que vinguéssiu a parar a Mèxic?

—De pas. Tal com sentiu. Un dia, amb ganes de fer la meua Amèrica, vaig anar a Buenos Aires. Des d'allí —fa més de trenta anys— vaig emprendre el camí del Nord: Xile, Paraguai, Uruguai, Brasil, Bolívia, Ecuador, Colòmbia, Veneçuela, l'A-

mèrica Central, i d'allí a Mèxic, de pas cap als Estats Units i el Canadà, on em proposo acabar la carrera i retirar-me a la vida privada.

—I a l'Amèrica hi vas arribar com una persona com cal? (Pagant el passatge, com si diguéssim...)

—Jo no m'he pagat mai de viatges, amic meu! És una especialitat apresada a França, on formava part d'una organització clandestina que venia a la porta de les estacions bitllets d'andana, amb els quals podíeu passar dintre, com si anéssiu a esperar algun amic o parent que us arribava. Tot l'altre consisteix a saber evitar que el revisor compleixi estrictament el seu deure.

—Però de França a l'Argentina...

—Abans vaig anar a Barcelona. No vaig tenir cor de deixar Europa sense veure per darrera vegada Catalunya. Portava una maleta plena d'accions d'una societat francesa que havia fet fallida, les quals havia comprat al preu d'un franc el centenar. Van servir-me per viure a l'Hotel de les Grans Nacions, durant dos mesos, com un senyor de preu. Cada vegada que el gerent de l'hotel em presentava el compte, li obria la mà i l'home quedava convençut.

—...

—Va venir el dia que hi havia al port el vaissell que havia triat perquè em dugués a Amèrica. Era el Príncep d'Urbina, del Lloyd Sabaud. M'hi vaig embarcar pel còmode procediment del polisson, i barrejat amb el pasatge de tercera vaig aconseguir arribar a Buenos Aires.

—Sense gastar un clau...

—Al revés: fent-ne. Durant una travessia tan llarga, no era cosa de desaprofitar les meves hàbitats.

—I a Amèrica us heu guanyat sempre la vida amb les pindoletes?

—Sí i no... En realitat, jo no trafiquejo amb les pindoletes, sinó amb el bec que Déu m'ha dotat. El que

venç són les meves paraules, la meua eloqüència, la mirada, el gest. És això el que fascina la gent. Les pindoletes, sí... Fins i tot m'he trobat amb algun malalt que m'ha dit que li han anat com oli en un llum. Un home mai no sap el què pot passar.

—I penseu seguir?

—No; com deia un escriptor el nom del qual no recordo, el qui no es renova, mor. Ara he comprat un joc d'altaveus i un micròfon, i molt aviat sortiré pels pobles a donar conferències sobre higiene mental i física, a endevinar la sort de cadascú per la posició dels astres. M'he preparat molt. Tinc una pila de cartells de propaganda que el qui els veigi podrà, sense voler averiguar res més. Només em falta trobar un soci dinàmic i decidit, perquè jo sol no po-

SERVEIS D'AJUT DE LA GENERALITAT

Els Serveis d'Ajut de la Sots-Secretaria de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, comuniquen:

L'atenció que es deu als catalans residents en diverses nacions americanes que, en un gest exemplar de solidaritat, han tramès expedicions de queviures, peces de vestir i medicaments als nostres companys més necessitats que viuen a França, obliga els Serveis d'Ajut de la Generalitat de Catalunya a donar una concisa informació de com han estat distribuïdes les trameses rebudes.

Del Casal Català, de Mèxic, vingué una primera expedició de peces interiors que fou distribuïda entre mutilats i invàlids de guerra catalans. Una segona, del mateix caràcter, s'està distribuïnt actualment, també entre mutilats i invàlids, als quals s'han afegit tuberculosos hospitalitzats.

Una tramesa de medicaments i productes farmacèutics rebuda del

VISITEU EL PAVELLÓ DE CATALUNYA

A LA FIRA DEL LLIBRE
(Plaça de la República, d'esquena
al Frontó)

des atendre-ho tot... Home, tinc una idea: ¿no us interessaria pas venir amb mi? Amb un patell d'anys faríeu una fortuneta.

—Gràcies, Miró; moltes gràcies... Potser ho faria encara que només fos per esport... Però crec que no tinc prou... experiència.—GUILLEM BOSCH.

Comité d'Ajuda Sanitària als Exiliats de França, de Mèxic; fou degudament repartida mitjançant els bons serveis de l'Agrupació de Metges Catalans, entre els hospitals francesos on hi havia en tractament malalts catalans.

Als volts de Nadal, es rebé una important partida de queviures, juntament amb alguna peça de vestir, procedent del Comitè d'Unitat Catalana, de Buenos Aires. Tot seguit es féu una distribució dels articles més adients entre els catalans que en aquelles diades es trobaven en hospitals i sanatoris. Actualment, i d'acord amb les demandes més urgents que resulten del Cens de Catalans necessitats que ultimem els Serveis d'Ajut, s'està distribuïnt la resta de l'expedició.

Altra tasca acomplerta pels Serveis d'Ajut ha estat la redistribució de paquets procedents del Centre Català, de Santiago de Xile, els quals ja venien amb destinataris directes. Per a evitar pèrdues en la redistribució es procedí a la verificació de totes les adreces que portaven aquests paquets. Acaba d'arribar, procedent del mateix Centre, una nova expedició de paquets, de destinació ja coneguda, els quals es trameten en la forma ja indicada.

Tant pels treballs d'informació com de distribució, els Serveis d'Ajut compten amb la col·laboració dels Casals Catalans i altres organismes, polítics i apolítics, que volen cooperar a aquesta obra.

Avui que l'ajuda dels Catalans d'Amèrica envers els nostres compatriotes necessitats residents a França ja ha pres un substancial volum, els Serveis d'Ajut de la Generalitat agraïeixen als donants la seva col·laboració i es complauen a donar compte de la marxa de les seves tasques, organitzades de manera que assegurin adequadament la distribució de les noves expedicions que vagin arribant, fruit d'un generós impuls de solidaritat patriòtica catalana.

París, març del 1947

Accentuï la
seua bellesa amb...

Polvora
VANIDAD
D'Eugenio

ELS SETANTA ANYS DEL PRESIDENT

Josep Irla, president de la Generalitat de Catalunya, ha complert setanta anys. Són dignes d'esment els mots que amb aquest motiu li dedica C. A., als Quaderns, de Perpinyà. Aquestes dues inicials corresponen al vell periodista Claudi Amerlla, la ploma del qual ha adquirit encara més valor, a l'exili, per la seva objectivitat de criteri i per la independència partidista amb què es manifesta en tots els temes que tracta. Heu ací un fragment de la sentida nota que l'Amerlla dedica al President Irla:

«Volem dir, amb aquest motiu, la dignitat i la ponderació amb què exerceix el càrrec en l'exili; el seu esperit de sacrifici i l'austeritat de la seva vida, exemple de virtuts cíviques i personals. Sense participar de certes il·lusions, experimentat polític doblat d'un gran realista com és, ostenta l'alta investidura com si demà mateix la nostra institució cabdal hagués de revivir en els vells palaus de la passada grandesa. Tot-hom reconeix el seu gran tacte fer d'una feliç barreja de pràctica política i senty català, el resultat dels quals és l'autèntic art de governar. I tothom s'inclina davant la seva

moderació, com davant la sàvia imparcialitat amb què sap imposar-se a partits i a banderes, guanyant-los per la suau prudència, que no defuig, però, la fermesa, quan quel·com d'essencial és en joc.

«Aquests dots són esmerçats pel President amb una callada i diària abnegació, amb una salut precària i enmig de les dificultats i limitacions que tothom sap. Sempre que convé paga amb la seva persona, amb els seus interessos, abandonant i sacrificant tot el que és particular, sense parlar-ne, com la cosa més natural del món, amb una continua superdició a la missió simbòlica que li ha estat imposada i que ell accepta amb l'alegria d'un gran deure acomplert.

«Els qui l'envolten, homes d'estudis i de lectures, admiren la sàvia simplicitat en la qual sovint troben lliçons a aprendre. I han descobert que tals virtuts provenen de la responsabilitat que li infon la suprema magistratura, del perfecte civisme amb què l'exerceix i del patriotisme fort, viu i ràpid, com un instint, en què inspira les seves accions. Aquests grans sentiments són el secret del seu reeiximent.»

LA V FIRA DEL LLIBRE A MÈXIC

En el moment que escrivim aquestes ratlles, amb les quals donem per entestada la redacció del present número de L.N.R., no tenim altra informació sobre la Fira del Llibre a Mèxic que la que fa referència a l'activitat amb què es procedeix al muntatge dels pavellons, entre els quals ja podem assegurar que es destacarà, tot i la seva modèstia, el de Catalunya. Encara no s'ha previst la data exacta d'inauguració, la qual se suposa que serà del 20 al 25 d'aquest mes. S'havia parlat, oficialment, del 15, però l'estat de les instal·lacions, fins i tot les oficials, no permetia pas creure-ho.

Fel que toca el Pavelló de Catalunya, podem dir que els catalans de Mèxic han respost amb patriòtic entusiasme a la crida de la Comissió organitzadora, entre els components de la qual vam ometre involuntàriament, el número passat, el nom del senyor B. Costa-Amic; tant, que supera de molt el dels anys precedents. D'acord amb les respectives possibilitats econòmiques, cap dels compatriotes els quals s'ha acudit no s'ha negat a contribuir a la realització d'aquesta manifestació sublim del nostre esperit, que anualment és una sorpresa per a milers d'americans — no pas d'inferior qualitat en intel·ligència — que no tenen una idea exacta del que Catalunya representa en el món de la cultura i de la civilitat occidentals.

En el número pròxim, que sortirà quan la Fira estari en el seu apogeu, donarem amb la màxima am-

plitud la informació adient, per tal que els nostres lectors de fora de Mèxic coneguin els resultats tangibles d'aquesta manifestació de catalanitat. Els de Mèxic tindran la sort de veure'ls amb els propis ulls, puix que estem segurs que cap d'ells, compresos els residents fora de la capital, no deixarà de fer acte de presència al Pavelló, com és ja costum de cada any.

ELS JOCS FLORALS D'ENGUANY

Com a complement de la llista d'aportacions, ja anunciades, dels Catalans d'Amèrica, per contribuir a la festa dels Jocs Florals d'enguany, que, com és sabut, s'han de celebrar a la ciutat de Londres, cal anotar la dels compatriotes de Ciudad Trujillo.

Malgrat la seva progressiva exigüitat numèrica i l'existència de circumstàncies especials que temporalment els han creat noves obligacions de solidaritat social i patriòtica, els catalans de la República Dominicana han institut un premi de cinquanta dòlars, l'atorgació del qual deixen a discreció dels mantenedors.

La Delegació dels Jocs Florals per a Sud-Amèrica, de Buenos Aires, ha propagat ja la nova de la celebració dels Jocs entre tots els nuclis de catalans i d'intel·lectuals que s'interessen per les coses de Catalunya, dels països situats des del Canal de Panamà per avall, i està en íntima relació amb la delegació de Nord i Centre-Amèrica, de Mèxic, per a portar a terme aquesta campanya de cooperació catalana.

Quan a la data de celebració, enguany, dels Jocs Florals de la Llengua Catalana, vista la impossibilitat de portar-los a efecte, per manca de temps, en el tradicional «primer diumenge de maig», la Comissió Organitzadora està estudiant la determinació d'una data que deixi un període de temps prudencial entre la convocatòria i el termini d'admissió de composicions, per tal de permetre la participació dels poetes i literats catalans escampats arreu del món.

Esperem poder donar detalls més amplis en el número pròxim.

CANDILES

S. DE R. L.

AV. CHAPULTEPEC, 56

Tel. Eric. 13-27-20.

MÈXIC, D. F.

LA VIDA A LA PATRIA SUBJUGADA

HISTORIES DE SUICIDES

Els lectors de L.N.R. ja coneixen la signatura de Victor Alba. En les nostres pàgines ha estat publicat un excel·lent conte seu, fragment de la sèrie *Els supervivents*, escrita a la Presó Model de Barcelona i que no tardarà a sortir dins la Col·lecció Catalònia. Victor Alba és el pseudònim d'un notable periodista que, jove i encara, ha aconseguit destacar-se rapidíssimament en la in-

tricada selva professional parisenca. El seu llibre *Insomnie espagnole*, que ha suscitat un cor general d'elogis i està en vies de traducció a l'anglès i a l'alemany, és un dels tres que ara de poc han sortit, originals de compatriotes nostres, escrits en llengua francesa i destinats a fer conèixer al món els nostres problemes ètnics i polítics. El primer va ser el del comte de Güell: *Journal d'un expatrié catalan*; el segon el de Victor Alba; el tercer, que ara acaba d'arribar, *Histoire spirituelle des Espagnes*, del caronge Carles Cardó.

Victor Alba ha publicat també, després d'una curta estada a Londres, un *Balanc de divuit mesos de laborisme*, lluminós reportatge que per si sol dona categoria remarcable a un escriptor. De les dues columnes que li reserva setmanalment el periòdic *L'Espagne Republicaine*, de Tolosa del Llenguadoc, l'Alba n'ha fet una secció que és llegida amb avidesa i falaguerament comentada entre els lectors. La que correspon al número del 22 de març darrer, intitulada *Histories de suicides*, ens ha suggerit aquesta breu presentació de l'excel·lent escriptor que des de fa quinze dies comparteix el nostre exili a Mèxic.

Victor Alba ha rebut un volum, editat pel Servei d'Estadístiques de l'Estat Espanyol, en el qual ocupa un espai insignificant l'estadística de suicides. En el seu article, el nostre amic n'extracta aquestes dades: l'any 1931, primer de la República, van suicidar-se a Espanya 1.879 persones; el 1936, any de la sublevació militar, van suicidar-se'n 1.816; el 1939, el del triomf dels nacionals, el nombre de suicides va ser de 2.527. El 1941, quan els alemanys ocupen tot Europa, es maten 2.540 espanyols. El 1945, 2.445 suicides són una prova que no han desaparegut a la península els motius de desesperació.

«Jo he conegut —diu Victor Alba— alguns d'aquests que componen l'excedent anual de 600 suicides que s'observen de l'any 1939 ençà i «us en vaig a contar la història».

Seguidament, en petits capítols, descriu els casos de Francesc Valls, Joana Morales, Josep Escofet... Creiem que el d'aquest darrer, per tractar-se d'una persona conegudíssima, és a propòsit per a donar una mostra de com són de colpidores les descripcions que fa Victor Alba.

Traduïm del francès:

Josep Escofet era un colega nostre. Gras, rialler, les galtes rosades, semblava un gran infant que havia fet una creixença sobtada. En la seva vida apacible de director de *La Vanguardia*, el gran quotidià de dreta de Barcelona, només tenia una passió: la de jugar al poker. Però sense arriscar cap cèntim. «—Què diria la gent, si jo em jugava els quartos!» Durant la guerra, no va treballar. Després de la guerra van fer-li proposicions per a reprendre la direcció del diari, a canvi de convertir-se al falangisme. Refusà. «—Jo sóc home de la dreta, però no falangista.» I es posà a donar cursos de grec i de llatí. Vivia al dia, amb la seva nombrosa família. Llavors va rebre l'ordre d'abandonar el pis que habitava, perquè havia estat cedit a un sindicat. Més tard, un estat major de regiment va instal·lar-se a la seva torreta dels afores. Després se li prohibí donar lliçons. Va decidir-se a vendre llibres de luxe, anant d'una casa a l'altra de vells amics compassius. Finalment, el director de l'editorial, amb aire compungit, va dir-li que havia rebut ordre de deixar-lo al carrer.

«L'endemà hom trobà el cos de l'Escofet penjat a la seva cambra —gairebé sense mobles i sense ni un llibre—. Damunt la taula, el darrer número de *La Vanguardia*, amb una gran taca de tinta. Era la seva carta al jutge.»

CLÍNICA PSICOMÀTICA

MALALTIES NERVILOSES
I MENTALS

DIAGNÒSTIC
TRACTAMENT
INTERNAT

Neurocefalografia.
Electrocefalografia
Electroscop
Insulinoteràpia
Electropirèxia
Piretoteràpia
Malioteràpia
Narcosíntesi
Narcosi prolongada
Psicoanàlisi
Psicoteràpia
Psicodiagnòsi de Rorschach
Tractament de gas de Von Me-
duna
Teràpia ocupacional

EXAMENS DE LABORATORI

Director:

Dr. F. FERRER
I TORRENTS

Cap del Servei Neuropsiquiàtric:
Dr. A. FORTES

Psicoteràpia i Psicomètria:
Dr. F. PASCUAL DEL RONGAL

Av. Amsterdam, 149
Tel. 14-55-13

M È X I C , D . F .

LA INDUSTRIA COTONERA EN PERILL

La Premsa de Mèxic ha publicat el següent cable:

«BARCELONA, abril 9. (AP)—*Los círculos textiles de Barcelona creen que la presente situación de la industria algodonera española es muy difícil, por la falta de materias primas, derivada de la carencia de dólares en el Estado español.*

En los últimos días se han celebrado reuniones entre los miembros de la industria textil catalana, con motivo de la visita hecha a Barcelona por el delegado nacional de Sindicatos, Fermín Sanz Orrio.

Según se informa, estas industrias esperan una pronta determinación del gobierno, pues cada día que pasa quedan paralizadas más fabri-

cas textiles, por falta de algodón norteamericano, que es el de mayor consumo. Creen los mismos industriales que si se les diera libertad para la compraventa, podrían conseguir las partidas de las materias primas que necesitan. Al mismo tiempo, consideran indispensable que el Gobierno no les prive de las divisas.

Se puntualiza que desde principios de 1946 la industria textil española, centralizada casi exclusivamente en Cataluña, hizo exportaciones por valor de 50 millones de dólares que han quedado en poder del Gobierno, para hacer otros pagos. Piden también que se estudie una nueva reglamentación de los precios fijados en 1942, pues dicen que éstos

están fuera de la realidad, y que han fomentado el mercado negro, ya que los precios reales llegan a ser ciento por ciento más elevados que los oficiales.

Se asegura que los empresarios es-

ELS ESPORTS A CASA NOSTRA

Després d'haver estat candidat al primer lloc durant gairebé tot el campionat de Lliga, el Barcelona (ha perdut el tren) una vegada més. I el pitjor no és no haver guanyat el campionat; el pitjor és que quan ja el tenia guanyat se li ha escapat de les mans en perdre dos partits que lògicament havia de guanyar: l'un contra el Castelló i l'altre contra el Gijón, equips que durant tot el torneig han anat de tomballons fins a l'extrem que un d'ells —el Castelló— va de dret cap a la segona divisió.

Ens imaginem com deuen haver patit els fanàtics barcelonistes en veure's desbancats amb tan poca glòria. Encara que ja hi deuen estar acostumats, perquè la irregularitat és avui la norma dels equips d'allà. L'Athlétic de Bilbao, l'Athlétic de Madrid, el València i el Madrid —que són, amb el Barcelona, els equips que aparentment tallen el bocalla— no han actuat pas amb més regularitat que el Barcelona. I és que els equips espanyols actuals no tenen —digui's el que es vulgui— la consistència que tenien en els nostres temps. A bona hora hauria perdut un Barcelona d'aleshores dos partits amb els darrers classificats, sabent que la pèrdua d'aquests partits significava la pèrdua del campionat! Aquests partits es perdien, de vegades, al començament del campionat, quan hi havia molt camp per a córrer i es jugava amb un excés de confiança. En aquestes ocasions decisives és quan es demostra el tremp i la consistència d'un equip. I això és el que no ha sabut —no ha pogut— demostrar el Barcelona. Ho lamentem, francament, perquè a deu mil quilòmetres de distància de Les Corts, no sabem per què, sentim per aquells colors blau-grana que arribaren a ser una institució nacional, el mateix afecte que sentíem quan els teníem davant els ulls.

Quan escrivim aquestes ratlles, manca encara una jornada per acabar el campionat. Sembla molt probable que el Gimnàstic de Tarragona —juntament amb l'equip d'Alcoi— passarà a la primera divisió. I sembla també probable que l'Espanyol, fent companyia al Castelló, passarà a la segona. Per bé que el descens de l'Espanyol no és segur en el moment que escrivim, és significatiu el fet que ja l'any passat estigué en un tren i no res de baixar, la qual cosa vol dir que no és pas una mala anyada, sinó un procés de descomposició. Si l'Espanyol passa a la segona divisió, serà sens dubte el

tan estudianto nuevas mejoras para los obreros, a fin de evitar huelgas como las que hubo en 1946. Por otra parte, hay esperanzas de obtener algodón de Egipto y Brasil, a cambio de productos manufacturados.

fet més sensacional que s'haurà produït en el campionat.

Llegint la Premisa del nostre país ens assabentem que els traspessos dels jugadors de futbol assolixen xifres fabuloses. Per qualsevol jugador una mica destacar, es paguen cent mil i dues-centes mil pessetes. I en alguns casos fins a tres-centes mil.

No ens ha de sorprendre. És clar que sembla exagerat si comparem els jugadors d'avui amb els Zamora, Samitier, Alcántara, Piera, etc., dels nostres temps. Però ho trobarem normal si pensem que aleshores per cinc cèntims compràvem un magnífic llonguet i ara qui en vol una mala imitació ha d'hipotecar la casa... si en té.

Algunes notes curtes: Gaspar Rubio —l'home dels grans escàndols— és entrenador del Melilla. Guillem Comoreta —que encara fa d'àrbitre i a més és President del Col·legi Català— s'ha engraiat tant, que li diuen el Dijous Gras, cosa que sorprendrà tothom qui el conegué per Carnes de filferro. Els germans González —figures destacades del F.C. Barcelona actual— són de Mollet, encara que el seu cognom faci creure el contrari. Paco Bru —que deu tenir almenys cent-cinquanta anys— és secretari tècnic de l'Espanyol. L'equip més regular del campionat de Lliga de la Primera Divisió ha estat —encara que no hagi guanyat el títol— el Sabadell. Albert Maltguer és el Secretari tècnic del Barcelona.—L. A. B.

DARRERA HORA.—Escrita la crònica anterior i a punt d'entrar en màquina aquest número, arriben els darrers detalls del campionat d'Espanya de Lliga. Després de la darrera jornada, s'ha produït l'empat al primer lloc entre el València i l'Athlétic de Bilbao, i per gol average el títol de campió és adjudicat als nostres germans valencians. L'Athlétic de Madrid, que hauria estat el campió si hagués guanyat aquest darrer partit, passa al tercer lloc en perdre amb el Madrid, i el Barcelona, que també hauria pogut ser campió si no hagués perdut amb el Castelló i el Gijón, ha acabat en quart lloc en perdre el darrer partit amb el Sabadell. Aquests resultats confirmen les nostres apreciacions anteriors: la inconsistència del grup d'asos i la nota de regularitat que ha donat el Sabadell.

L'Espanyol s'ha salvat del des-

ces. Amb el Castelló, passa a la segona divisió el Deportivo de la Corunya. I pugon a la primera, l'Alcoi i el Tarragona.

Catalunya té, doncs, ara, quatre equips a la primera divisió: Barcelona, Sabadell, Espanyol i Tarragona. València en té tres. Cap més poble d'Espanya no arriba a tuit. Euzkadi només en té un; Castella, dos; Galícia, un; Andalusia, un; Astúries, dos, i Múrcia, un.

DELS NOSTRES TALLERS A LA
VOSTRA LLAR, SENDE
INTERMEDIARIS

Mobles
Catalonia
J. de B. L.

MESSEGUER

PERFECTES EN
QUALITAT I EN PREU

R à d i o s

PACKARD-BELL

Gravadora de discos
i Tocadiscos
Tot automàtic

Venem al comptat
i en abonaments
amb grans facilitats

Insurgentes, 368
Calzada de la Piedad, 26
Eriuson 11-17-34
MÉXIC, D. F.

Dr. S. ARMENDARES

METGE-CIRURGIÀ

CONSULTORI:

ALVARO OBREGON, 254

DE LES 4 A LES 7 DE LA TARDA

TEL. ERIC 18-84-84

TEL. MEX. P-38-18

MÉXIC, D. F.

OFICINA TÉCNICO-FISCAL
ADMINISTRATIVA

*Peritos
Contadores,,
Melendez i Sagarra*

Avenida 16 de Septiembre, 10
Despata 303 - Ericsson 12-90-87
MEXIC, D. F.

Cortines d'acet

ESCUDE, S.A.

Dr. Velasco, 146

ERIC. 1255-96 - MEX. 35-41-55

Mèxic, D.F.

REPRESENTACIONS

**COMERCIAL
ESPRESATE**

Tomàs Espresats Pons

Oficines:
Artífculo 125, núm. 45
Tel. Eric. 12-21-24

MEXIC, D. F.

PRESTIDIGITACIÓ COMERCIAL

D'un setmanari amb moltes pretensions de modernitat tot i portar el títol vuitcentista de La Codornic, i que surt datat conjuntament a Madrid i a Barcelona (aquí té la mateixa adreça de Destino), retallem aquest exemple de la moralitat comercial al regne del caudillo por la gracia de Dios:

«Debe existir por ahí una escuela de prestidigitación pagada a escote por los industriales.

Ya no tiene interés ninguno ir al circo a ver al mago Tal o profesor Cual, que realizan los inocentes juegos de hacer desaparecer una sortija o sacar de un sombrero de copa una paloma y dos serpentinias.

Ahora, el que quiera divertirse gratis no tiene más que irse a un mercado y observar lo que pasa en los puestos.

El espectáculo se desarrolla con arreglo al siguiente programa:

1º Sinfonía de rumores de que al señor Abundio le van a llevar una vaca.

2º Llegada del coche del Mataleto, con la vaca.

3º Coro de mujeres que forman «colas» y se puyen a decir que hay que ver cómo está todo.

4º Descanso, a ver si se cansan las mujeres y se van. Pero no se van.

5º Primera mujer de la «cola» que pide solomillo. Contestación malhumorada del señor Abundio, que dice que si quiere lo que hay, lo lleve, y si no, lo deje. Lo que hay es un informe montón de despojos, huesos y cosas raras.

6º Segunda señora de la «cola» que pide lomo bajo, con el mismo resultado.

7º Tercera señora que pide filetes, ídem, ídem, ídem.

8º Señor que entra en la carnicería, es saludado afectuosamente por el señor Abundio, y sale en seguida con un gran paquete.

9º Pinche de un restaurante, que entra con una cesta vacía y la saca llena.

10º Dúo del señor Abundio con

la cuarta de la «cola», que es de las que saben cantar fuerte. Coro final.

«Esta obra va ya por la mil quinientas representaciones, con grandes beneficios! El señor Abundio se lo merece. ¡Esto de hacer desaparecer media vaca a la vista del público y luego sacarse un solomillo de la manga cuando le parece, no lo saben hacer todos!»

• • •

En el mateix periòdic, sota el títol de ¡Fraude! ¡Fraude!, trobem aquest altre exemple de com tot el país s'ha convertit en cova de lladres:

«No sabemos por qué razón la mayoría de los industriales y comerciantes se han lanzado por la pendiente de la dermedida codicia y están perdiendo la moral de negociantes hasta extremos inverosímiles.

Ya no puede usted fiarse de nada. Cuando compra usted algo, a precios notoriamente exagerados, ha de mirarlo con detenimiento, olerlo, probarlo y convencerse antes de que no le dan gato por liebre.

Compra usted un paraguas, y a los tres días se le sueltan las varillas o se le despegua el puño. Las conservas de lata están preparadas de modo que la primera capa la componen hermosos trozos de atún o bonito, y debajo un informe revoltijo de pescados en migas. Si pide canela o clavo u otra especia, abre usted en casa el papelito, y ni sabe, ni huele, ni nada. Lo mismo le puede usted echar pimienta al arroz con leche y canela a las croquetas, que nuez moscada al flan. Nada sabe a nada.

El industrial, multado hoy, continúa mañana sus actividades fraudulentas; porque las ganancias que producen sus arimañas son bastantes para pagar fuertes multas.

Por eso, ni la leche es leche; ni el vino, vino; ni las ensaimadas, ensaimadas.

¡Basta de fraudes! ¡Hacer las cosas caras y malas nos parece demasiado!»

FRAGMENTES DE CARTES D'ALLA BAIX

«...Prescindir del café no és cap sacrifici si es considera que el 95 per cent dels espanyols, necessitant-la, han de prescindir de la carn. Fa dos anys costava 20 ptes. el quilo; avui es ven a 60 i 70 ptes. ...El pa, per exemple: dotze anys ençara hauríem tingut per boig el que ent hagués dit que el menjariem negre i, per a molts, encàs. No obstant, fa dos dies que un diari deia: 'En Espanya el problema del pa està resolt, cosa que no ocorre en otros païses.' El qui escrivís aquesta bestiesa és possible que fos sincer, perquè vivim en un món apart, en el qual les coses són o no són, segons un criteri preconcebut i d'obscació. I com que ningú no pot contradir, el cervell s'endureix.

El món es reconstrueix fermament i cal mirar els fets amb optimisme, malgrat que bo i fent camí encara unes quantes V-20 puguin retardar la marxa. Després d'uns quants dies de fred, el temps ha canviat i la temperatura és primaveral. El nostre sol, junt amb les taronges, és una de les poques coses que ens resten d'un patrimoni en el qual ja no podem comptar-hi l'oli d'oliva. Altament, aixecades les restriccions elèctriques, els carrers estan il·luminats i la ciutat s'ofereix riallera. Quan vinguis ho trobaràs tot igual, llevar d'alguns edificis nous, principalment esglésies i cinemes. Moltes exposicions de pintures; tothom és pintor. Menys música que abans. No hi ha temporada de Quaresma al

Liceu. Una millora és la Orquestra Municipal que dirigeix, amb encert, Eduard Tolrà. Jubilar el mestre Lamotte (que és director de l'Orquestra de València), Tolrà va aspirar a la direcció de la Banda, però li va sortir al pas el Cuerpo de Directores de Bandas i per a evitar que un de l'escalafó aconseguís la direcció, Tolrà aconseguí convertir la Banda en Orquestra. Aquesta vegada l'estraperlo va funcionar benèficament.

Ara tenim en perspectiva la Setmana Santa, amb les seves copioses cerimònies i processons. Cal no oblidar que es veuen més eclesiàstics a Barcelona en un matí, que a París o a Brussel·les en dos anys... (3-347).

«Són comptadíssimes les persones que es comporten honorablement. Fins aquelles més refractàries a les accions deshonestes —en el terreny que sigui— es veuen forçades a caure, vulguin o no, en el vilipèndi de l'estraperlo. D'altra manera, no viurien. En aquest país, actual-

ment, es dona el paradoxalíssim cas que el tant per cent més important de la gent honrada omple les presons i el tant per cent més important dels delinqüents —no m'atreveixo a dir viuen en llibertat— són al carrer. I, encara, del reduir tant per cent dels delinqüents empresonats, caldria descomptar-ne els vulgars mossegues, tot el delictes dels quals consisteix a haver-se apoderat d'un rellotge o d'una cartera en un tramvia o en una automoció de gent. Mentre que els lladres en gran escala, els artífers del pillatge, són els que donen to a la vida ciutadana, els qui converteixen en gales tots les nits del Liceu o del Palau de la Música, i que fan que els turistes restin bocabadats de la normalitat del país, de la sumptuositat dels seus hotels i dels seus cabarets, i de la riquesa dels seus restaurants, teatres i cinemes. S'ha perdut la mena d'aquella tradicional honradesa de la nostra gent de diners i de la nostra classe menestrala, que era un dels nostres orgulls més legítims... (15-347).

UNA ACTITUD DIGNA I EXEMPLAR

Encara que l'afer no tingui cap relació amb Catalunya ni siguin catalans els qui l'han promogut, pel que té d'alligadora ens plau registrar la carta que el notable comediant castellà Alejandro Casona, exiliat a l'Argentina, ha adreçat a algú que des de Madrid li demanava autorització per a representar les seves obres a Espanya. Diu així:

«Mi posición ante el anunciado estreno de obras mías en la España actual, es exactamente la que tú esperabas, conociéndome. ¿Acaso podría ser de otra manera? Me apresuré a rechazar terminantemente la oferta, subrayando mi decisión de impedir por todos los medios a mi alcance la realización de semejante intento. Mi alejamiento de la España franquista, como el de todos los artistas e intelectuales españoles en destierro, no obedece a simples antagonismos políticos. La palabra política es poco en este caso. Lo que nos sitúa frente a Franco, con todas las fuerzas aïdadas del espíritu, es toda una ética, toda una manera de ver y de sentir la vida: la nuestra y la de nuestro pueblo. No es el daño que personalmente nos ha hecho; ni la oposición de dos ideologías. Con una idea enemiga puedo hablar y convivir al mismo tiempo. ¡No! Franco es algo más grave que eso: es la traición a nuestro camino histórico, es la negación brutal de toda dignidad cívica, es el enemigo irreconciliable de toda libertad auténtica, el que derramó la sangre de ayer y está envenenando la de mañana. Con tal nombre y tal régimen, no hay para nosotros colaboración posible. Presentar bajo su dominio nuestros cuadros, nuestros poemas, nuestras comedias, sería una indirecta colaboración a la que ro-

tundamente nos negamos. Es cierto que alguna vez en antologías publicadas en España aparecen los nombres de los poetas desterrados, y que en revistas y escenarios falangistas se recuerdan con hipérita elogio nuestros nombres; pero conviene saber que ello no ha ocurrido nunca sin nuestra protesta y siempre sin nuestra autorización; son torpes tácticas de captación y desorientación que a nadie engañan. Por mi parte, he roto incluso mis relaciones profesionales con la Sociedad de Autores Españoles, acogéndome a la de Autores Argentinos. Y no es que niegue mi patria —¡jamás la quise tanto!—; es simplemente que no puedo reconocerla como mía mientras la tengan, secuestrada y sucia, sus actuales usurpadores. Te agradeceré que digas esto, en la seguridad de que mis palabras expresan el sentir de todos los artistas españoles que son mis amigos y mis hermanos en América.—Alejandro Casona.»

NOTES SOLTES

¶ El mes de gener va quedar suspès el servei aeri entre Barcelona i Madrid.

¶ La Vanguardia del 15 de desembre publica els preus oficials d'alguns articles alimenticios: cafè, a 35 pessetes el kilo; sucre, a 5; patates, a 1.30; bacallà, a 10; arròs, a 4.50. Aquests són els preus de queviures venuts legalment i racionats en quantitat insuficient. Dels preus al mercat negre, ja n'hem parlat en altres ocasions.

¶ El 23 de desembre l'Ajuntament franquista de Barcelona va oferir al seu alcalde, baró de Terrades, un exemplar de L'Atlàntida, en orogra-

ESENCIAS Y MATERIAS PRIMAS, S.A.

Isabel la Católica, 10
Tels.: 1-61-51 i 1-9427-5
Cable: ESYMAPRISA

MÈXIC, D. F.

Vermouth
ANGELINUS

El Millor

Compte amb
les imitacions

Q. 01-81 16-03-92
REG. No. 3125.A. D.S.P. "B".

EL MILLOR PAPER
PER A CIGARRETES

BIMBO

Papel
de Fumar

J. A. RACAJ MONTEMAYOR
39 East 51st Street - New York, 2 - U.S.A.

fia original, costejada pel municipi de Barcelona.

§ La Vanguardia del 15 de desembre publica aquests dos anuncis: «Se alquilan dos habitaciones confortables a una o dos personas en casa extranjera. Precio, 700 pesetas.» «Pagaré mil pesetas en casa particular como único huésped.»

§ L'empresa del Metro Transversal de Barcelona ha anunciat el projecte de fer arribar la línia a Sant Andreu.

§ Un anunci de La Vanguardia del 24 de desembre diu: «Libros, revistas y diarios en catalán, compro. Pago domicilio.»

§ La Vanguardia del 24 de gener d'enguany anuncia la venda de diversos establiments pels traspàs dels quals, només, demanen: per una merceria, 30.000 pessetes; per una barberia, 19.000; per una botiga de pesca salada, 22.000; per una perruqueria, 20.000; per una tintoreria, 31.000; per una sabateria, 32.000 i per una lleteria, 32.000.

§ Als aparadors de les llibreries de Barcelona es veuen ara molts llibres catalans editats abans de la guerra. Es venen a preus molt alts. Els de la «Col·lecció Univer», a 10 pessetes; els «Quaderns literaris», a 8; els de la «Biblioteca Literaria», a 10; els de la «Col·lecció Popular de l'Avenç», a 5.

§ Ha mort a Barcelona el conegut periodista Joan Maria Soler, «Máximo Silvio». Havia estat redactor d'El Noticiero Universal fins a l'acabament de la nostra guerra, i s'exilià a França. L'enyorament el va tornar a Barcelona, on va ser empresonat. Tres anys de captivitat li van fer contreure la malaltia que li ha ocasionat la mort.

§ El dia 5 del passat mes de març, a les set del vespre, a la rambla barcelonina, un grup de xicots i noies adscrits als grups de la Resistència van distribuir uns volants els quals, amb grossos tipus d'impressió, portaven aquesta frase: «Ni un dictador, ni un rei: la República!»

§ El teatre de la societat Foment d'Horta, el local d'esbarjo més important d'aquella barriada barcelonina, ha estat destruït per un incendi casual.

COL·LECCIÓ CATALÒNIA

S'està repartint als subscriptors el vol. 14:

TEMPERATURA

Per FRANCESC TRABAL

Una gran novel·la que enrobustirà el prestigi del seu autor, guanyador del Premi Crexella, de la Generalitat de Catalunya, l'any 1936

368 pàgines \$ 12.—

Els subscriptors el rebran en les condicions de costum, amb el 20% de descompte.

ELS LLIBRES I ELS AUTORS

L'HOME DE LA BELLE ÉPOQUE,
per FERRAN CANYAMERES. Pròleg
de Gustave Fréjaville. Les Editions
Universelles, Paris.

Curiós experiment, el que hom treu de la lectura d'aquest llibre: molt per damunt de la personalitat biografiada —Josep Oller, un terrassenc afrancesat, actiu, enginyós, llest com una mostela, que va contribuir a l'esplendor espectacular del Paris del darrer terç del segle passat i el primer decenni del present—, sobresurt la del seu entusiasta biògraf, també terrassenc i també aclimatat a França, per fortuna no tant com l'Oller. Ferran Canyameres s'ha apassionat pel seu coterrani amb una tendresa i un engrecament locals que per ells sols justifiquen el llibre. No discutirem pas els dots d'iniciativa, de vigor, d'empenta comercial, ni el cop d'ull que per als negocis tenia el senyor Oller; ni la seva condició d'home de món, que va centrar-lo en cercles d'artistes, polítics, senyores de preu i reis i prínceps legítims i d'òpera. Però ben segur que si aquest promotor i empresari d'espectacles frívols, que va ser l'àrbitre del gran món parisenc

de mig segle, no hagués tingut la sort d'haver nascut a la mateixa ciutat vallesana on va néixer, molts anys després, en Canyameres, aquest no l'hauria trobat prou important —si és que en realitat era tal com ens el presenta— per a avivar-ne el record en un centenar llarg de pàgines àgils i suficientment vives per a fer-se llegidores tot i la primesa del tema. La història de l'Oller no passa de ser la típica d'altres milers de catalans desterrats. Amb la diferència que així com la seva és la d'un animador d'espectacles intranscendents, la de quantitat de compatriotes rodadors que encara no han trobat biògraf ens posaria davant d'animadors d'empreses indubtablement menys plaents als sentits corporals, però de ben altra consideració vistes des d'angles més consistents.

En Canyameres no deixa escapar cap punt de la vida pública de Josep Oller, il·lusionat de situar-lo en un primer pla. Però com que la primera matèria li falla, la figura tan sols s'aguanta pel suport d'aquell terrassenc subjectiu al qual ens hem referit abans. Sentiment que supera de molt la qualitat del protagonista i que fa que aquest es vegi en el llibre com una d'aquelles figures que veiem perdudes en alguns paisatges i que no hauriem trobat a faltar si el pintor s'hagués distret de posar-les-hi.

Ens diuen que per raons d'indole privada —encara hi ha establerts a Paris honorables famílies de l'Oller— l'autor ha eliminat de la biografia tot allò que el biografiat tenia de pintoresc i que devia ser la sal de la seva vida. És increïble que en una figura de primer rang en un medi bulliciós com el que en Canyameres pinta amb una gran vivesa colorística, no hi hagi una gran quantitat d'anecdota que podria ser en definitiva el suc i el bruc literaris del fundador del Moulin Rouge. Sense aquest desavantatge volun-

PROPORCIONEM REPÒS als VOSTRES ULLS
PUNTUALITAT · EXACTITUD · ECONOMIA

ÒPTICA LÓPEZ

LOPEZ, 157-D Tel. 36-09-42 MEXIC, D. F.

ATENCIÓ A LES RECEPTES DELS OCULISTES
ULLERES I CRISTALLS DE TOTES MENES

ACABA DE SORTIR

CÁRDENAS

SU ACTUACIÓN
SU PAÍS

Per PERE FOIX

La interessant personalitat de l'ex-President de la República Mexicana, historiada i analitzada per un sagaç observador català

Constituirà un triomf per al seu autor i un èxit per a

EDICIONS FRONDA

Demaneu-lo a totes les llibreries i al departament
d'EDICIONS CATALONIA en el Pavelló de
Catalunya, de la Fira del llibreUn volum 15'5 per 23 cms., de 432 pàgines de text i 16 de
gravats, amb sobrecoberta en offset, a colors . \$ 12.—mex.

tari en el qual escrupolosament s'ha situat l'autor, el seu personatge tindria tot un altre gruix i la seva prona dringaria ben altrament. En són una bella mostra els capítols en els quals l'Oller es troba més passiu que actiu i on en Canyameres pot anar a les seves, sense que res no el concioni. Tals els dedicats a recrear l'ambient del *Moulin Rouge* —amb l'estupend retrat de la Goulue— i del *Jardin de Paris*; i, més que tot, el consagrat a Toulouse-Lautrec. I és que en arribar aci, la sensibilitat i l'esperit d'en Canyameres troben una autèntica i mal-leuble substància i la passen com volen: actise

NOTICIARI

§ El nostre amic Jean Camp, agragat cultural a l'Ambaixada de França a Mèxic, catalanòfil entusiasta, acaba de publicar el llibre *La Guirlande Espagnole*, traducció de cent sonets seleccionats entre els millors de la lírica hispano-americana.

§ El mateix Jean Camp ha escrit un pròleg per a un nou llibre del nostre col·laborador Pere Foix, intitulat *Pierre Laval: Història d'una traïció*.

§ Ens comuniquen de París que el gran Picasso ha enllestit els gravats —unes admirables puntes seques— per a l'obra *Dos contes*, del malatzanyar humorista Ramon Raventós, la qual sortirà molt aviat en una de les grans edicions de bibliòfil de l'Editorial Albor. Els títols i subtítols i les inicials del llibre són també obra de Pau Picasso.

§ La mateixa editorial té a punt de sortir una altra de les seves obres

constriccions moralistes ni afectes geogràfics. Tanmateix la ballarina de can-can que s'havia tutejat amb el príncep de Gal·les i acabà venent llumins i paper d'Armènia al peu del que havia estat el seu arc de triomf, com el gran pintor que arrossegava per Montmartre la seva figura contrafeta, tenen molta més vida humana que la d'aquell burgès català tota l'obra del qual, vista a través del llibre d'en Canyameres, va ser circumscrita a l'organització de les juguesques en les curses de cavalls i a les empreses de circo, parcs d'atraccions i cafès-cantants.— P. DE R.

monumentals: *XIV Cançons Populars Catalanes*, il·lustrades amb setze puntes seques de Joan Rebull. L'obra porta un pròleg de Josep Carner, i les cançons reproduïdes són:

El Comte Arnau, L'estudiant de Vic, Bac de Rodat, Sant Ramon, Cançó del lladre, El testament de n'Arnèlia, L'hostal de la Peira, Els estudiants de Tolosa, La mort de la núvia, La filla del Carmesi, La pressó de Lleida, L'Hereu Riera, El bon cagador i Capitel·lo.

§ Així mateix l'Albor espera poder treure a darrers del present mes o a principis del que ve, *Barcelona a sol d'infant* (La Ciutat Comtal de primers de segle, vista per primera vegada per un infant de deu anys), original de Ferran Canyameres, amb 41 litografies, de 3 a 5 colors, originals d'Emili Grau Sala.

§ De tots aquests llibres, així com del publicats anteriorment per la mateixa Editorial Albor, n'arribaran a Mèxic un nombre reduïtíssim, —pauc que les edicions són de tiratges que no arriben al centenar—, consignats a Edicions Catalònia, únics representants de l'Albor a tot el continent americà. Al departament de la Catalunya el Pavelló de Catalunya, de la Fira del llibre, les persones interessades en aquestes edicions d'art podran veure alguna mostra de la incomparable producció d'aquesta casa que al cor de París honora no ja la bibliografia catalana, sinó fins i tot la francesa.

§ Lançada per la important casa francesa *Les Editions Universelles*, de París, està a punt de sortir la Col·lecció Albor, la qual, dirigida per Ferran Canyameres, publicarà obres de destacats escriptors catalans, en la seva llengua original. El primer volum serà *Richelieu*, amic de Catalunya, d'A. Rovira i Virgili.

§ Roseta Mauri va ser una cèlebre ballarina reusenca, la qual, després d'haver delectat els principals públics del món, el mestre Gounod va fer ingressar com a primera ballarina al teatre de l'Òpera, de París. El nostre amic Ferran Canyameres treballa en una biografia de la Mauri, per encàrrec de *Les Editions Universelles*, engrescades per l'èxit que Canyameres els ha proporcionat amb *L'homme de la belle époque*, l'edició del qual ens diuen que s'ha exhaurit en unes poques setmanes.

LA NOSTRA REVISTA

S'IMPRIMEIX EN PAPER
SUBMINISTRAT PER

PAPEL-MEX, S. A.

Ayuntamiento, 112

MEXIC, D. F.

Assegurances

ARTUR F. COSTA

Mèxic, D. F.

Madero, 2-401 - Eric. 10-16-15 - Mex. 36-57-57

REVISTES I PERIÒDICS

LLISTA DE LES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES ESCRITES EN CATALÀ O EN ALTRES IDIOMES, PERO RELACIONADES AMB COSES DE CATALUNYA, QUE HAN SORTIT, O ENCARA SURTEN, DES DE L'ACABAMENT DE LA NOSTRA GUERRA. (Les que porten un asterisc davant el títol, ja sortien de molt abans. La llegenda que va darrens cada títol és copiada literalment de la respectiva capçalera).

Aliança. Organ de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques. — Barcelona.

Avenç dels Annals de la Societat Catalana d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials. — Buenos Aires.

Banderes. — Barcelona.

Barretina. Humor — Actualitat — Crítica. — Buenos Aires.

Bulletin d'Information de Solidarité Catalane. — París.

Bulleti del Partit Socialista Català. — Mèxic, D. F.

Bulleti de Germanor. — Santiago de Xile.

Bulleti dels amics del Front de la Llibertat. — Londres.

Bulleti d'Estat Català. — França.

Bulleti d'Informació. Moviment Social d'Emancipació Catalana. — Mèxic.

Bulleti d'Informació. Casa Català. — Béziers.

Bulleti d'Informació. Comitè d'Unitat Catalana. — Buenos Aires.

Bulleti d'Informació Catalana. Portantveu de la Unió dels Catalans Independentistes. — Santiago de Cuba.

Bulleti Informatiu del Casal Català de Montevideo. — Montevideo.

Bulleti interior del P.O.U.M. — França.

Bulleti de la Unió de Periodistes de Catalunya. — Mèxic, D. F.

Cartes obertes. Publicades per Jaume Miravittles. — Mèxic, D. F.

Casal Català de Mèxic. — Mèxic, D. F.

Casal de Catalunya. Butlletí d'informació interior. — París.

Catalònia. — Ciudad Trujillo.

Catalònia. Secretaria de Propaganda y Relaciones del Patronato de Ayuda a los Patriotas Catalanes. — Mèxic, D. F.

Catalònia. Revista bimensual. Para dar a conocer en América la personalidad nacional de los países de lengua catalana. — Mèxic, D. F.

Catalònia. Butlletí de l'Aliança Nacional Catalana a França. — París.

Catalònia. — Montevideo.

Catalònia. Publicació catalana. — París.

*Catalunya. Revista d'Informació i Expansió Catalana. — Buenos Aires.

Catalunya. Catalogne. Journal hebdomadaire. Organe des immigrants catalans. — París.

Catalunya. Portantveu del Partit Socialista Unificat de Catalunya. — Mèxic, D. F.

Catalunya. Editado por la Agrupación Democrática Catalana. — Santiago de Xile.

Catalunya. Organ d'Aliança Nacional de Catalunya a França. — Tolosa.

Catalunya. Portantveu de l'Aliança Nacional de Catalunya a l'Àfrica del Nord. — Oran.

Catalunya. Butlletí de l'Aliança Nacional de Catalunya a França. — París.

Catalunya. — Panamá.

Catalunya d'Avui. Butlletí d'Informació i de Solidaritat. — Mèxic, D. F.

Clar i Català. — Santiago de Xile.

Combat. Organ de Con. Cat. de Joventut Combatent. — Barcelona.

Combat Socialista. — Catalunya.

Democràcia. Portantveu de l'Agrupació Democràtica Catalana. — Santiago de Xile.

Democràcia. Portantveu del Partit Republicà d'Esquerra (I.R.). — Mèxic, D. F.

Davant. — Catalunya.

El Poble Català. Setmanari dels catalans a França. — París.

El Poble Català. Portantveu de Comunitat Catalana de Mèxic. — Mèxic, D. F.

El Poble Català. Periòdic (que ja en la clandestinitat fou portantveu de l'O. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya), a França. — Tolosa.

Endavant. Federació — Democràcia — Socialisme. Butlletí interior del Moviment Socialista de Catalunya. — Perpinyà.

Endavant. Organ del Moviment Socialista de Catalunya. Organització d'Amèrica. — Mèxic, D. F.

Endavant. — Barcelona.

Enllà Catalunya per la Independència dels Pobles i el Socialisme. — Mèxic, D. F.

Esquerra Republicana de Catalunya. — Butlletí d'Informació, en francès. — Montpeller.

Estat Català. Butlletí. — Mèxic, D. F.

Estat Català. Butlletí interior de les Joventuts. Portantveu de les Joventuts del Partit al Pirineu Oriental. — Perpinyà.

Foc Nou. Al servei de Catalunya. Butlletí interior de la Societat Catalana de la Societat Française des Amis de la Catalogne. — Tolosa.

Free Catalònia. — Nova York.

Front. Butlletí del Front Nacional Català de Lluisa. — Santiago de Xile.

Full Català. — Mèxic, D. F.

Full Català. Portantveu de Comunitat Catalana de Centre Amèrica. — San José de Costa Rica.

Galeucca. — Buenos Aires.

Gasetta Catalana. — Londres.

Gasetta Literària Catalana. Butlletí informatiu a cura de la Col·lecció Catalònia. — Mèxic, D. F.

*Germanor. Revista dels catalans de Xile. — Santiago de Xile.

Horitzó. Portantveu del Comitè Local de Barcelona de les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya. — Barcelona.

Horitzons. Publicació adherida al Front Nacional de Catalunya. — Catalunya.

Ibèria. Revue des Nationalités Ibériques. — París.

Impuls. Butlletí d'Acció Cooperativista Catalana. — Tolosa.

Informacions de Catalunya. Gasetta mensual. — Mèxic, D. F.

Informatiu Català. Butlletí del Consell de la Comunitat Catalana de la República Argentina. — Buenos Aires.

Joventut Catalana. — Mèxic, D. F.

Juliol. Portantveu de la Lluita Unida dels Joves Catalans. — Mèxic, D. F.

Juliol. Portantveu de la Delegació a Mèxic de les J.S.U. de Catalunya. — Mèxic, D. F.

LA MEDICO FARMACEUTICA, S. de R. L.

CLINICA SANATORI RAIGS X

Eric. 28-87-28 Guadalquivir, 78 Mex. L-25-98

MEXIC, D. F.

Juliol. Portantveu del Comitè Executiu de la Joventut Socialista Unificada de Catalunya. — Catalunya.
 La Humanitat. — Mèxic, D. F.
 La Humanitat. Butlletí interior d'Esquerra Republicana de Catalunya, adherida a Solidaritat Catalana. — Montpeller.
 La Humanitat. — Barcelona.
 La Nació Catalana. — Mèxic, D. F.
 LA NOSTRA REVISTA. — Mèxic, D. F.
 *La Nova Catalunya. Portantveu del Centre Català de l'Havana. — L'Havana.
 La Revista dels Catalans d'Amèrica. — Mèxic, D. F.
 La Terra. Butlletí interior de la Unió de Rabassaires i altres Col·lectors del Camp de Catalunya. — França.
 La Tramuntana. — Perpinyà.
 La Veu de Catalunya. Butlletí interior de Lliga Catalana. — França.
 L'Emigrant. Portantveu de Solidaritat Catalana. — Santiago de Xile.
 Levante. Organo mensual de la Casa Regional Valenciana. — Mèxic, D. F.
 L'Hora. Panorama del moment polític. Editada pel Front de la Llibertat. (Moviment de Resistència dels Països de Llengua Catalana). — França.
 Lletres. Revista Literària Catalana. — Mèxic, D. F.
 Lligam. Butlletí mensual d'Informació de la L.L.G.T. de Catalunya. — Mèxic, D. F.
 Lluna. Portantveu dels treballadors catalans a França. — Tolosa.
 Mediterrani. Publicació de la Casa Regional Valenciana de Mèxic. — Mèxic, D. F.
 Montserrat. — Puente Alto, Xile.
 Noticiari Català. Publicació catalana, informativa i noticiosa sota el guiatge del Govern Nacional Català. — Santiago de Xile.
 Nova Era. Portantveu del Partit Socialista Català. — Mèxic, D. F.
 Opinions. Portantveu del Front Nacional de Catalunya. — Perpinyà.
 Orfeu. Butlletí de l'Orfeu Català de Mèxic. — Mèxic, D. F.
 Orientacions. Organ del Front Universitari de Catalunya. Portantveu dels Grups Nacionals de Resistència. — Barcelona.
 Pàtria. Butlletí del Partit Socialista Unificat de Catalunya. Delegació del Comitè Central. — Montevideo.
 Per Catalunya. — L'Havana.
 Per Catalunya. — Niça.
 Per Catalunya. Al servei del Front Nacional de Catalunya. — Barcelona.
 Poesia. — Perpinyà.
 Proa. Portantveu del Partit Estat Català. — Perpinyà.
 Quaderns de l'Exili. — Coyoacán, D. F., Mèxic.
 Quaderns d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials. — Perpinyà.
 Reconquesta. — França.
 *Ressorgiment. — Buenos Aires.
 Retorn. Portantveu d'Unitat per la Reconquesta de Catalunya. — Santiago de Xile.

Coneguem com eren els desapareguts i com són els que viuen, dels destacats escriptors catalans dels darrers temps, a través del llibre

RETRATS LITERARIS

Per DOMÈNEC GUANSÉ

Passen per les pàgines d'aquesta obra interessantíssima, que forma el volum XIII de la COL·LECCIÓ CATALONIA, les figures de Josep M. de Sagarra, Carles Soldevila, Jaume Bofill i Mates, Carles Capdevila, Miquel Llor, Pere Coromines, Just Cabot, Prudenci Bertrana, Antoni Rovira i Virgili, J. V. Foix, Josep Carner, Joan Puig i Ferrer, Agustí Esclasans, Ventura Gassol, Àngel Ferran, Manuel de Montoliu, Sebastià J. Arbó, J. Ferran i Mayoral, E. Martínez Ferrando, Carles Riba, Avel·lí Artís, Pompeu Fabra, Josep Pla, Manuel Brunet, Josep M. Junoy, Xavier Benguerel, J. Pous i Pagès i Joaquim Ruyra, retratades per la ploma sagaç i elegant d'un escriptor que els ha coneguts tots de la vora i n'ha captat mestriolament els trets humans i professionals més característics.

Un volum de 200 pàgines \$ 7.— mex.

S'envia a reembors a tota la República, amb un augment de 0.25 per despeses de correu i certificat.

EDICIONS CATALONIA - Nápoles, 84 - MEXIC, D. F.

Revista de Catalunya. — Revue Catalane. — París.
 Revista de Catalunya. — Mèxic, Mèxic, D. F.
 Senyera. Portantveu del Casal Català de la Gran Bretanya. — Londres.
 Senyera. Portantveu de l'Agrupació Patriòtica Catalana. — Santiago de Xile.
 Senyera. Per la Unitat Combatent de la Joventut Catalana. — Mèxic, D. F.
 Terra Nostra. Portantveu dels catalans del Roselló, Cerdanya, Conflent i Vallespir. — França.

Treball. (Travail). — França.
 Treball. Publicació mensual. — Mèxic, D. F.
 Treball. Editat per la Delegació del Comitè Central del Partit Socialista Unificat de Catalunya. — Barcelona.
 Vencerem. Joventut Combatent. — Barcelona.
 Vibracions. — Catalunya.
 Vida Catalana. — Mèxic, D. F.
 Virolai. — Buenos Aires.

NOTICIARI

5 El número 367 de Ressorgiment, de Buenos Aires, corresponent al mes de febrer darrer, publica el següent sumari: Un acte de fe; Comentari, per Gràcia B. de Llorenç; La península del nostre català, per H. Nadal i Mallo; El procés de Fran-

co com a criminal de guerra; Reflexions sobre la Història de Catalunya, per E. Mas i Perera; Ventura Gassol escriu les seves memòries; La voluntat i l'empresa de ser; Els nostres artistes pel món; Enyorança esperançada, per J. Carner-Ribalta.

NEULES - «CUBANITOS»
 VANOS

Galeta pura de llet, rovell d'ou i mantega de vaca

Fernando Alba Ixtlixochitl, 173

Capella

Tel. 18-65-06
 Mèxic, D. F.

V FIRA DEL LLIBRE

ABRIL-MAIG

A LA CIUTAT DE MÈXIC (*Plaça de la República*)

VISITEU EL PAVELLÓ CATALUNYA
ON TROBAREU, EN EL DEPARTAMENT D'EDICIONS CATALÒNIA, L'ASSORTIMENT MÉS EXTENS DE LLIBRES CATALANS APAREGUTS AQUESTS DARRERS TEMPS FORA DE CATALUNYA

A MÉS DELS TÍTOLS PUBLICATS PER NOSALTRES

(14 de la COL·LECCIÓ CATALÒNIA i un de la COL·LECCIÓ VERDAGUER)

PODREU ADQUIRIR-HI ELS SEGÜENTS:

GRAMÀTICA CATALANA, per POMPEU FABRA	\$ 6.—
HISTÒRIES DE CONEGUTS, per RAFAEL TASIS	\$ 6.—
POEMES, per ALEXANDRE PLANA (amb il·lustracions de GRAU SALA)	\$ 8.—
MISCEL·LÀNIA VERDAGUER (antologia de poesia i prosa del gran poeta, amb estudis sobre aspectes variats de la seva personalitat, pels més notables escriptors contemporanis)	\$ 10.—
LLIBRE DELS JOCS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA celebrats a Santiago de Xile l'any 1943	\$ 8.—
LES FORMES DE LA VIDA CATALANA, per J. FERRATER MORA	\$ 4.—
RUTA D'AMÈRICA, per DOMÈNEC GUANSÉ	\$ 4.—
INSTITUCIONES POLÍTICAS DEL ANTIGUO ESTADO CATALÁN, per LLUÍS FRANQUESA	\$ 4.—
ESTAMPES DE LA CATALUNYA PINTORESCA, per JOSEP TÒRRENTS (amb trenta il·lustracions de QUELUS)	\$ 5.—

Exposició dels magnífics llibres d'art publicats per Carles Fontseré i Edicions Albor, a París

§ Després de deu anys de tasca ininterrompuda, cerament profitosa, el doctor Ramon Girona Ribera ha deixat la direcció de la revista *Catalunya*, de Buenos Aires, obligat per assumptes d'ordre particular que reclamen la seva atenció. Els elements de l'esmentada revista han triat Joan Merli per a substituir el senyor Girona Ribera. El nom de l'amic Mer-

li és una garantia de continuïtat i d'encert. Per aquest motiu, la revista ha deixat d'aparèixer els mesos de gener, febrer i març i anuncia la seva reaparició per a l'abril. L'administració ens prega ho assabentem als seus subscriptors i amics, amb el ben entès que aquests tres números faltants d'enguany seran repostats degudament.

LA MÚSICA I ELS MÚSICS

§ Com anunciàvem en el número anterior, el mestre Pau Casals ha donat el seu concert d'adéu en el Teatre Municipal de l'Opera, de Montpeller. Assí a l'acte una gran gentada.

La vetllada, com era d'esperar, constituï un d'aquells triomfs apoteòsics als quals Pau Casals ja està habituat.

Va executar magistralment la part que li pertocava en el Concerto per a violoncel i orquestra, de Haydn; la *Suite en re*, de Bach, i selectes obres de Falla, Albéniz, Turina i Granados, així com El cant dels ocells, la bella peça del nostre folklore.

§ El gran violoncel·lista se sent aquest temps profundament impressionat pel rapte del cadàver de Manuel de Falla, perpetrat per l'Amibaixada espanyola de l'Argentina, amb l'assència de les autoritats d'aquell país. —En repugna —diu— pensar que amb mi poguessin fer el mateix. Tot seguit, però, la temença s'esvaeix i el mestre parla, il·lusionat, de reprendre les seves activitats artístiques a Catalunya, així que hagi estat alliberada.

§ L'Ajuntament de Foix ha acordat nomenar fill adoptiu d'aquella ciutat el nostre gran músic. No ha estat encara assenyalada la data de la celebració del lliurament del corresponent diploma, però ens comuniquen que es fan els preparatius perquè l'acte assolixi el doble caràcter de festa solemnnal i popular, com tots els anteriors dedicats al mestre.

§ L'Orfeó Català de Mèxic ha rebut una emotiva ofrena de l'Agrupació Coral «La Llantia», d'Igualada; una sardana titulada *Recordant la nostra terra*, que els seus autors, juntament amb els coristes igualadins, ofereixen als orfeonistes catalans de Mèxic. La partitura, amb la seva dedicatòria, ha estat exposada a la vitrina d'anuncis de l'Orfeó Català. També l'Orfeó Català de Barcelona ha escrit a l'Orfeó Català de Mèxic, notificant-li la trama de la partitura de la *Suite Empordanesa*, de Garreta, per tal que pugui ser interpretada a la capital azteca.

§ Després de tres mesos de vacances, ha reprès la seva activitat l'Orfeó Català de Mèxic, sota la direcció del mestre Costa-Horta. El nombre actual de cantaires passa de la vuitantena. Hi ha gran entusiasme i tot fa esperar que després d'una

transitòria època de cansament, la gloriosa massa coral catalana de Mèxic revirà els seus èxits més esclatants.

§ El 23 de febrer, Teresa Ramon de Roura va donar un recital de guitarra clàssica a Middletown, Pen., Estats Units.

§ Ferran Cardona, exiliat a la U.R.S.S., ha obtingut un extraordinari èxit com a cantant i actua de solista de l'Orquestra Simfònica de Moscou. Diuen que la seva magnífica veu de bariton li obri les portes dels més prominents cercles musicals soviètics, tot just arribat a Rússia. El mateix Cardona ha publicat darrerament un llibre sobre el teatre a la U.R.S.S., en els aspectes artístic i social, que pel que sembla ha tingut una excel·lent acollida.

CURSOS I CONFERÈNCIES

§ El professor Heribert Barrera ha donat una conferència sobre el tema *L'energia atòmica*, al Casal Català de Montauban (França).

§ Al Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Alfons Serra Baldó ha donat una conferència sobre *L'humanisme de Pere Corominas*.

§ A París, el 15 de gener, el senyor Felip Capdevila va donar una conferència sobre cooperativisme i el 23 del mateix mes el senyor Sebastià Flor en va donar una altra sobre el mateix tema. Els dos actes foren patrocinats per la Secció de Ciències de «Cultura Catalana».

§ En una sèrie de conferències sobre la psicologia moderna, organitzades a l'Escola Normal Superior de París, han dissertat els peiquatres catalans doctor Francesc Tosquelles i doctor Josep Solanes, desenvolupant importants tesis sobre problemes interessants de medicina i psicopatologia.

§ El professor Joan Roura Parella ha donat darrerament a Middletown, Pen., Estats Units, algunes conferències. El 16 de febrer, a la Wesleyan University, sobre *Social-Psychological background of the contemporary mexican painting*; el 28 de febrer, al French Club, sobre *La fin de semaine no finira pas*; el 5 de març, al John Wesley Club, sobre *Understanding of People*; el 18 de març, a la Deutsche Vereint, sobre *Eine Heranforderung zum Duell im Berlin*.

ENQUADERNACIÓ "NILO"

Teles, Pells
Pastes Espanyoles

NILO, 42 - TELÉFON 28-89-96
MEXIC, D. F.

TECNICOS UNIDOS, INGENIEROS Y ARQUITECTOS,

S. de R. L.

ESTRUCTURES DE
CIMENT ARMAT

Av. 20 Noviembre, 113, desp. 101
Tels. J-60-79 i 12-56-56

MEXICO, D. F.

MAGATZEM DE FUSTA

SAN LUIS

*Construcció
d'estructures
de fusta i sotres*

BIGUES · CINTRA

Ciprés. 354

EXAC. 16-46-24 MEX. 58-16-15
Mèxic, D.F.

LES ARTS I ELS ARTISTES

§ Dels dies 6 al 21 del passat març, el pintor Marcel·lí Porta va tenir oberta una exposició de les seves obres a les Galeries Boal, de Puebla. La sala d'exposicions també és d'un compatriota —Lluís Borr— i és la primera que hi ha hagut en aquella gran ciutat mexicana, d'encà de la seva fundació. La trentena de teles que en Porta va exposar van aconseguir un gran èxit de crítica i de venda, i en l'àlbum que les Galeries Boal van posar a disposició dels visitants hi ha autografiats elogis justíssims i mereïduts a l'obra del nostre col·laborador.

§ A continuació de l'exposició anterior, i també per espai d'una quinzena de dies, Tisner va efectuar-n'hi una altra. La vintena d'aquarel·les exhibides van cridar l'atenció dels visitants i en el noranta-cinc per cent dels quadrons va penjar-s'hi el retólet d'«adquirit». La Premsa de Puebla va fer molts elogis de les obres del Tisner.

§ El pintor Riera ha exposat una sèrie de teles a París. A rel d'aquesta exposició, l'important setmanari parisenc *Opera*, diu: «Els catalans, posseïdors de la facilitat proverbial, ja només necessiten disciplina. Riera l'ha cercada i encara la cerca. Sovint prescindeix de la fantasia i traça amb rigor una geometria de línies dures; després, broda...»

ELS ESPORTS

A Mèxic funciona una Lliga d'equips d'aficionats que porta el nom de Federació de Clubs Esportius, integrada majoritàriament per joves exiliats de les diverses nacionalitats d'Espanya. Ja porta celebrats diver-

sos campionats. L'any passat guanyà el campionat de Lliga l'equip Ibèria, i el campionat de Copa l'equip Castella, que disputà la final a l'equip Madrid. Integren la Lliga altres equips valuosos, com el *Vives*, l'*Acadèmia*, el *Mèxico*, etc.

Enguany ha debutat un nou equip: el *F.C. Barcelona*, format en majoria per jugadors catalans de la promoció que puja. Ha fet una entrada de cavall sicilià: el primer partit contra el Madrid, el guanyà per 6 a 2; el segon, contra el Castella, per 5-0; el tercer, contra *Ibèria*, empatà a tres gols... Fins ara —quan escrivim aquestes ratlles— es manté invicte i al cap de la classificació. L'el més notable és que aquest equip ha estat format amb elements nous —joves i entusiastes— completament desconeguts fins ara.

Per spaivagar una mica l'enyorança de *Les Cortes*, hem anat a veure aquest novell *Barcelona*, en un camp sense tribunes i sota un sol inclement. I ho hem suportat tot, pel goig de veure les samarretes blaugrana triomfants...—A.

V A R I A

§ El Consell Executiu d'Esquerres Republicana de Catalunya ha encarregat a Carles Pi-Sunyer la missió de definir la posició actual d'aquell partit en una conferència que ha de celebrar-se a París el dia 20 del present mes d'abril.

§ Ha aparegut a la Premsa catalana de França la notícia de la preparació d'un concurs d'obres teatrals en la nostra llengua. Sembla que la iniciativa ha sorgit d'un nucli de compatriotes residents a Tolosa del Llenguadoc, els quals han designat A. Rovira i Virgili com a president del jurat qualificador.

§ El Casal de Catalunya, de París, tenia anunciat per al 14 d'aquest mes un acte commemoratiu de la proclamació de la República.

§ A París, els dies 8 i 16 de febrer, respectivament, s'han donat dues representacions de teatre català amb les obres *Terra Baixa*, de Guimerà, i *L'Heroi*, de Rossinyol. La primera va ser organitzada pel Casal de Catalunya i va tenir lloc a la sala-teatre de *Le Journal*, i la segona per l'*Amicale des Catalans de Paris*, a la sala-teatre *Sunset*.

§ També a París, el 2 de març, va

donar-se a la sala-teatre del carrer de Richelieu una sessió de teatre en la qual va representar-se l'arranjament de revista, de Bernat Marxaach. El vent no s'ho ha emportat tot, i un diàleg, d'autor anònim, intítulat *Mivallets i aigua clara*. En un intermedí hi hagué un recital de poesies per diferents rapsodes i un altre de cançons catalanes pel tenor senyor Brell.

§ El Casal de Catalunya, de París, ha elegit nou Consell Directiu, el qual ha quedat format així: President: Joan Masot; vice-president 1: Joan Font; vice-president 2: Josep Camps; tresorer: Francesc Villar; comptador: Magi Muria; director del Butlletí i bibliotecari: Josep Torrens; secretari: Antoni Romagosa; vice-secretari: Ricard Ploia; conservador: Joan Vidiella; vocals: Bernat Marxaach, Josep R. Xirau, Joan Caball, Francesc Torres Dupuy, Josep M. Quintana, Josep Santos; Presidents de Secció de Cultura: Josep R. Xirau; de Festes: Josep Camps; de Local: Francesc Torres Dupuy; d'Acolliment i Orientació: Josep M. Quintana; d'Esports i Excursions: Josep Santos.

§ El Consell Directiu del Centre Català de Santiago de Xile ha quedat constituït en la forma següent, per al curs 1947-48: President, Joaquim Sabaté; vice-president, Lauro Gil; secretari, Josep Cullell; vice-secretari, Josep Esteve; tresorer, Ramon del Camino; bibliotecari, Josep Mil·las Musari; vocals: Francesc Nogué, J. Garcia Leonart, Josep Gassull, Joan Granados, Celestí Molines i Enric Casagran.

§ La dansarina catalana Roseta Segon Escudé, la qual havia estat figura estel·lar de l'Esbart Dansaire de l'Orfeo Català de Mèxic quatre o cinc anys enrera, tenia anunciat un festival de danses al Palau de Belles Arts, d'aquesta ciutat, per al dia 18 del mes corrent.

EXCLUSIVAS CATALOMEX

S. R. L.

Matèries primes per
a les indústries de
PERFUMERIA - FARMÀCIES
LICORS - AIGÜES GASOSES
Representant exclusiu per als Estats de
Puebla, Veracruz, Oaxaca i Tlaxcala

4 Oriente, 204. PUEBLA, Pue.

Dr. D. FRANCO
ODONTOLEG

De 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44, d. 210
Erie, 16.35-54

MEXICO, D. F.

VITÒNIC
SUC DE RAÏM CATALÀ
PUR I SENSE ALCOHOL

Procedència:

Fill de Gabriel Ferrater — REUS

Distribuidors exclusius:

Bodegas Españolas, S. de R. L.

Isabel la Católica, 790 — MÈXIC, D. F.

COM CADA ANY, UNA MOSTRA DE LA
CULTURA CATALANA ESTA PRESENT A LA
FIRA DEL LLIBRE
DE MEXIC DEL 1947

*A més dels llibres d'altres editorials catalanes de fora de Mèxic que li
tenen confiada la seva distribució, EDICIONS CATALÒNIA tindrà
a la venda els de la seva acreditada*

COL·LECCIÓ CATALÒNIA

la qual constitueix l'intent editorial en català més recíbit fora de Catalunya

VOLUMS PUBLICATS

1. — LA NOVEL·LA DEL BESAVI, per AUGUST PI-SUNYER. Premi Fartenrath als Jocs Florals de Bogotà \$ 10.—
2. — ADRIÀ GUAL I LA SEVA OBRA, per AVEL·LÍ ARTÍS. Pròleg de JOAN ROURA-PARELLA \$ 2.—
3. — MOSSÈN CINTO, per JOAN MOLES. Pròleg de JOSEP CARNER \$ 4.—
4. — 556 BRIGADA MIXTA, per A. ARTÍS-GENER. Pròleg de VICENÇ GUARDER. Premi de Prosa als Jocs Florals de L'Havana \$ 6.—
5. — L'ATLÀNTIDA, per JACINT VERDAGUER. Pròleg de J. M. MIQUEL I VERGÉS \$ 5.—
6. — MIQUEL SERVET, per JAUME AIGUADER I MIRÓ. Pròleg de JAUME PI-SUNYER \$ 8.—
7. — EL PONT DE LA MAR BLAVA, per LLUÍS NICOLAU D'OLIVER. Pròleg de l'autor, exprés per a aquesta edició \$ 4.—
8. — EL DARRER DELS TUBAUS, per JAUME ROIG \$ 8.—
9. — TOTS TRES SURTEN PEL L'OZAMA, per VICENÇ RIBRA LLORCA \$ 7.—
10. — HISTÒRIA DE CATALUNYA, per FERRAN SOLDEVILA i P. BOSCH-GIMPERA. Publicada sota el patrocini de la *Fundació Ramon Llull* \$ 12.—
11. — A LA BOCA DELS NÚVOLS, per RAMON VINYES. Premi Concepció Rabell als Jocs Florals de Bogotà \$ 7.50
12. — SOLITUD, per VÍCTOR CATALÀ \$ 10.—
13. — RETRATS LITERARIS, per DOMÈNEC GUANSÉ. Premi de Prosa als Jocs Florals de Santiago de Xile \$ 7.—
14. — TEMPERATURA, per FRANCESC TRABAL \$ 12.—

I el primer volum de la COL·LECCIÓ VERDAGUER
LA COLLITA TARDANA, poemes d'A. ROVIRA I VIRGILI... \$ 10.—

EDICIONS CATALÒNIA

NÀPOLES, 84

TEL. ERIC. 28-62-76

MEXIC, D. F.

UN LLIBRE QUE TOTHOM ESPERAVA!

GRAMÀTICA CATALANA

PER

POMPEU FABRA

Edició popular

a cura de

CULTURA CATALANA

PARÍS

EN EL NOSTRE DEPARTAMENT DEL PAVELLÓ DE CATALUNYA,
DE LA FIRA DEL LLIBRE, DE MÈXIC, TENIM A LA VENDA
AQUESTA OBRA INÈDITA DEL NOSTRE GRAN FILÒLEG, LA
QUAL VE A OMLIR UN DELS MÉS LAMENTABLES BUTTS DE LA
BIBLIOGRAFIA CATALANA DE L'EXILI

PREUS: A Mèxic \$ 6.— A l'Estranger \$ USA 1.50